

165/1

rizgari

KOVARA
RİZANİ Ü ÇANDIYA
MEHANI

AYLIK
POLİTİK ve KÜLTÜREL
DERGİ

BİMRİ HOVİTİ!

BIJİ TEKOŞINA GELËN BINDEST

RIZGARI

Kovara
Rêzani û Çandiya
Mehani

Aylık
Politik ve Kültürel
Dergi

Sahibi : Ruşen ARSLAN ● Yazı İşleri Müdürü : Mehmet
UZUN ● Teknik Sekreter : Rüstem ÖZGÜR ● Yönetim
Yeri : Sezenler Sok. 3/11 Sıhhiye - Ankara ● Yıllık Abone :
100 / Altı Aylık : 50 lira ● Dış Ülkeler İçin İki Katı ●
Dizilip Basıldığı Yer : Murat Matbaacılık - İstanbul Tel :
27 45 71

Kapak : Haziran 1925, Diyarbakır'da İdam Sehpaları
(Birinci sayının kapağı : 1938 Dersim)

SAL : 1
HEJMAR : 2
21 COTAN 1976

YIL : 1
SAYI : 2
21 NİSAN 1976

Rızgari Neden Toplatıldı? Ezen Ulus Milliyetçiliğinin İrkçı Şoven Gerici Karakteri Üzerine — II —	2	32
Kapitalizmin İnsanlık Tarihine Vurdu- ğu Yüz Karası : Sömürgecilik	33	51
Diyan Bıyan Fû / Cegerxwin	37	38
Eritre	52	53
Eritre Kurtuluş Mücadelesi	53	59
Eritre Devriminin 14. Yıldönümü	59	63
Mehabad Şehitlerini Anıyoruz	64	
Şeyh Said 1925 / Silâhlı Miting	65	79
Dogmatizm	79	80
Zmanê Kurdi	81	
Rêzman : Dersa Yekemin	82	89
Ferhenk : Sözlük	82	90
Berkêşan : Üretim / Pergalên Berkê- şanê : Üretim Araçları / Hêzên Ber- kêşanê : Üretim Güçleri / Tevlaya Ber- kêşanê : Üretim İlişkileri / Cura Ber- kêşanê : Üretim Tarzı / Bingeh : Alt Yapı / Sergeh : Üst Yapı	91	98
Ayin Olayları Yorumları	98	110
Şorışım Azadixazım / Cegerxwin	110	111
Daxûyani : Açıklama	112	

Genel Dağıtım : Sezenler Sok. 3/11 Sıhhiye | Ankara

RIZGARI NEDEN TOPLATILDI

EZEN ULUS MİLLİYETÇİLİĞİNİN IRKÇI-ŞÖVEN GERİCİ KARAKTERİ ÜZERİNE — II

Rızgari'nin birinci sayısı çıktığı gün, yani 21 Mart 1976' da, dergi matbaada iken yasaklama kararı verilerek toplatıldı. Bu nedenle yazı işleri müdürü Mehmet Uzun da o gün tutuklandı.

Kürtlere sövüp - sayan, Kürt halkının varlığını inkâr eden, bir yığın ırkçı - şöven, gerici fikirler serbestçe pazarlanırken, Rızgari'nin kamuoyuna ulaşmasına neden engel olunmuştur? Bu sorunun cevabı araştırılmaya değer.

Bab-1 Ali'nin Kemalist yazarları; «Türkiye'nin en önemli üç sorunundan biri bölücülüktür», «Doğu halkı üzerinde dış kışkırtmalar var», diyerek, militarist burjuvaziye, onun en yüksek düzeydeki örgütlerine, Millî Güvenlik Kurulu'na, hergün, akıl öğretmeye, yol göstermeye çalışırlarken Rızgari'nin yığınlara ulaşmasına neden ambargo konulmuştur?

Nedeni gayet açık.

Militarist burjuvazi ve egemen güçler, kendi egemenlikle-

rini sürdürecektir görüşlere, düşüncelere sonsuz bir serbesti tanırlar. Ve bu düşüncelerin yaygınlaşmasını teşvik eder, desteklerler. Çünkü onun, emekçi yığınlar ve sömürge halkları üzerindeki egemenliğini sürdürebilmesi için yalana ve baskıya ihtiyacı vardır. Militarist burjuvazi; işçi sınıfı, diğer emekçi yığınlar ve sömürgeleştirdiği halklar üzerindeki egemenliğini sürdürebilmesi için nesnel bir gerçeği her zaman baskı altında tutar. Baskı altında tutmaya, gizlemeye gücü yetmediği zaman ise olayları çarpıtmaya çalışır. Bu bakımdan militarist burjuvazi, ve onun akıl hocası olan yazarlar, üniversiteler, siyasal partiler her zaman ve her vesile ile nesnel gerçeği gizlemeye, baskı altında tutmaya ve çarpıtmaya çalışırlar. Sömürge halkların ve emekçi sınıf ve tabakaların ise gerçeğe ihtiyaçları vardır. Bilimsel bilgiye ihtiyaçları vardır. Militarist burjuvazinin ve onun desteğindeki yazarların, bilimcilerin ve siyasal partilerin tersine emekçi sınıf ve tabakaların ve sömürge halkların gizleyecekleri hiçbir şeyleri yoktur. İşte bu nedenle Rızgari'nin, kamuoyuna nesnel gerçeği bildirdiği için birinci sayısı yasaklanmıştır. Militarist burjuvazinin ve onun desteğindeki Kemalist yazarların, çirkin ve sömürgeci yüzlerini, halkların özgürlüğüne düşman olan tutumlarını, şöven - ırkçı tavırlarını deşifre ettiği için Rızgari yasaklanmış ve toplatılmıştır. Militarist burjuvazinin en çok korktuğu şey nesnel gerçeklerin anlatılması olduğundan daima yalana ihtiyacı vardır. Nesnel gerçeğin bilinmesi ise giderek, emekçi sınıf ve tabakalar üzerindeki sömürsünün ve sömürge halkları boyunduruk altında

tutmasının, hergün kırılması sonucunu doğuracağından militarist burjuvazi büyük bir panik içindedir.

Tarih bu tür olguların örnekleriyle doludur. Örneğin; birinci emperyalist dünya savaşında, Alman sosyal demokrasisinin Karl Kautsky gibi dönem liderleri, Alman şovenizmini yayan yazıları rahatça yazabildikleri halde, savaşa karşı çıktıkları için Karl Liebneth gibi devrimciler de tutuklanıp zindanlara atılmışlardır.

Yine bunun gibi Rusya'da bolşevikler birinci emperyalist dünya savaşına karşı çıktıkları için tutuklanarak Sibirya'ya gönderilmişlerdir. Rus şovenizmini kamçılayanlar ise yazılarını serbestçe yazmışlar ve bu tür düşüncelerini serbestçe pazarlayabilmeleri için ise önemli teşvik görmüşlerdir. Lenin, «Sosyalizm ve Savaş» adlı kitabında Çarlık savcısının savaşa karşı çıkan ve savaş harcamalarına oy vermeyen, bolşevik işçi milletvekillerine ağır cezalar isterken, savaş çığırkanlığı yapan Alman ve Rus sosyal demokratlarından övgü ile söz ettiğini yazmaktadır (1).

Toplumsal yaşantımızda düşünceler son derece önemlidir. Fakat, düşünceler ilerici, doğayı, toplumu ve insanı değiştirebilir gibi gerici de olabilirler. Militarist burjuvazi her zaman gerici düşüncelerin yaygınlaşmasını ister ve bunu teşvik eder. İlerici düşünceleri ise mümkün olduğu kadar baskı altında tutmaya, çarpıtmaya gayret

(1) Lenin, Savaş ve Sosyalizm, Sol Yayınları, Sayfa : 37.

sarfeder. Toplum ve insanı değiştirici, bilinçlendirici ve örgütlendirici ve böylece harekete geçirici düşüncelere ise müsaade etmemesi ve dolayısıyla bu tür düşüncelerin kamuoyuna ulaşmasını engellemesi, böylesine düşünceler üzerine ambargo koyması militarist burjuvazi bakımından doğal ve kaçınılmazdır. Bunun tersine olarak, toplumu ve insanı değiştiren, bilinçlendiren ve örgütlendiren ve dolayısıyla harekete geçiren düşünceler burjuvazinin tüm basıklarına karşılık her zaman savunulmalı ve kamçılanmalıdır.

BİR ÖRNEK :

Nadir Nadi, Nazım Hikmet'in ölümü üzerine şunları yazmaktadır :

«Ölümü dünya basınında geniş yankılar uyandırdı. En ağırbaşlı batı gazeteleri, O'nun kişiliği, düşünce ve sanat değeri hakkında sütunlar dolusu yazı yazdılar. Bizde ise, Orhan Seyfi Orhon'la, Ulunay'dan başka bu yazarın ölümü ile ilgili olarak Nazım'a ait bir fıkra bile kaleme aldıklarımı hatırlamıyorum.. Nazım Hikmet'in hayatı, düşünceleri ve eserleri üzerine "birşeyler" söyleyebilecek kimse yok mu idi aramızda? Herhalde vardı. Ama ne yaparsınız ki, 1934 yılında şehir tiyatrosunda eserleri oynanan "Sapık" şairden rahat rahat söz açmak 1964 yılının çok partili Türkiye'sinde suç sayılabilir-di.» (2)

Doğru, 10 - 12 yıl önceleri Türkiye'de Nazım Hikmet hakkında nesnel değerlendirmeler yapmak suç sayılırdı. Bur-

(2) Nadir Nadi, Perde Aralığından, 2. Basım İstanbul 1965, Sayfa : 272.

juvazi bu tür yazılara da ambargo koyuyordu. Nazım Hikmet'in devrimci kişiliğinin ve devrimci şiirlerinin yığınları etkilemnsden, değiştirmesinden korkuluyordu. Fakat Nazım Hkmet'e sövüp - saymak, onu karalamak ve küçümsemek son derece büyük bir serbestlik içinde yapıyordu. Siyasal iktidarlar, bu tür yazıları büyük bir coşku ile destekliyorlardı. Çünkü militarist burjuvazinin ve egemen - sömürgeci sınıf ve güçlerin sömürü ve baskılarını sürdürürebilmeleri için yalana ihtiyaçları vardı. Ve bu yalanı söyleyecek kişiler o kadar çoktu ki..

Nadir Nadi, 1951 yılında, Nazım Hikmet hakkında «Kızillar ve Ticaniler» başlığı altında şunları yazıyor :

«...yurdundan kaçarak demirperde gerisine sığınan kızıl şair Nazım Hikmet, Moskova havaalanına iner inmez "gözlerimin ışığını Stalin'e borçluyum, herşeyimi ona borçluyum, beni o yarattı, beni o yaşıyor" diye bağırır. Sosyal hayatta her olayın bilimsel açıklamasını yapmaya çalışan, daima objektif kalmaya gayret harcayan, hiçbirşeye hayret etmemeye yıllardır alışmış gibi olduğum halde yukardaki sözlerini okuyunca doğrusu şaşırırım. Kızılığın psikolojik özünü bildiğimden Nazım'ın kaçıışı beni sinirlendirmemişti. Fırsatını bulan insanlar demirperde gerisinden hürriyete can atarken, O'nun hürriyeti bırakıp zindana çekilmesini olağan saymışım. Fakat Moskova'ya vardığı dakikada ayağının tozu ile söylediği sözlere pes dedim. Maddeden başka hiçbirşeye değer vermeyen bir tarikatın çömezi, nihayet maddeden başka birşey olmadığına inandığı bir insan önünde birden bu derece yerlere kapanır, hafsalam almadı. Hatta ilk önce düşündüm, "belki o böyle konuşmamıştır, onun ağzından radyoda uydurmuşlardır" diyessim geldi. Bu hükmün yersizliğini çabucak anladım. Nazım Moskova'nın da demir - perdenin de ne olduğunu bili-

yordu. Oraya giderken kendi adına yayımlanacak bütün demecleri, şiirleri ve yazıları peşinen imzalamaya hazırlanmıştı. Bu yönden bir kaygusu olsa idi, Türkiye'den ayrılmaz, demir - perdeye bir adım yaklaşmak içinden gelmezdi. Şu halde yıllardır Nazım'ın samimi inancı budur : O'nu Stalin yaratmıştır, O herşeyini, gözlerinin ışığını bile Stalin'e borçludur. Bütün isteğine rağmen, burada bizim aramızda bu gerçeği açıkça söyleyemiyor, dolambaçlı yollar arıyordu. Şimdi muradına erdi. Moskova'da haliki önünde dilediği gibi yere kapanıp secdeye varabilir» (3).

Görüldüğü gibi Nadir Nadi'nin «Nazım Hikmet Hakkında, hiç kimse düşüncelerini beyan etmedi» diye yakınması gerçeklere uymamaktadır. Düşünce vardır, egemen sınıfların hizmetindedir, burjuvazinin çıkarlarını geliştirmeye çalışır ve yaygınlaşması coşku ile teşvik edilir. Düşünce vardır : ilericidir, doğayı, toplumu ve insanı değiştirici özlere sahiptir, yaygınlaştırılması engellenir. Bu düşünce sahipleri zindanlara atılır. İşte bunun için, Rızgari'ye daha kamuoyuna ulaşmadan, matbaada yasaklanarak el konulurken, militarist sömürgeci güçlerin akıl hocalığını yapan İlhan Selçuk'un düşünceleri serbestçe pazarlanabilmektedir :

«Bugün ülkemizde açık ya da gizli konuşulan üç büyük sorun vardır :

- 1 — Kıbrıs,
- 2 — Ege,
- 3 — Bölücülük..

Bölücülük konusunda Türkiye'nin ikiye ayrılması Sovyetler'in

(3) Nadir Nadi, Kızillar ve Ticaniler, Cumhuriyet, Temmuz 1951.

işine gelmez. Böyle bir durumda zengin batı ve boğazlar Amerikan güdümünde kalabilir. Yoksul Doğu sonu bilinmez bir serüvene sürüklenebilir. Irak'da Barzani'ye, CIA'nın ve Şah'ın yardımları açıklandı.

Sovyetler İran'ın silâhlanma seferberliğini izliyor.

Irak'ta izledikleri politika dünya stratejilerinin bir parçasıdır. ...Görüldüğü gibi Sovyetler ile Türkiye'nin dayanışması milliyetçi politikamızın çizgilerini oluşturuyor. Ulusal kurtuluş savaşı ve Atatürk dönemindeki gerçekler bugün de geçerlidir.» (4)

Cephe hükümetine ve güvenlik kuruluna akıl vermeye çalışan millî yazar (!) diyor ki :

«Türkiye'yi bölmeye çalışanlar var» cephe hükümeti ve milli güvenlik kurulu Sovyetler Birliği ile ilişkilerini sıklaştırdığı zaman bu iş sorun olmaktan çıkar. Irak'ta Kürtlerin tepelenmesinden sonra elbetteki Türkiye'de de anti-Kürt bir politika izlenecektir...

Militarist burjuvazi, egemen güçler nasıl gerçeğin anlatılmasına, nesnel gerçeğin emekçi yığınlar ve sömürge halkları tarafından bilinmesine kati surette izin vermez, bu yüzden nesnel gerçeği gizleyen ve baskı altında tutan ve çarpıtan yazılara geniş bir serbesti tanıırken, gerçeği anlatan yazılara ve düşüncelere alabildiğine bir baskı politikası uygularlar.

«Türk ve Türkiyeliyiz» yazısında Nadir Nadi şöyle diyor:

«Geçenlerde 'Türkiyeli öğrenciler' deyiminin yersizliğine dair yazdığım yazı üzerine Paris'ten ve Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesinden mektuplar aldım. Okurlarım anımsayacaklardır, O yazımda Kıbrıs'ta giriştiğimiz barış hare-

kâtını dolaylı yoldan kınayan Yunan solcu örgütlerine katılarak Ada'yı derhal boşaltmamızı sağlamak amacıyla ortak bildiri yayınlayan «Fransa'da Türkiyeli öğrenciler Birliği'nin tutumunu eleştirmiş, özellikle 'Türkiyeli öğrenciler' deyiminin tehlikelerine değinmişim.» (5)

«Aldığım mektuplardan bir bölümü beni haklı bulmakta, daha büyük bir bölümü ise 'Türkiyeli' öğrenciler'den yana bir dil kullanmaktadır. Beni asıl şaşırtan bu sonuncular arasında en ateşli görünenlerden birinin Orta Doğu Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi bulunduğunu öğrenmekle oldu. Sayın görevliye bakarsanız 'Türkiyeli' sözcüğü gayet yerindedir ve ülkemizdeki gerçek durumu olduğu gibi yansıtmaktadır. Burada yaşayan herkes Türk asıllıdır? İçimizde Ermeniler, Rumlar, Arnavutlar, Kürtler ve başkaları yok mudur? O halde yabancı bir ülkede kurulacak bir derneğin hepsini kapsamak üzere 'Türkiyeli' etiketini kullanmasından daha doğal ne olabilir?

Günümüzköşulları içinde sapık bulvar solculuğunun nerelere kadar sızdığını ve Türk soluna ne büyük zararlar verebileceğini göstermesi bakımından sayın öğretim görevlisinin mektubu gerçekten düşündürücüdür. Paris kahvelerinde oturup Fransız kızlarına hoş görünmek için süper solcu geçinmeye özenen bizim bir kısım öğrencilerimizi Ankara'da imrenerek izleyen yandaşları bulunduğunu bugüne dek aklımıza getir-memiştik.

...Türkiye'de etnik bir sorun yoktur. Bu topraklarda doğan ve elinde devletimizin kimlik kâğıdı bulunan herkes aslı ne olursa olsun Türk yurttaşdır, yasalarımız önünde eşittir.

(4) İlhan Selçuk, Sovyetler ve Türkiye, Cumhuriyet, 18 Mart 1976.

(5) Nadir Nadi'nin sözünü ettiği yazısı şudur : «Kim Bunlar», Cumhuriyet 11 Eylül, 1974.

Eşitliğin büyük ölçüde aksadığı yer, üretim ilişkileri alanıdır, her türlü solun görevi bu aksaklığı gidermeye çalışmaktır. Hadi bulvar kahvelerinde çene çalan süper 'goşist'lerimiz buna boşveriyorlar diyelim. Ya burada faşizmin oyununa geldiklerini farkedemeyen sayın solcu öğretim görevlilerine ne demeli.» (6)

Görüldüğü gibi, Nadir Nadi, Türkiye'de Kürt diye bilinen bir halkın varlığını kabul etmiyor. Herkesi Türk sayıyor. Herkesin Türk olduğunu da yasalar yolu ile delillendiriyor. Bu ise, dünyada eşine az rastlanan bir ırkçılıktır. Ve sömürgecilik anlayışıdır. Çünkü, Dünya'da ırkçı olarak bilinen yönetimlerin pek azı herhangi bir ulusun ulusal varlığını reddederek, yok sayarak o ulusun, ulusal-demokratik hak ve özgürlüklerini gasbetmeye yönelmişlerdir. Herşeyden önce şunu belirtelim ki, Nadir Nadi, tartışmada son derece anti-demokratik bir yöntem uygulamaktadır. Kendisi düşüncelerini kamuoyuna istediği biçimde açıkladığı halde, jurnallediği kişinin görüşlerini belirtmemekte büyük bir gayret göstermektedir. Nadir Nadi «Türkiyeli» terimine, Türkiye'de yaşayan öteki halkları özellikle Kürt halkını da kapsar görüntüsü ile şiddetle karşı çıkmaktadır. «Türkiye'de etnik bir sorun yoktur» diye kestirip atmaktadır. İşte ırkçı-şoven anlayış ve sömürgecilik anlayışı buradan kaynaklanmaktadır. Bay Nadi, «Türkiye'de etnik sorun yoktur» sonucuna nasıl varmaktadır? Bu yargı ne tür bir düşüncenin sonucu elde edilmiştir. Kürtler, ulusal-demokratik haklarını ken-

(6) Nadir Nadi, Türk ve Türkiyeli, Cumhuriyet, 9 Ekim 1974

di rızaları ile mi Kemalistlere devretmişlerdir? 1925'lerden sonraki Kürt direnişlerinin nedenleri nelerdir? Yüzbinlerce Kürt neden katledilmiştir? Neden yüzbinlercesi darağaçlarına gönderilmişlerdir? Sürgün, vurgun, toplu imha eylemlerinin nedenleri nelerdir? Bütün bunları nasıl yok sayabiliyor sunuz, olmamış sayabiliyorsunuz Bay Nadi. Bizler, o zaman dünyaya bile gelmemiştik. Fakat siz bunları görmemiş, duymamış, bilmemiş olabilir misiniz?

Ya 1971 rejiminde Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemelelerinde yargılananlara isnad edilen fiiller nelerdir?

Herhangi bir sorunun var olup olmadığını tayin eden herhangi bir kişinin subjektif tavırları ya da istek ve iradesi olamaz. Toplumsal sorunlar kişilerin istek ve iradelerinin dışında objektif olarak vardır. «ciddi ve ağırbaşlı» bir gazeteci herhangi bir sorunun varlığını inkâr etmez. Onu anlamaya, kavramaya çalışır. Herhangibir sorunun anlamının bilimsel yolu, diyalektik metod'a başvurmadır. **Muhbirlik**, sorunlara yaklaşımda metod olamaz.

Şimdiye kadar kamuoyuna «devrimci-demokrat, ağırbaşlı ve ciddi» bir gazete patronu diye sunulan bay Nadi, Kürt halkının varlığını neden reddediyor? Kürt halkının ulusal-demokratik haklarını neden reddediyor? Nedeni gayet açık. İrkçı-şoven olduğu için. Karşı devrimci olduğu için. Sömürgeci görüş ve düşüncede olduğu için. Bilim düşmanı ve dogmatik bir insan olduğu için. Çünkü ege-men güçlerin desteğindedir. Babı Ali'nin ençok korktuğu şey nesnel gerçeğin anlatılmasıdır. Kamuoyu nesnel ger-

çeği anlamasın, bilmesin, Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruk devam etsin diye bunların yapamayacağı şey yoktur. Bu güçlerin yedeklerindeki yazarlar ancak, yalan söyledikleri sürece yazarlıklarını ve patronluklarını sürdürebilirler. Demokratik mücadelede devrimci güçlerin ise en fazla ihtiyaçları olduğu şey gerçeklerdir, gerçek bilgidir.

Bay Nadi, sözü edilen yazısında birçok ülkelerde etnik gruplar bulunduğunu, sosyalistlerin, komünistlerin hiçbir zaman bu sorunlarla meşgul olmadıklarını, olamayacaklarını yazıyor. Bu düşünce affedilmesi mümkün olmayan bir bilgisizliğin anlatımıdır. Daha da gülünç olanı, böylesine bilgisiz bir başyazarın iddialı beyanlara girişmesi ve jurnalcilik yapmasıdır. Marks'ın «Başka bir ulusu ezen ulus özgür olamaz» görüşünü iyi bellemelidir Bay Nadi. 1917'de Bolşevik ihtilalinin getirdiği prensipleri ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Devletinin kuruluşunu da.

Marks'ın «Başka bir ulusu ezen ulus özgür olamaz» biçimindeki anlatımı toplumsal hayatın başka ilişkilerinde de geçerlidir. 1951 yılında Bay Nadi, Nazım Hikmet'e neden sövüp-saymaktadır? O'nu küçümsemekte, horlamakta ve hakaret etmektedir. Çünkü, kendi düşünsel eylemleri ile Nazım Hikmet'e esir olmuştur da ondan. Nazım Hikmet ile ilgili olarak nesnel gerçeği ifade edemeyen bir kişinin O'nu hor görmeye, küçümsemeye çalışması, O'na esir olduğunu göstermez mi? 1951 yılından günümüze kadar çok şeyler değişti. Nadir Nadi, zaman zaman «üretim

ilişkileri», «emeğin hakkı», «faşizmin oyununa gelmemek gibi marksist terminolojiyi de kullanıyor. Bu süreç içinde Bay Nadi, Hikmet'e esir olmaktan kurtuldu. Şimdi gerek kendisi, gerek patronu olduğu gazete Nazım Hikmet hakkında çok daha gerçekçi yazılar yazıyor. Fakat, Kürt düşmanlığı hiç değişmedi. Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruğun devam etmesi hararetle isteniyor. 1951 yıllarında Nazım Hikmet'in devrimci kişiliğine saldıran Bay Nadi, artık «demokrasi ve bağımsızlık» cephesinde görülüyor. **Kürt halkı üzerindeki sömürgeci ilişkilerin sürmesine gönülden vurgun, özgürlük ve eşitlik mücadelelerine düşman ve muhbir bir demokrasi.** Karnı şiş, gözü çapak ve yalınayak, başı kabak sömürge çocuklarının sefaletine «karasevdalı»; onların, 14-15 yaşlarındaki 'özgürlük' ve 'demokrasi' mücadelesine düşman ve muhbir sahte bir demokrasi (!), sahte bir bağımsızlık (!) Demokrasinin temel prensibi politik eşitliktir. Bu eşitlik kayıtsız-şartsız olmalıdır. Bir ulus içinde kişiler arasında eşitlik, ve uluslararası ölçüde ulusların birbirleri arasındaki eşitlik, işte gerçek olanı budur. Kürt halkı'nın sömürge durumu ortada iken, bu sömürge alanına basa basa, bu sömürge yok kabul edilerek demokrasi mücadelesi yapılamaz. Toplum demokratlaşamaz. Bu reddedilerek yapılan demokrasi mücadelesi sahte bir demokrasidir. «başka bir ulusu ezen ulus özgür olamaz». Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruk sürerken, Türkiye devletinin bağımsız olduğu söylenebilir mi? Bütün bu cambazlıklar arasında «demokrasi mücadelesi»

nasıl yapılabilir? Bir taraftan sömürgecilik desteklenecek, sömürgeci eylemlere ses çıkarılmayacak, öte yandan «demokrasi» mücadelesi yapıldığı söylenecek. **Bu cambazlık, Kürt halkından daha çok Türk halkına ve Türk emekçi sınıf ve tabakalarına yapılan bir hakaret ve onların mücadelesine indirilen bir darbedir. Türk halkına ve emekçi sınıf ve tabakalarına yanlış ve sahte hedefler gösterilmektedir.**

Dünya da üç büyük devrimci güç vardır:

1. Sosyalist ülkeler,
2. Uluslararası işçi sınıfı hareketi,
3. Emperyalizm'e ve sömürgeciliğe karşı verilen ulusal kurtuluş mücadeleleri.

Kürdistan gibi bir sömürge açık-seçik ortadayken, bu sömürge ilişkilerini görmemezlikten gelerek ve yok sayarak ne demokrasi mücadelesi, ne de bağımsızlık mücadelesi gerçek anlamda ve bilimsel olarak verilemez, yerine oturtulamaz. Yapılan mücadele sahte ve kandırmacı bir mücadele olur.

Bay Nadi, kesin bir biçimde «Türkiye de etnik sorun yoktur» diyerek, büyük bir dengesizlik yapmaktadır. İnsan, bilgisinden biraz şüphe eder. Sorar birgün, soruşturur, araştırır. Militarist burjuvaziye, iri-kıyım asker-sivil bürokratlara yaranacağına diye, bu kadar dogmatik duruma düşülemez. Öteyandan bay Nadi, tel örgülerin, silahların ve birbir türlü zulüm ve zıندان'ın arasında, sömürge mahkemelerinde varlık mücadelesi verenlerle, bulvar kahvelerinde

çene çalanları, Fransız kızlarına hoş görünmek için çalın atanları birbirleri ile karıştırıyor. Bu, bilinçli bir karıştırma değildir. Hesaplı bir tavidir. Kaldı ki, Türk sosyalistleri de ortadadırlar ve döne döne dövüşmektedirler. «Elinoğlu Sen Mişel'de-Koyuvermiş sakalı-Neylesin bizim köyü-Nitsin Mahmut Makal» popülizminin zevzekliğini teşhir eden Türk sosyalistleri, idam sehpalarında, bombardıman altında, sınav vererek, mücadeleyi yürütmektedirler. Bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm mücadelesinin bu gerçek militanları ile, militarist burjuvazi'nin maskeli ajanlarını, Kemalizm'in dalkavuklarını, ikinciler lehine birbirine karıştırmak, egemen sınıfların işidir. Çünkü, egemen sınıfların bu karıştırmaya ve tavra, yalana son derece ihtiyaçları vardır. En çok karıştırdıkları şey, nesnel gerçeğin anlaşılmasındır. Emekçi sınıf ve tabakaları, değiştirebilecek, örgütlendirecek ve harekete geçirecek düşüncelerin bilinmesinden, anlaşılmasından ödleri kopmaktadır. Bu bakımdan, tel örgülerin, silahların arasında, zulüm altında ve zindanlarda varlık mücadelesi verenlerle, tatlı su solcularını birbirleriyle karıştırmaktadırlar. Böylece, bu karıştırmadan, Kürt halkı üzerindeki baskı ve sömürü ile, içinde bulunduğu sömürge ilişkiler bilinmesin istemektedirler. Bu ilişkilere karşı mücadele verenler karalansın istemektedirler.

«Yasalarımız önünde herkes eşittir» diyor bay Nadi. Doğru mu? Türkiye'de «Türküm» diyen bir kişinin yargılanması mümkün müdür? Kişiler Türkçe şarkı-türkü söyledikleri için apar-topar hapse tıklıyor mu? Bundan dolayı

gizli örgüt kurma iddialarıyla işkencelere maruz kalıyorlar mı?(x) Oysa, Kürtçe konuşmak, Kürtçe şarkı-türkü söylemek suçtur ve bu tür davranan Kürt emekçilerinin ve devrimci aydınlarının başlarına ne işler geldiği açıktır. Bu konulardaki zulüm anlatılmakla biter mi? HANGİ EŞİTLİK?! Kimi kandırıyorsunuz Bay Nadi? «Demokrasi ve Bağımsızlık» maskesi altında militarist burjuvaziye ve irikıyım sivil-aydın bürokratlara yaranmanız daha ne kadar sürecektir? Önce Kürt halkının ulusal-demokratik hakları, dünyada bir eşi-menendi bulunmayan sömürgecilik ve ırkçılık anlayışı ile en barbar ve en katliamcı biçimde gaspedilmektedir. Kürtlere, «siz de Türk oldunuz artık, övünün, mutlu olun» denmektedir. Sonra da, «Kürdüm ben, Kürt olarak mutlu yaşamak istiyorum» diyenlere ise, «Sen Türksün ve kanun önünde eşitsin deniyor. Peki, temeldeki gasp eylemine ne diyeceğiz Bay Nadi? Sömürgeci ilişkileri barındıran ve bu ilişkilerin sürüp gitmesini isteyen bir «eşitlik ve demokrasi» anlayışı ancak Kemalist ideolojiye has bir anlayıştır. Gerçek devrimciler ve sosyalistler böyle bir hastalıkla övünemezler ve bunu kabul etmezler.

Bilindiği gibi Bay Nadi yukarıda sözü edilen «Kim Bunlar» ve «Türk ve Türkiyeli» başlıklı jurnallerinde Kıbrıs'taki Türk toplumunun Türk toplumu olma haklarını savunmaktadır. Türk toplumu olan haklarına Yunan cuta-

(X) Örneğin: 1973 yılında Murat kıyısında saz çalarak-Kürtçe-türkü söyleyen 5 genç, gizli örgüt kurdukları iddiasıyla Diyarbakır sınıyönetim mahkemelerinde yargılandılar.

sından ve Kıbrıs Rum yönetiminden baskılar geldiğini, Kıbrıs'a yapılan Türk müdahalesinin bu baskıları def etmek amacını taşıdığını belirtiyor. Ciddi olalım Bay Nadi. Kıbrıstaki Rum yönetiminin, «Kıbrıs'ta yaşayan herkes Rum'dur, bütün Rumlar kanun önünde eşittir diye kanun çıkarması mümkün müdür? Bir an için böyle bir kanun yapıldığını farzedelim. Bu kanun oradaki Türkleri Rum yapar mı? Böylesine bir kanunun yapılması oradaki Türklerin Türk toplumu olma haklarını savunmalarına ve bu hakları için mücadele etmelerine engel olur mu? ELBETTE OLAMAZ. Zaten, Kıbrıs Rum Yönetiminin de «Kıbrıs Türklerini Rum saymak» gibi bir eylemi olmamıştır. Herhangi bir mazlum ulusun, ulusal-demokratik haklarını baskı ve zulüm ile gaspederek onu Türk saymak, ancak Kemalist ideolojinin bir hastalığıdır. Buna rağmen, Kıbrıs Türk toplumunun, Türk toplumu olma haklarını savunmak elbetteki demokratik-devrimci bir tavidir.

Burada önemle vurgulamaya çalıştığımız nokta «demokrasi ve eşitlik» anlayışdır. Türk olan unsura bir saldırı geldiği zaman, kıyametler koparan bir yazar, Kürt unsura baskı yapıldığı zaman alkış tutmaktadır. Kendisi bizzat baskı aracı olmaktadır. Devrimcileri «faşizmin oyununa gelmekle» suçlamaktadır Bay Nadi. Kürt halkının varlığını reddeden, Kürt ulusal-demokratik haklarını gaspeden bu halkın sömürgeci boyunduruk altında tutulmasına alkış tutan tavrı ile Bay Nadi'den daha iyi bir faşist olur mu? Üstelik «demokrasi ve bağımsızlık» ile de cilâlanmış bir faşist.

Herkesin kanun önünde eşit olduğu söylendikten sonra, eşitsizliğin üretim ilişkileri alanında olduğu belirtiliyor Bay Nadi, nesnel gerçeği belirtmekten yine kaçınıyor. Halbuki 1923'den sonraki egemen sınıfların, yönetime ağırlıklarını iyice koyan sivil-asker bürokrasinin, Kürt halkını sömürge düzeyinde tutmak için giriştiği tavırları bilmeden, böyle bir eşitsizlik ile mücadele etmek mümkün değildir.

Bay Nadi tek parti döneminde, Çankaya çevrelerine çok yakındı. Bu bakımdan mecburi iskân kanunlarının nasıl yapıldığını, nasıl uygulandığını herkesten daha iyi bilir. (7)

«Türk ırkından olup hükümetten iskân yardımı istememeyi yazı ile bildiren muhacirler ve mülteciler Türkiye içinde istedikleri yerde yerleşmeye serbest bırakılırlar.» (8)

«Türk ırkından olmayanlar hükümetten yardım istemeseler bile, hükümetin göstereceği yerde yer tutmaya ve hükümetin izni olmadıkça buralarda kalmaya mecburdurlar.»(9)

«Ana dili Türkçe olmayanlardan toplu olmak üzere yeniden köy ve mahalle, işçi ve sanatçı kümesi kurulması veya bu gibi kimselerin bir köyü, bir mahalleyi, bir işi veya bir sanatı kendi soydaşlarına inhisar ettirmeleri yasaktır.»(10)

«Bu kanunun neşrinden önce herhangi bir hüküm veya vesika ile veya örf ve adetle aşiretlerin şahsiyetlerine veya onlara izafetle reis, bey, ağa ve şeyhlerine ait olarak tanınmış, kayıtlı-kayıtsız bütün gayrimenkuller devlete geçer. Bu kanun hükümlerine ve devletçe tutulan usullere göre bu gayrimenkuller muhacirlere, göçebelere, naklolunanlara, topraklı veya topraksız yerli çiftçilere dağıtılıp tapuya bağlanır.»(11)

«Türk soyu ve kültüründen olmayan hiçbir aşiretin ve ferdin bu mntıkaya yeniden yerleşmesine izin verilemez» (12)

«Bir numaralı mntıklar haricindeki vilayetler ahalisinden bu mntıklara, aileleriyle birlikte gelip yerleşmek isteyen, Türk ırk ve kültürlü mülkiye müteakitleri, yine bu vilayetler halkından ve Türk ırkından olduğu halde bu mntıklarda askerlik etmiş olup terhislerinde ailelerini getirerek ve bekâr olanlarda evlenerek yerleşmek isteyenler 7. Maddeye göre iskân edilirler.»(13)

Bunlar 2510 sayılı İskân Kanunu'ndan yaptığımız bazı alıntılar. Bu kanunların uygulanması sanıldığından çok daha zulümkâr olmuştur. Kürt toplumunda derin izler bırakmıştır. Acıları büyüktür. Böylesine sömürgeci ırkçı, kanunları, bunların uygulamalarını dikkate almadan «üretim ilişkilerinde dengesizlik var» demek meseleyi soyut

(7) Mecburi iskân kanunlarının belli başlıları hakkında bknz:

1. 10 Kanunievvel 1341 (1925) tarihli ve 675 sayılı kanun
2. 31 Mayıs 1926 tarih ve 885 Sayılı Kanun
3. 10 Haziran 1927 tarih ve 1097 Sayılı Kanun
4. 5 Ekim 1927 tarih ve 1178 Sayılı Kanun
5. 2 Haziran 1929 tarih ve 1505 Sayılı Kanun
6. 13 Haziran 1934 tarih ve 2510 Sayılı Kanun

Bu kanunların hepsi de Kürtler dikkate alınarak hazırlanmışlardır.

(8) 2510 Sayılı Kanun'un 8. maddesinin a fıkrası.

(9) 2510 Sayılı Kanun'un 9. Maddesinin «b» fıkrası.

(10) 2510 Sayılı Kanun'un 11. Maddesinin «a» fıkrası.

(11) 2510 Sayılı Kanun'un 10. Maddesinin «b» fıkrası. Bu maddede sözü edilen «muhacirler» «mülteciler», «göçebelere», «naklolunanlar» Türk kültüründe olanlardır. Kanunun 4. maddesi bunları belirtiyor. «Topraksız veya az topraklı yerli çiftçiler» ise safında yer alan ağaları, şeyhleri, seyitleri ve ta Abdülhamit devrinde bölgeye yerleştirilmeye çalışılan Türklere.

bırakmaktır. Böylesine ırkçı-sömürgeci ve emperyalist muhtevalı kanunlar ve uygulamalar sınıfsal yapı tahlillerine, önemli bir etken olarak katılmadan, bilimsel olarak nereye varılabilir? «Her türlü sol üretim ilişkilerindeki bu dengesizlik ile mücadele etmelidir» deniyor. Sömürgeci ve ırkçı militarist güçlerin ve sivil-asker bürokrasinin eylemleri dikkate alınmadan, sınıfsal yapı tahlilleri yapılabilir mi? Biz ileride Kürdistan'daki sınıf yapısının tahlilini yaparken, iskân kanunları ve uygulamaları üzerinde etraflıca duracağız. Militarist egemen güçlerin gelişmelerini tarihsel bir süreç içinde vermeye çalışacağız. Sömürgeci ve ırkçı güçlerin Kürt toplumunu sömürgeleştirmeleri süreci içinde, Kürt egemen güçleri ile ne tür ilişkiler içinde olduklarını da, yine zaman ve mekân boyutları içinde incelemeye çalışacağız.

Türkiye'de Kürt sorunu, kişilerin ve kuruluşların herhangi bir soruna yaklaşmalarında turnusol kâğıdı gibi bir ayıraç görevi yapmaktadır. Kürt sorunu nice kişilerdeki, nice kuruluşlardaki gizli kalmış hasletleri, açıklanmamış yönleri ortaya çıkarmıştır. Kişilerdeki ve kuruluşlardaki potansiyeller bu sorun aracılığı ile harekete geçmişler ve açıklığa kavuşmuşlardır.

Büyük büyük yazarlar ve başyazarlar ünvanlarına bir ünvan daha eklemişler, daha da kocaman olmuşlardır.

Üniversitelerde rektörler, dekanlar ünvanlarının başına bir ünvan daha eklemişler, daha da kocaman bir görünüm elde etmişlerdir.

Bütün bu hasletler, gizli kalmış meziyetler, kişilerin özün-

İnce ağrı kaptı analarımız
dil bilmez
usul bilmez
irin emdiler yaban ellerde
kan tükürdüler
ferman etmişler bir kez
adımız mecbur
adımız iskân
yıkılsın bu zulum ey can
yıkılsın hicran

de mevcut potansiyeller, ancak Kürt sorunu aracılığı ile ortaya çıkabilmiştir. Demokratik görünümlü nice kişinin, «demokrasi ve bağımsızlık» cephesinde boy gösteren nice kişinin, gerçek yüzleri gün ışığına çıkıvermiştir.

Burada, şunu hemen belirtelim ki, kişilerin bilinçleri bir bütündür. Doğa, toplum ve insan hakkında bilgi edinmenin en önemli yöntemi, diyalektik yöntemdir. Bu yöntemin temelinde ise, varlık olarak gerçeğin kabulü vardır. Kişinin bilincinin bir yanı demokrat, bir yanı muhbir olmaz. Kişinin bilincinin bir yanı sömürgeci, bir yanı özgürlükçü olamaz.

Eğer, bir yazar Vietnam'da mücadele veren halk için övgüler düzüyor, bu halkı yazılarında destekliyor, fakat, Kürt halkının sömürgeci boyunduruğu altında yaşamasını sonsuz bir yaşama beçimi olarak öneriyor ve bunun

(12) 2510 Sayılı Kanunun 12. maddesinin «a» fıkrası.

(13) 2510 Sayılı Kanunun 13. Maddesinin «e» fıkrası.

için gayret sarfediyorsa, bilincine egemen olan taraf, ikinci taraftır. Çağımızda, artık, dünyanın herhangi bir yerindeki ulusal kurtuluş mücadelesini, makalelerde desteklemek kolaydır. Zor olan, kendi egemen sınıflarının çıkarlarına karşı çıkmak, uygulanan sömürgeci baskıları teşhir ederek, protesto etmektir. Ayrıca, bunun yanı sıra, asıl zor olan, burjuvazi'nin suni olarak empoze etmeğe çalıştığı sınırlar içindeki, ezilen halkın, anti-sömürgeci mücadelesini desteklemektir.

1951 yıllarında kızıl diyerek ve ticani diyerek Nazım Hikmet'i küçümseyen, horlayan bir yazarın, günümüzde, aynı kişi hakkında çok daha gerçekçi şeyler yazmasını ilerleme olarak görmemek mümkün değildir. Fakat bu kişinin bilincini belirleyen bu tarafı değildir. Kürt sorunu üzerindeki düşünsel eylemleridir. Kişinin bilinci ve bilgi edinme süreci bir bütündür. Sağcı-tutucu görüşler sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı olmadıkları gibi, sınıfının emekçi sınıf ve tabakalarının gelişen mücadeleleri-

BİR SÖMÜRGE VALİSİNİN KİTABINDAN NOTLAR

«...Ocakları söndürülen, yuvaları yıkılan, yurtları dağıtılan ve etrafa kaçan Kürtler, müfrezenin avdetiyle beraber yerlerine dönerek zaten dört duvar ve bir örtüden ibaret olan basit kulübelerini tekrar yapmışlar ve hemen eskisinden farksız bir surette yaşamakta bulunmuşlardır.

...Hakikati, tamamiyle ifade etmek için şunu da ilâve edelim ki, vaki tedibat, cüz'i bir yıldırıştan ibaret kalmış ve tedipten sonra, idari, iktisadi hiç bir tedbir alınmamıştır. Halbuki tedibin gözdağı hükmünde kalmaması için, saik ve sebeplerinin az çok izalesi ve yol, mektep, gibi noksanların ikmali lazimedendi.»

nin bastırılmasına da karşı değildiler. Bilinçleri bir bütünlük arz etmektedir. Halbuki Türkiye'de pekçok kişi «bağımsızlık ve demokrasi», cephesinde görünmelerine rağmen, Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruğun sonsuz olarak sürüp gitmesine hararetle taraftarlar. Hatta bu tür davranışlara eylemleriyle bizzat taraftarlar. İşte bu noktada diyoruz ki: Kişilerin bilinci bir bütün olduğuna göre bunların bilincini belirleyen de, demokratik görünüşleri değil, muhbir ve ırkçı yönleridir. Sömürgeci yönleridir. Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruğun sürmesinde bir halka olmalarıdır.

Günümüzde, bazı gazeteler tarafından, 12 Mart'ta Ankara ve İstanbul'da gözaltına alınan ya da tutuklanan profesörlerle ilgili olarak yazılar yazılmaktadır ve röportajlar yayımlanmaktadır. Bu Kemalist profesörlerin birkaç günlük ya da birkaç aylık yönetim maceraları alabildiğine idealize edilmekte ve şişirilmektedir. Bu kişiler, «özgürlük savaşçısı, bilim savaşçısı» olarak gösteril-

«Erzincan Valisi Ali Kemalî, Erzincan Tarihi, Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1932, s. 171».

«...Hülâsa : Türk hakimiyeti altına girdikleri günden beri aşiretler (Kürt aşiretleri) kâh birbirleri ile çarpışarak, kâh şekavet ederek muhatarah ve sıkıntılı zamanlarda envai vesile ile ve bahanelerle isyan bayrağını kaldırarak, fakat hiç bir zaman müttehit bir kütle halinde hareket etmeyerek, Türk vatamını düşmanlara çiğnettirmek ve parçalamak teşebbüsünde bulunmuşlar.. Fakat her defasında aslan Türkün şahametle muzaffer olduğunu görmüşlerdir.»

«Erzincan Valisi Ali Kemalî, agk. s. 208.»

mektedir. Aslında yazılarda kimlerin kimi ihbar ettiği, ihbar edenlerin ne dediği ve kendini nasıl savunduğu açıkça belli olmuyor. Zaten bu tür dosyalarda gayri ciddi bulunarak hemen kapatılmıştır. Örneğin; Profesör B. Cahit Ünal'ın dosyası bunlar arasındadır. Bunun ötesinde kamuoyuna akseden başka muhbirlikler yoktur.

Oysa Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemelerinde muhbirliklerin şahı yapılmıştır. Rektörler, dekanlar, profesörler, SBF asistanı İsmail Beşikçi'yi «zindanlarda çürüt-bilmek» için aklın alamayacağı kadar çirkinlikte, aklın alamayacağı kadar bilim dışı ihbarlarda bulunmuşlardır. (14)

Bu ihbarlar sonucu mahkeme tarafından muhbir tanık

(14) Daha geniş bilgi için bakınız : İsmail Beşikçi Davası, Komal Yayınları, 1975, Cilt : 1.

BİR SÖMÜRGE GENERALİNİN KİTABINDAN NOTLAR

«Kürtlerin ayrı bir kavim olmayıp, Turani ve Türk boyundan oldukları kitabın içinde belgelerle saptanmaktadır.»

«General Kenan Esengin, (1961 - 1969 CHP Zonguldak milletvekili) – Kürtçülük Sorunu, Su Yayınları, İstanbul 1976 arka kapak.»

«Her şeyden çok önce Doğu ve Güney - Doğu'da bir eğitim ve kültür seferberliği yapmak, halka derslerle, konferanslarla küçük, fakat bol yayınlarla öz varlığını tanıtmak, Kürtlerin ayrı bir kavim olmadıklarını anlatmak, Cumhuriyeti, Atatürk milliyetçiliğini, vatandaşlığını, kendine verdiği kutsal hak ve vazifeleri anlatmak.»

«Bu bölgelere yerli öğretmenler değil, başka bölgelere bağlı, uyanık öğretmenler, konferansçılar, denetleyiciler göndermek...»

«General Kenan Esengin, agk. s. 163».

olarak dinlenmişlerdir, hem de iki gün üstüste. Bab-ı Ali basını, sömürgeci boyunduruğun çirkinliği ortaya çıkmasını diye, muhbir profesörlerin gerçek kimlikleri, ajanlıklarını ortaya çıkmasını diye, bu ihbarlardan kelime bile söz etmemişlerdi.

Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesinde boygösterenlerden biri de şimdiki TRT Genel Müdürü Prof. Karataş'tır. Prof. Karataş TRT'ye Genel Müdür tayin edilmesinden önce ve sonra yoğun bir saldırıya uğramıştır. Bu saldırılarda bulunanlar Şaban Karataş'a benzer bir yönlerinin olmadığı kanısındadırlar! **Yanılıyorlar.** Örneğin Rızgari ile TRT Müdürü muhbir Prof. Karataş'ın hiçbir yanı yoktur. Aralarında uzlaşmaz bir çelişme vardır. Oysa muhbir tanık Profesör Karataş ile, onu uzun uzun eleştiren yazarların çok önemli benzerlikleri vardır. (Şüphesiz hepsinin değil.) Her iki taraf da Kürt halkına düş-

BİR SÖMÜRGE MAHKEMESİNİN KARARI

«...İlmi gerçekler karşısında 'Kürt' olarak isimlendirilmeye çalışılan yurttaşlarımızın 'Türk' asıllı olduğu açıklıkla ortaya konulmalı ve bu konuda maksatlı ideolojik görüşlere engel olunmalıdır.»

«...Atatürk ilkelerinin ve 'Atatürkçülüğün' hakiki anlamları ile tüm toplumca benimsenmesi için bütün olanaklar seferber edilmeli.»

«Ankara ve İstanbul Devrimci Doğu Kültür Ocakları'na ait davanın Gerekçeli Hükmü, Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı 1. Nolu Askeri Mahkemesi, s. 540».

mandır. Sağcı olduğunu açıkça belirten Karataş'ın, Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruğun sonsuza dek sürüp gitmesini istemesinden daha doğal ne olabilir? Sağcı-tutucu olduğundan ve bu görüşünü de açık-seçik söylediğinden mesele açıktır. Peki, «bağımsızlık ve demokrasi», ile cilâlanmış aydınların Kürt halkına düşmanlıklarına ne demeli?

Üzerinde durulması gereken ilişkilerden biri de, 12 Mart 1971 rejiminde birkaç günlüğüne yada bir kaç aylığına içeriye alınan, bilim ve özgürlük savunucusu diye gösterilen profesörlerin bir kısmı ile, öteki demokratların Kürt halkının sömürge olmaktan kurtulma mücadelesindeki anti-demokratik, bilim dışı ve jurnalci bir tavır içine girmeleridir.

Bunlardan Fikret Otyam'ın muhbirliğini ve muhbir tanıklığını geçen sayımızda anlatmıştık «karnı aç, gözü çapak, ezik ve çıplak sömürge çocuklarının sefaletine 'karasevdalı', onların 14-15 yaşlarındaki sömürgecilikten kurtulma mücadelesine düşman» ve muhbir bir Fikret Otyam.

Toplatılmasına rağmen Rızgari'yi elde etme olanağı bulunan bazı kişiler, demokratik görünümlü bu kişilerin tavırlarını hiç anlayamadıklarını ifade ettiler. Adı geçen kişinin muhbirliği sonucu cezaya çarptırılan sanığın dosyasının yayınlanmasından sonra ne kadar çirkin ve bilim dışı işler çevrildiği daha iyi anlaşılacaktır.

Mazlum Kürt halkının ulusal-demokratik mücadelesini jurnalleyenlerden biri de ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Veli-

dedeoğlu'dur. Uzun ünvanlı bu profesörün, bu muhbirlikten sonra bir ünvan daha elde ederek daha da kocaman olduğu ve millitarist-sömürgeci burjuvaziye daha da yarandığı açıktır.

Muhbir Ord. Prof. Dr. şöyle yazıyor; «Yakın tarihimizden ihanetler, «Türkiye Halkları» isimli yazısında :

«Son zamanlarda şurada-burada 'Türkiye Halkları'ndan söz edildiğini görmekte, bunu çok, hem de pek çok yadırgamakta iken, geçen gün üniversitedeki çalışma odamda, içimdeki yadırgama ile dolu bardağı taşıran bir küçük gazete buldum. Posta ile gönderilmiş. Posta damgası okunmadığı ve gönderenin adresi okunmadığı için nereden ve kim tarafından gönderildiği belli değil. Yalnız, tek yapraklık gazetenin Aralık 1969'da çıktığı görülen ilksayısının ikinci sayfasındaki nottan bunun merkezinin Doğu illerimizden, başladığı yerin ise Ortak Anadolu'daki kentlerimizden biri olduğu anlaşılıyor.»(15)

«Bu yazının amacı bir bildirme (ihbar) değil, uyarma (ikaz) olduğu için, gazetenin adını ve sözü edilen kişileri buraya yazmıyorum!»(16)

Görüldüğü gibi Ord. Prof. Dr. «ihbar yapmıyorum» diyor. Fakat yaptığı iş açık-ihbardır. Çünkü eylemini hiç kimse üzerine almaz. Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemelerinde de ihbarın şahını yapmış olanlar mahkemeye «sanık bize muhbir tanık diyerek hakaret ediyor» demek suretiyle yakınmışlardır. İhbar yapan bir kişinin «ihbar yapmıyo-

(15) Okuyucular hatırlayacaklardır, Şeresiyar Gazetesi tarif ediliyor.

(16) Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Yakın Tarihimizde İhanetler, Türkiye Halkları, Cumhuriyet, 3-5 Şubat 1970.

rum» demesi de gülünçtür. Ve ihbar yapan kişiye de muhbir denir.

«Eğer bu gazeteyi çıkaranlar kendilerini Türk halkından saymıyorlarsa o zaman toplumcu, milliyetçi değil, düpedüz ırkçılardır.»

Açıkça anlaşıldığı gibi bir Kürt kendisine «Kürdüm» derse ırkçıdır. Bir Arap da kendisine «Arabım» derse ırkçıdır. Bu kişilerin ırkçılık gibi, insanlığın yüzkarası bir akımdan kendilerini korumaları için «Türküm» diyerek «mutlu olduklarını» haykırmaları gerekir!

BU NASIL BİR BİLİM ANLAYIŞIDIR BAY VELİDEDEOĞLU. Nasıl bir demokrasi nasıl bir milliyetçilik anlayışıdır. Acaba, uzun ünvanlarınız, bilimsizliğinizi, yöntemsizliğinizi, koyu bir dogmatik oluşunuzu gizleyebilir mi? O uzun ünvanlarınızın demokrasi, özgürlük ve bilim düşmanı olduğunuzu örtmeye gücü yeter mi? Sömürgeci düşüncenizi, su katılmamış ırkçılığınızı ve sosyal şovenliğinizi kitlelerin gözünden uzak tutabilir mi? Buna o uzun ünvanlarınız yeter mi? Demek ki, bir Kürt kendisine «Kürdüm» dediği zaman ona, «düpedüz ırkçı» denecek öyle mi? Böylesine hastalıklı bir tavır, uzun ünvanlarımızla piyasaya sürülmektedir. Bu cesareti nasıl buldunuz Bay Prof. Velidedeoğlu. Her ne olursa olsun kişi bu kadar büyük tavize yanaşmamalı. Hele yapılan işin kesinkes bilim dışı ve anti-demokratik olduğu bilindiği zaman. Militarist ve sömürgeci sivil-asker egemen güçlere yaranacağım diye, ya da işin altında büyük bir ödül (!) yatıyor diye, kişi bilim yönteminden bu kadar büyük bir taviz

vermemeli. Bilim adamı denen kişinin yalan söyleyebileceği, düşünce üretme sürecinde «yalan»ın da bir araç olarak kullanıldığı bilim yönteminin neresinde yazılıdır Bay Prof. Velidedeoğlu? Siz, Kürt halkının varlığını kabul etmeyerek açıkça yalan söylüyorsunuz. Kürtlerden «bazı Türkler» evet «Türk ırkından olan bazı Türkler» diye sözediyorsunuz. Doğru, değil bu! Üstelik bilgisizsiniz de! Çünkü bilimsel bir yönteminiz yok. Eğer bilim yönteminin haberiniz olsaydı ve bu büyük ünvanları gerçek çalışmalarla almış olsaydınız, kişilerin bilinçlerinin somut şeyleri, olguları yok edemeyeceğini çok açık olarak bilirdiniz. Kürt halkının kişilerin bilincinin dışında objektif olarak var olduğunu, bilincin böylesine bir somut varlıktan sonra geldiğini bilirdiniz. Siz hem bunu bilmiyorsunuz, böylece Kürt devrimcilerine ırkçı demek cesaretini gösteriyorsunuz hem de... Ama kendinizi çabuk ele verdiğiniz. Bay Prof. Velidedeoğlu. Kendi hastalığınızı, dogmatik tutumunuzu, sömürgeci düşüncelerinizi başkalarına, hele devrimcilere bulaştırmayınız.

Portekiz diktatörü Salazar'ın, İspanya diktatörü Franco'nun da etrafında profesör ünvanlı danışmanları vardı. Ve bu danışmanlar sömürgeleri hakkında, sömürgelerin izlenecek, siyasal, sosyal, kültürel ve askeri politikalar hakkında bu diktatörlere rapor veriyorlardı. Şurada hemen belirtelim ki, onlar sizlerden daha dürüst idiler. Çünkü iki yanları olmayan ve görüşlerini açık-seçik belirten danışmanlardı Bay Ord. Prof. Velidedeoğlu... Çünkü Mozambik, Angola, Gine Bissao ve Sahra yerli

halkların soyca «İspanyol», «Portekiz» olduğunu belirtmiyorlardı. Sizler ise, sömürgeci militarist güçlere verdiginiz akıllarda her zaman ve her vesile ile Kürt diye bir halk olmadığını ve herkesin Türk olduğunu belirtiyorsunuz. Sömürgeciliğin ve ırkçılığın böylesi dünya'da görülmemiştir. Bu tür ırkçılık ancak sizin gibi Kemalistlere has bir kanserdir.

Bay Ord. Prof. Dr. Velidedeoğlu uzun ünvanlarının başına bir ünvan daha ekledikten sonra diyor ki, «ben Doğulu Türk vatandaşları severim. Her bölgenin insanına aynı sevgi ile bağlıyım. Doğulu pekçok öğrencim, dostum var. Hepsi de temiz duygulu, içli, vatansever, dost insanlardır. Ve her vatansever Türk gibi Türkiye'nin dertleri ile Doğu'nun yoksulluğu içinde bey, ağa, şeyh makulesinin saltanat ve sömürüsü ile dertlidirler.» (17)

Görüldüğü gibi Kürtlere bunca hakaret ettikten sonra Kürt halkı üzerindeki, Kürdistan üzerindeki sömürgeci boyunduruğun halkalarından biri olduğunu gösterdikten sonra, «Ben Doğulu Türkleri severim» diyerek sömürgeci ve ırkçı politikayı, sosyal - şovenizmi daha da geliştirmektedir. Çünkü, yüzünü örtmemekte ve gizleyememektedir.

Vietnam'dan batı Sahra'ya, Filistin'den Angola'ya, Kürdistan'dan Bask'a kadar ulusal kurtuluş savaşları ilgi ile izlenmektedir. Bütün dünyadaki devrimci güçler kurtuluş mücadelesi içindeki halklara destek oluyorsa, sömürgeciliğe, emperyalizme, ve ırkçılığa karşı mücadelenin evrensel bir mücadele olduğundandır. Saygıdeğer

olan, ırkçılığa, her türlü ulusal imtiyazlara ve sömürgeciliğe, emperyalizme karşı mücadele veren güçlerin ve insanların yanında olmaktır. Halbuki siz ne yapıyorsunuz Bay Ord. Prof. Dr. Velidedeoğlu? Ezen ulusa mensup olmanın imtiyazı ile sömürgeci güçlerin tepesinde oturup Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruğun sonsuza dek sürüp gitmesini öneriyorsunuz. Ondan sonra da SEVGİ!! Ne biçim sevgi!! Bu tür sevgiyi Kürt halkı istemiyor. Birinci özellikleri Kürt halkına düşmanlık olan Kemalistlerin bu tür sevgileri hiç ihmal etmedikleri de bilinir. Onlar doğunun sefaletine «karasevdalı»dırlar. **ÖZGÜRLÜK VE İNSANLIK MÜCADELESİNE İSE DÜŞMAN VE MUHBİR.** Bu yüzden de sömürgeci ve militarist güçlere akıl hocası İlhan Selçuk da cephe hükümetine ve millî güvenlik kuruluna «Sovyetler Birliği ile ilişkilerimizi geliştirsek Kürtleri bir daha tepeleriz» derken, «yoksul Doğu» edebiyatı yapmayı hiç ihmal etmemektedir.

Fakat, Muhbir Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, 14 mart. 1976 tarihli Cumhuriyet gazetesinde «sevgisini» hiç esirgemediği, «doğulu Türkler» için «mütareke dönemi hainlerinin meşru ve gayrı-meşru çocukları, torunları, yeğenleri...» diyebilmektedir. Kürt teali cemiyetinden söz ederek, «... mütareke dönemi hainlerine soyca, kan ve ruh hısımlığınca bağlı olanlar» demektedir. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, «sevgisini» esirgemediği doğulu Türkleri, «amcaları, babaları, de-

(17) Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Yukarıda adı geçen yazı.

deleri, dayıları o dönemde işgalcilere köpekler gibi hizmet etmişlerdi...» diyerek, horlamaya küçümsemeye çalışmaktadır. Görüldüğü gibi, muhbir Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, ezen ulusa mensup olmanın imtiyazı ile, alabildiğine bir sövgüye girişmektedir. Çirkin yüzünü gizleyebilmek için de, «sevgi» den söz etmektedir.

Yaşı 70'i geçkin bir ihtiyarın henüz yirmi yaş çağlarını yaşayan kişileri, bu ifade ile suçlaması, bu ifadeler ile ihbar etmesi ibret vericidir.

İhbar edilenler, dikenli tellerin arkasında, tomsonlar arasında, zıندانlarda, mahkemelerde varlık mücadelesi vermektedirler. Suçlayan ise, ordinaryüs profesör bir muhbirdir. Ezen ulusa mensup olmanın imtiyazı içindedir. Sömürgeci sistemin tepesine oturmuş, katliam planları yapmaktadır. Sömürgeci boyunduruğun önemli bir halkasıdır. Düşünce nerede kaldı bay Ord. Prof. Dr. muhbir? Sövüp sayacağımıza düşüncenizi ortaya koyunuz. Türkiye'de tarih yeniden yazılacaktır. Yeniden yazılıyor. Ne kadar yalancı kişiler olduğunuz birer birer ortaya çıkıyor. Nesnel gerçeği gizlediğiniz için, yazdıkça daha çok çamura batıyorsunuz. Ve gizli kalmış, hasletlerinizi, potansiyellerinizi birer birer ortaya döküyorsunuz.

Bay Ord. Prof. Dr. Velidedeoğlu, yukarıda da açıkladığımız gibi, «yakın tarihimizde ihanetler, Türkiye Halkları» yazısının sonunda da, «elimde birçok işler dururken bu gazeteyi yayınlayanlar, beni bu yazıyı yazmaya zorladılar» diyerek, böbürlenmekte geri kalmamaktadır. Aynen 14 Mart tarihinde yazdığı yazıdaki gibi. Halbuki,

bu tür yazılar, eli kanlı diktatoryaların, sömürgeci ve militarist sistemlerin vazgeçemeyecekleri yazılardır.

Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığının askeri savcısı Yüzbaşı Yaşar Değerli, esas hakkında yazdığı bir mütalaada bakınız ne diyor:

«Şeresiyar gazetesinin Aralık 1969 Mayıs 1970 tarihine kadar eide edilen sayıları muhtevastından Komünist Kürtçü amaç çıkmaktadır. Hatta bu gazete ile yayılmak istenen ve işlenmiş olan «Halklar» temasına karşı düşünür Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu tarafından Cumhuriyet gazetesinin 3 Şubat 1970 gün ve 16352 sayılı gazetede yazılan yazı üzerine ve «halklar» düşüncesinin acı bir dille eleştirilmesine karşı sanık (...) tarafından 9 Mart 1970 tarihinde aynı gazeteye gönderildiği ve yayımlanan cevabı yazı temel düşüncesini ortaya koymaktadır. Sanık bu yazısında Kürt bölünmesini feodal kabullerle yapılacak mücadele sonucu kaçınılmaz bir gerçek olarak ifade etmekte ve Velidedeoğlu'na (burjuvaya has şovenist duygularla hareket ettiğini) ifade etmektedir.» (18)

Bay Velidedeoğlu'na kimin sahip çıktığı iyice anlaşılmaktadır. Bunlar sıkıyönetim savcılarıdır. Yani 12 Mart'ın savcıları. (19)

Zaten bu tür ırkçı-sömürgeci emperyalist düşüncelerin devrimcilerle, gerçek devrimcilerle hiçbir ilgisi yoktur. Ve yararı da olamaz. Çünkü devrimcilerin ihtiyacı

(18) DDKO Davası, Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemeleri, Dosya No: 39, Belge : 9 Sh. 3

(19) Bu askeri savcı daha sonra İstanbul Sıkıyönetim Savcılığı görevinde bulunmuştur. Şimdi Adana Güvenlik Mahkemesinde görevli savcıdır.

gerçek bilgidir. Yalana-dolana ihtiyacı olanlar ise militarist-sömürgeci güçlerdir.

Bay Velidedeoğlu, sıkıyönetim içinde bile, «bölücülük ve silâhli eylemlerde bulunanları yakalayıp yargılamanız iyi, fakat Atatürkçülere eza-cefa ediyorsunuz» (20) diyerek militarist ve sömürgeci burjuvaziye akıl vermeye çalışmıştır. Pota isimli yazısı bu bakımdan güzel bir örnektir.

Bu yakınmasında Velidedeoğlu haklıdır. 1971'de yönetime el koyan Kemalistlerle öteki Kemalistler arasında ne fark vardır. Darbenin ilkgünlerinde Nihat Erim'i «en iyi kemalist» diye göklere çıkaranlar onlar değil mi? «İçtenlikle şunu söylemekte sakınca değil, yarar görüyorum : başlangıçta kendisine çok umut bağlanan Atatürk devrimcisi aydınlar bugün o başbakana küskündürler.» (21)

Görüldüğü gibi Kemalist mantık bir kere daha harekete getirilmiş; Kürtlere vurularak tarihi bir yanlış sonucu içeriye atılan Kemalistlerin meşruiyeti sağlanmaya çalışılmıştır. Çünkü her darboğazda mazlum Kürt halkına vurulması Kemalist mantığın şaşmaz bir prensibidir. Nitekim bu tarihi yanlış, geçen sayımızda da belirttiğimiz gibi kısa zamanda giderilerek bütün Kemalistler serbest bırakılmış ve süreç içinde de beraat ettirilmişlerdir.

(20) Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Pota, Yeni Ortam Dergisi sayı: 2
15 - 22 Kasım 1971.

(21) Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, a.g.y.

Bay Velidedeoğlu yazısının bir yerinde de şöyle demektedir:

«...Küçük gazetenin en altına, anayasanın, 'herkes önceden izin almaksızın, silâhsız ve saldırsız toplanma ve gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir' diye, 28. maddesini çerçeve içerisinde koymuşlar. Doğu'da çıkan bir gazetenin ilk sayısında yer alması gereken Anayasa maddesi bu mudur? Ben olsaydım bu ilk sayıya çerçeve içinde 'Türkiye devleti ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür' diyen 3. maddesini koyardım»(22)

Türkiye'deki devrimciler, artık 1971 rejimindeki anayasa değişikliklerinin gerisinde kimlerin olduğunu, bu değişikliklerin akıl hocalarının kimler olduğunu iyice görmektedirler. Kemalistler, 1971 rejimindeki eylemlerin genel sahibidirlere. Anayasanın en az 10 maddesi bu sömürgeci slogan gereği değiştirilmiştir. Bunun işçi sınıfının ve emekçi sınıf ve tabakaların mücadelesinin bastırılmasında faşist bir tedbir olarak kullanılmıyacağını kim sağlayabilir? Yukarıda da belirttiğimiz gibi insanın bilinci bir bütündür. Bilgi edinme süreci bütünlük arzeder. İnsan bilincinin bir tarafı demokratik bir tarafı faşist olmaz. Eğer kişinin eylemlerinde bu yönden bir çelişki söz konusu ise, bilince egemen olan yön, ağır basan yön, faşist olan yöndür. Çünkü bilince bir bütündür.

Özgürlükler bütün haklar içindir bay Velidedeoğlu, Kürtler Türkleşsin, mutlu olsun, demek ırkçılıktır, sömür-

(22) Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Yakın tarihimizde ihanetler, Cumhuriyet, 5.2.1970.

geciktir. Bu bakımdan, her vesile ile insan haklarından, özgürlüklerinden söz etmeniz(23), sizin bu çağdaş düşüncelere ve eylemlere sahip olduğunuzu kesinlikle göstermez. Irkçılığınız, sömürgeciliğiniz ve sosyal şöven tavrınız örtülemez, gizlenemez.

Konu ile yakın ilgisi olması nedeniyle burada, Marksizm-Leninizm ilkelerine «ortodoksça» sahip çıkan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin son kararlarına da değinmek gerekir.

TSİP'nin 21-25 Mart 1976 tarihinde İstanbul'da yapılan 1. genel kuruluna birtakım 'Karar Tasarıları' sunuldu.

(23) Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Partiler arası mücadelede sağ-sol sapırmalar, Toplum, sayı : 37,29 aralık 1972, sahife : 17.

BİR SOSYALİST

«...Sırası gelmişken burada bir parantez açarak belirtmek isterim ki sözkonusu bildiriden, yukarıda aldığım son ibarede "Kürt halkı anayasanın kendisine tanıdığı haklardan mahrum kalmakta devam edecek" sözlerinden, bir bilirkişi raporunda iddia edildiği gibi, Kürt halkı için halk olarak özel haklar istendiği sonucu hiç bir mantık kuralına göre çıkarılamaz... Anayasa'nın tanıdığı hakları sözkonusu ettiğimize göre ve anayasa'da Kürt asıllı yurttaşlarımıza halk olarak, ayrı bir toplumsal bütün anlamında ayrıca özel haklar tanımadığına göre Kürt halkına halk olarak ayrı haklar tanınmasını önerdiğimiz sonucu nasıl çıkarılabilir?»

«Behice Boran, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 numaralı Askeri Mahkemesine 1972 yılı Eylül ayında verilen savunma dilekçesi. İki Açılan Türkiye İşçi Partisi Davası, Bilim Yayınları İstanbul 1975, s. 185.»

TSİP merkez yürütme kurulu tarafından hazırlanan 'Karar Tasarısı'nda «Enternasyonalist Görevler» başlığını taşıyan 2. bölümde şunlar söyleniyor:

«...Ayrıca TSİP komşu ülkelerde ezilen ve baskı altında tutulan bütün halkların haklarını savunurken, İran ve Yunanistan'daki Türk ve Türke yakın (altını biz çizdik) halkların üzerindeki şöven ve ırkçı baskıyı protesto eden girişimlerde bulunur».

«...Bütün bunlar yapılırken Sosyalist ülkelerdeki bütün halkların bu arada Türk ve Türke yakın halkların (altını biz çizdik) eşit haklara sahip oldukları, bu ülkelerde halkların enternasyonalist eşitlik ilkeleri içinde birlikte, kardeşçe ve dayanışma içinde yaşadıkları, halkların birliğinin ve kardeşliğinin ancak sosyalizm ile kalıcı olarak gerçekleştirilebileceği ve sosyalist ülkeler halklarının bun-

BİR SOSYAL DEMOKRAT

**CHP Lideri,
«Halklara özgürlük»
diyenlerin, sağdaki
katiller kadar
milliyetçi gençlerin
düşmanı olduğunu
söyledi**

CHP

İZMİR, ÖZEL
Genel Başkanı
Ecevit, dün par-
ti il merkezi -

Sağdaki katiller, sizin ne kadar düşmanınız ise, bu sloganları taşıyanlar da o derece düşmanınızdır. Bu kışkırtmacıların oyunlarına gelmeyeceğiz. Bir takım sahte solcuların tuzaklarına düşmeyeceğiz. Onların sloganlarının arkasından gitmeyeceğiz. Bir takım sahte solcuların arkasından, gerçek solcular yürümeyecektir. Doğru bildiğimiz yolda mücadelemize devam edeceğiz. Türk halkını, halklar diye bölmeye çalışanların oyunlarına gelmeyeceğiz»

ların somut örnekleri olduğunu devamlı vurgulayarak, TSİP, şöven milliyetçi politikadan olan temel ayrılığını gösterir».

«...yine komşu ülkelerdeki ezilen halkları savunurken, Türkiye'deki bazı mihrakların (altını biz çizdik) yayılmacı politikasına da karşı çıkar. Başka ülkelerdeki Türk ve Türke yakın halkların (altını biz çizdik) kendi buldukları ülke dahilindeki diğer halklarla birlikte kendi kaderlerini kendileri tayin etmeleri gerektiği ve bizim bu ülkelerin halklarının kardeşliğinden ve birliğinden yana olduğumuzu önemle belirtir» (24).

Görüldüğü gibi, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Türk halkı ve «Türk'e yakın halklar» diye yeni bir kavram geliştirmiştir. Türk halkını anlamak mümkündür. Türk'e yakın olan Halklar hangi Halklardır? Bilimin en önemli yönlerinden biri de, Nesnel gerçeği açık bir dille hiçbir cambazlığa tevessül etmeden anlatmasıdır. Türkleri merkezi bir yere koyup, Türk olmayanları da «Türk'e yakınlığına» ya da uzaklığına göre değerlendirmek Marksist bir tavır olamaz. Hele, «Marksizm'in-Leninizm'in bilimine Ortodoksça sahip çıkalm» diyenler, böylesine bir yanlışa taviz vermezler. Her halk gibi, Kürt halkının da adı vardır: **KÜRT**. Türk Halkı adını basa basa kullanan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Kürt sözünü neden kullanamamaktadır? Türk'e yakınlık ta nereden çıkıyor? Ne biçim bir yakınlık? Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Türk ulusunun

ezen ulus, Kürt ulusunun da ezilen ulus olduğunu bilmiyor mu? Ezenler ve ezilenler birbirlerine nasıl yakın olabilir?

Fakat Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin bu bilime aykırı tutumunu, bilinçli, hesaplı bir tavır olarak değerlendirmek gerekir: O da şu; Türkiye de Kemalist ideoloji, egemen ideolojidir ve genel olarak sol üzerinde de egemendir. Kürt toplumunun sosyo/ekonomik yapısı ile ilgili olarak bilimsel bilgi üretmek Kemalist ideoloji ile yasaklanmıştır. Kürt sorunu ile ilgili tartışmalar yapılamaz. Politik partiler bu konu ile ilgilenemezler. Üniversitelerdeki araştırmalar bu konuya kapalıdır. Türkiye İşçi Partisi (TİP) bu sorun ile ilgilendiği için kapatılmıştır. İsmail Beşikçi Kürt halkının ve toplumunun sosyo/ekonomik yapısı ile ilgili yazılarından dolayı mahkum olmuştur. Ceza evinden çıktıktan sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kabul edilmemesinin temel nedeni de budur: Kürt toplumunun sosyo/ekonomik yapısı ile ilgilenmek.

İşte, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi «Marksizm'in-Leninizm'in biliminin prensiplerini Ortodoksça savunalım» dediği anda bile Kemalist ideolojinin etki alanı içindedir, ona taviz vermektedir. Herhangibir gazete yazarına sorun:

— Hep Doğu'da dolaşıyorsun, Kürt ulusal sorununa da hiç dokunmuyorsun, bu sorun değil mi?

Cevabı şudur:

— Patron izin vermiyor.

Herhangibir Üniversite profesörüne sorun:

— Doğu ile ilgili hiç araştırmanız olmadı, ya da Doğu ile ilgili olarak yaptığınız araştırma da Kürt ulus meselesine dokunmuyorsunuz.

Cevabı hazırdir:

— Hassas bir mesele. Zamanı değil. Askerler bu konuda hassas. İstemezler böyle şeyler yazılmasını.

İyi niyetli olanları şunu da eklemeyi ihmal etmezler:

— Sen de uğraşma, başın belaya girer.

Herhangibir siyasal partiye sorun:

— Partiniz Kürt sorunu ile neden ilgilenmiyor?

Şu cevabı alırsınız:

— Anayasa mahkemesi var kapatır.

Patronundan izinli olmayan Doğu röportajcısına, siyasal iktidardan icazet alamayan üniversite profesörüne diyeceğimiz hiçbir şey yok, ama, bir sosyalist partinin eleştirilmesi devrimci bir görevdir. Biz, Türkiye Sosyalist İşçi Partisini, «Marksizm'in-Leninizm'in bilimine, ilkelere ortodoksça sahip çıkalım» dediği için, eleştirmiyoruz, koyduğu ilkeye kendisinin uymadığı için eleştiriyoruz. Kemalizm'e akıl almaz bir taviz verdiği için eleştiriyoruz. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin yayın organı KİTLE dergisinde, ulusal sorun ile ilgili olarak, genel düzeyde, pek çok yazı yayınlanmıştır. Bu bakımdan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, «başka bir ulusu ezen ulusun özgür olamayacağını» gayet iyi bilir.

Buradan şöyle bir sonuç çıkmaktadır:

Demek ki, Türkiye de Kürtlerin özgürlüğü, eşitliği

vb... söz konusu edildiği zaman Kürt adı kullanılmaz. Bu hassas çevrelerin hışmina uğramamak için. Fakat Kürtlere sövüp-saymaya sıra geldiği zaman iş değişir. «gerici oldukları», «emperyalizm'in ajanı oldukları», «Sosyalist Baas rejimini dinamitlemeğe çalıştıkları», «solcu Cumhuriyet Halk Partisi'ni zor duruma düşürmeye çalıştıkları,» anlatılmaya çalışıldığı zaman, Kürtlerin adı da, sanı da, partisi de, liderleri de, somut yazılar içinde ele almır, yerden yere vurulur. Kürt sorunu ile ilgili olarak nesnel gerçeği yazamayanlar, bunun için de, korku ve endişe, hassas çevreler gibi binbir türlü neden ileri sürenler, sövüp-saymaya ve hakarete ve horlamaya sıra geldiği zaman neden kendilerini bu kadar rahat ve özgür hissetmektedirler. Bu tavrın gerisindeki hesap nedir?

1974 mart'ında Kuzey Irak'ta Baasçılarla Kürtler arasında savaş başladığı zaman İLKE dergisi, daha savaşın enini-boyunu öğrenmeden yaptığı bir yorumda, Kürtleri adı-sanı ile, partisi ile, lideri ile şövenlikle suçlamış, «Amerika ile Baas savaşıyor» demiştir. Ve bu yazı hemen Nisan ayında yayınlanmıştır.(25)

İLKE dergisinin haziran 1974 tarihinde yayınlanan sayısında işe, Sinan GÖLCÜKLÜ adındaki bir ırkçı-sömürgeci, Kürt ulusal kurtuluş hareketi için alabildiğine hakaret ve sövüğü yazısı yazmıştır! «Marksizm-Leninizm» cilalı bu sosyal şöven ve faşist kişi bakınız ne diyor:

Baas Sosyalist bir partidir, anayasasında açıkça sos-

(25) İlke, Kerkük Petrolleri, Barzani, ABD, Sayı 4 Nisan 1974 s. 44-46

yalist ilkelere yer verir, Barzani Amerikanın kuklasıdır, sosyalist Baas rejimini zayıflatmak için savaş başladı.

«...Sözün kısıtı, Barzani-Irak savaşı, gösterilmek istendiği gibi bir halkın bağımsızlık savaşı değil, Emperyalizm'in güdümündeki bir Kürt kliğinin halkını bir maceraya sürüklemesi niteliğini taşımaktadır. Irak ordusunun silâhça ve sayıca güçlü birlikleri Barzani'ye çok ağır darbeler vurmuşlardır. Uygulanan ekonomik ambargo, Ülkenin kuzeyindeki hayat felce uğratmış ve Süryani ve Türk'lerden oluşan diğer azınlıkların Barzaniye cephe almalarına yol açmıştır...» (26)

Açıkça anlaşılmaktadır ki, Kürt sorunu konusunda ki nesnel gerçeği anlatmaktan kaçınanlar, Kürtleri haksız yere suçlarken, Kürt düşmanı, özgürlük düşmanı, sömürgeci ve emperyalist güçlere alkışlar tutarlarken son derece rahatlık içindedirler. Bu rahatlık nereden gelmektedir? Gayet açık. Bu rahatlık, zulüm örgütlerine, halk düşmanı ve özgürlük düşmanı örgütlere dayanmaktan gelmektedir. Çünkü, «Ortodoks Marksizm-Leninizm» cılahı, bu sömürgeci ve faşist Sinan Gölcüklü şunu iyi bilmektedir: Egemen sınıflar, yani, sömürgeci-militarist burjuvazi Kürt sorunu konusunda, Kürdistan'ın sosyo-ekonomik yapısı konusunda bilimsel bilgilerin üretilmesini yasaklar ama, Kürt Ulusal-demokratik mücadelesi ile ilgili örgütlere, bu mücadelenin liderlerine sövülüp-sayılmasını, liderlerinin karalanmasını, onların kamu-oyundaki etkinliklerinin kırılmasını, liderlerinin horlanmasını ve küçük

(26) Sinan Gölcüklü, Barzani Dosyası Kapanıyor mu? İlke Sayı 6 Haziran 1974, s. 8-10

düşürülmesini teşvik eder. Bu, gerici, sömürgeci, ırkçı, faşist düşüncelerin pazarlanmasını destekler. İşte rahatlığın kaynağı budur. Böylece, kendilerine düşündükleri yasaliteyi de Kürt sorununa saldırarak sağlamış olurlar.

Yazımızın baş kısmında da belirttiğimiz gibi, 1964 yıllarında Nadir NADİ de, Nazım HİKMET hakkında nesnel değerlendirmeler yapılamadığından yakınmaktaydı. Çünkü, ceza yasalarından çekinilmekteydi. Fakat, aynı Nadir NADİ, 1951 yıllarında Nazım HİKMET'i horlarken, jurnallerken, ona sövüp-sayarken, ne kadar büyük bir rahatlık içindedir. Bu rahatlık ta, egemen sınıflara dayanmanın, onun ideolojisini yaygınlaştırmanın verdiği bir rahatlıktır. Böylece, hem egemen güçlerin icazeti altında olmak ve hemde kendisine gerekli yasaliteyi ve patron olma koşullarını sağlamayı da başarır.

(Bizim ne Nadir Nadi ile ne Sinan Gölcüklü ile ne Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ile kişisel hiç bir ilişkimiz yoktur. Kendilerini tanımayız bile, fakat yaygınlaştırmaya çalıştıkları gerici ideolojileri, halk düşmanı ve özgürlük düşmanı ideolojileri eleştirmek devrimci bir görevdir ve biz, bu görevimizi sürdüreceğiz.)

Bay Nadi'nin ve Bay Velidedeoğlu'nun, siyasal yelpazedeki yerleri bellidir, fakat, ilke gibi sosyalist bir dergide, ırkçı, sömürgeci ve faşist kişilerin yazı yazması, ve böylelerine yazı yazdırılması dergi adına bir talihsizliktir. Bu, sosyal-şöven kişinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisi üyesi olup-olmadığını bilmiyoruz, üyesi ise, parti adına affedilmez bir ayıptır.

KITLE dergisi ulusal sorun ile ilgili olarak, genel planda pek çok yazı yayınlamıştır. Bu yazıların belli başlı olanlarını şöylece sıralamak mümkündür:

- 1 — Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine, Lenin, sayı : 41, 7.ocak.1975.
- 2 — Sosyalizm ve Ulusal Kurtuluş Hareketi, Kitle, sayı : 41, 7.ocak.1975.
- 3 — Milletler ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin ilk Taslakları, Lenin, sayı: 42, 14.ocak.1975.
- 4 — Ulus Nedir, Kitle, sayı : 42, 14.ocak.1975.
- 5 — Enternasyonalizm-Şövenizm, Kitle, sayı : 42, 14.ocak.1975.
- 6 — Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları, kitle, sayı : 43, 21.ocak.1975.
- 7 — Devrimci Proletarya ve Milletlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, Lenin, sayı : 44, 28. ocak.1975.
- 8 — Ulusal Baskı ve Burjuva Şövenizmi, Lenin, sayı : 44, 28.ocak.1975
- 9 — Ulusal Sorun ve Sınıf Mücadelesi Arasındaki Diyalektik Bağ, kitle, sayı : 44, 28.ocak.1975.
- 10 — Başka Ulusu Ezen Ulus Özgür Olamaz, Kitle, sayı : 45, 4.şubat.1975
- 11 — Ulusal Sorun ve İşçi Sınıfı Örgütlenmesi, Kitle, sayı : 45, 4.şubat.1975.
- 12 — Ulusal Kurtuluş Hareketine, Doğru Tek Yaklaşım Üzerine Bazı Hatırlatmalar, kitle, sayı : 69, 4.ağustos.1975.

13 — Egemen Siyasal Gericiliğin iki Odak Noktası: Anti-Sosyalizm, Irkçılık-Şövenizm, kitle, sayı : 77, 28.ağustos.1975.

14 — Enternasyonalizm Üzerine I, kitle, sayı: 89, 29.aralık.1975.

15 — Enternasyonalizm Üzerine II, kitle, sayı : 90, 5.ocak.1976.

16 — Enternasyonalizm Üzerine III, kitle, sayı : 91 12.ocak.1976.

Görüldüğü gibi, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, «ulusal sorun» ile ilgili olarak epeyce yazı yayınlamıştır. Fakat bunların hepsi de genel mahiyetteki doğruların anlatılmasıdır. Herhangibir ülke de somut bir sorun dururken çeşitli endişeler ileri sürerek o sorunla ilgilenmemek, durmadan genel doğruları tekrarlamak elbette anlamlı olmamaktadır. Önemli olan genel doğrulardan yararlanarak, ülkenin somut sorunlarına çözüm aramaktır.

Yeri gelmişken kısaca Irak'a bakalım :

«Sosyalist ve anti-emperyalist» görünümlü Baas sömürgeciliği ve ırkçılığının eylemleri» nasıl gelişti, nasıl boyutlandı:

1975 şubatının sonuna doğru, Basra Patronu ile Kerük korsanlarının anlaşması, savaş alanına açılan bütün sınırların kapanması, Kürtlerin etraftaki ülkeler tarafından mülteci olarak bile kabul edilmemeleri, Kürtlerin dünya'dan tercit olmaya zorlanmaları, Kürt ulusal-demokratik hareketinin önemli bir darbe yemesine neden oldu. Bilindiği gibi, savaş sırasında kendilerine «devrimci» diye-

rek Kürdistan Demokrat Partisi'ne, ulusal-demokratik mücadeleye ters düşen bir takım Kürtler, Baas Partisi ile sıkı bir bütünlük içine girmişlerdir. Bunlar, Kürdistan üzerinde yürütülen her türlü politik ve askeri Baas politikasını onaylamış, dünya'ya, Kürt ulusal-demokratik hareketinin gerici olduğunu Baas'ın ilerici olduğunu yaymışlardır.

Kendilerine «devrimci» diyen bu Kürtlerin liderlerinden biri de, Aziz AKREYİ'dir Aziz Akreyi, Bağdatta Kürtçe ve Arapça yayınlanan **El-Taaki** (kardeşlik) gazetesinin genel yayın müdürüdür. Bu gazete bir zamanlar Kürdistan Demokrat Partisinin resmî organı idi.

Kerkük korsanları ile Basra patronu anlaştıktan sonra Aziz Akreyi ve 11 arkadaşı Irak Devlet Başkanı Hasan El-Bekr ve Başbakan Saddam Hüseyin'i görmeye giderler. Ve Irak yöneticilerine önerilerini bildirirler:

— «Irak'tan gericilik gitti, Barzani alanı terketti, emperyalizm'i yendik, siz de ilericisiniz, sosyalist'siniz, zaten biz devrimciler de sizin ilerici sosyalist olduğunuzu bildiğimiz için sizinle birlik olduk, gericiliğe karşı çarpıştık, bütün askeri, politik eylemleri destekledik, şimdi, özerkliğimizi istiyoruz. Kürtler de özgür olmalıdır.»

Öneri, ana hatları ile kısaca bu. Buna karşı Hasan El-Bekr'in ve Saddam Hüseyin'in verdiği cevap da aynen şudur:

— Ne özerkliği, ne Kürt'ü, siz nelerden bahsediyorsunuz? Bunların hepsi bitti artık.

EVET! Tam sosyalist ve anti-emperyalist reklamlı,

özünde sömürgeci ve ırkçı, faşist bir askeri diktatörlüğe has bir cevap.

.. **Böyle bir sorun yok, hepsi bitti.**

Bu görüşmenin yapılmasından sonra, aradan bir yıla yakın bir zaman geçti. Fakat bu 11 kişinin akıbetinden hala haber yok. Boğuldular mı, kurşuna mı dizildiler? Sürgüne mi gönderildiler? Belli değil. Yoksa bu 11 kişi Irak'tan kaçmanın yollarını mı buldular? Belli değil. Fakat, son derece açık olan ve hiçbir zaman unutulmayacak olan bir şey var. Kendilerine «devrimci» diyen Aziz Akreyi ve 11 arkadaşının Kürdistan üzerinde girişilen bütün katliamlara ortak olmaları. Bunlar Kürdistan'ın yıkılıp-yıkılmasına ortaklıklar. Sularına zehir dökülmesine ortaklıklar. Kürt çocuklarının kitleler halinde napalm bombaları ile katledilmesine ortaklıklar. Kürdistan da zehirli gaz kullanılmasına ortaklıklar. Irkçı-sömürgeci ve emperyalist **muhtevalı** Baas askeri diktatörlüğü dış ilişkilerinde kendisine reklam olarak bu kişileri kullanmıştır. İşleri bitince de bir köşeye fırlatıvermiştir. Çöp tenekesine atılan kâğıt parçaları gibi.

Irkçı ve sömürgeci Baas diktatörlüğünün eylemleri ise, bütün dünya tarafından bilinmektedir. Bu gün Kürtler üzerinde korkunç bir sürgün politikası uygulanmaktadır. Kürt nüfus, Kürdistan'dan alınarak, zorla, baskı ile güney'deki çöllere gönderilmekte, Arap aşiretleri ise, Kürdistan'a yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Aynı «1925»lerden sonra Kemalistlerin uyguladıkları sürgün politikaları gibi. **El-Taaki** gazetesinin adı, **El-Irak** olarak değiştirilmiş-

tir. Ve Kürtçe yayını durdurulmuştur. Kerkük'ün adı değiştirilmiş, El-TEMİM olmuştur. Bütün Kürt şehirlerinin, Kürt köylerinin adı değiştirilmeye çalışılmaktadır. Örneğin Kerkük'teki Kürdistan lisesinin adı Abdülmelik-Bin Mervan Lisesi olarak değiştirilmiştir. Abdülmelik-Bin Mervan, Abbasiler döneminde Kürtlere zulmeden bir Arap valisidir. 27 Mayıs 1960 ta iktidara gelen Kemalist cuntanın ilk işlerinden birinin Kürtçe köy isimlerinin Türkçeleştirilmesi olduğunu düşünürsek, ırkçı ve sömürgeci yönetimlerinin birbirleri ile nasıl organik bir bütünlük içinde oldukları iyice anlaşılır.

Biz bütün bu eylemlere Türk solu'nun da en azından aşağıda belirttiğimiz kişi ve grupları ile katıldığını, bu eylemlere ortak olduklarını belirteceğiz.

Sinan Gölcüklü adındaki, faşist ve sosyal şöven kişi, bakın ne diyor:

«Irak devlet başkanı Hasan El-bekr, Mayıs ayı içinde verdiği bir demeçte, aynen şöyle diyordu:

Barzani'nin başında bulunduğu ve Kürt halkına ihanet etmekte olan satılmışlar kliği ezilmiştir. Irak askeri birlikleri duruma tamamen hakimdirler. Barzani bugün ABD'nin ve İran şahı Pehlevi'nin kuklası durumundadır ve Kürt halkı bu yaş haine karşıdır.

...Öte yandan Kürdistan Demokratik Partisi içinde güçlenen sosyalist unsurlar da Barzaniye karşı çıkmışlar ve onu suçlamışlardır. Barzani'nin Baas kabinesinde yer alan oğlu bu ayrılmaya en iyi biçimde simgelemekte ve belgelemektedir.»

Bay Sinan Gölcüklü'nün Baas'ın sömürgeci ve ırkçı

tavrını aynen benimsediği ve katliamcı politikasına alkış tuttuğu büyük bir açıklıkla ortada durmaktadır. Ve bay Sinan Gölcüklü ezen ulusa mensup olmanın sağladığı bir imtiyazla Kürt ulusal demokratik mücadelesine küfredmektedir. Bu gibiler için Lenin şunu söylüyor:

«...‘büyük’ devletlerin, yani, soyguncu devletlerin sosyalistleri, sömürgelelere bu hakkı tanımıyorlarsa, bunun tek nedeni onların sosyalist değil aslında emperyalist olmalarıdır. Kendileri, hakim milletlerden oldukları halde, ezilen milletlerin ‘kendi kaderlerini tayin hakkı’ için savaşmayan kimselerin sosyalist siyasetler uygulayabileceklerini hayal etmek gülünçtür. Burjuva siyaset adamlarının Milletlerin özgürlüğünden dem vurarak halkı aldatmalarına göz yummaktansa, sosyalistler diğer milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını, yani, ayrılma özgürlüğünü tanıyıp savunmadıkları sürece, kendilerinin kurtuluş umutlarının sıfır olduğunu hakim milletlerin yığınlarına anlatmalıdırlar» (27)

«Bağdat Basra yollarında» kitabının yazarı Hasan Hüseyin Korkmazgil'de şunları yazıyor:

«...ne varki İran Şattül-arap'tan yararlanamıyormuş, bütün derdi de buymuş zaten! Şattülarap, şattülarap 'diye tepinip durması, Irak'ı korkutmak için ABD'den milyarlarca liralık silah alması bundanmış» (28)

(27) Lenin, Doğu da ulusal kurtuluş savaşları, ant yayınları, 2. baskı, İstanbul, 1974 sahife: 132-133.

(28) Hasan Hüseyin Korkmazgil, Bağdat Basra yollarında, Konuk yayınları, İstanbul, 1974, sahife: 136.

«Hiçbir davayı yüzlerce yıl gerilerden ele alarak kurtarmaya imkan yoktur. Kürtler içinde durum aynıdır. Toplumlar buldukları noktadan itibaren ele alınırlar. Toplumların geliştirilmesi, kalkındırılması çabası bu temel üzerine oturtulur. Bilimsel anlayıştır bu. Bunun tersi, hele geri kalmış etnik kümelerde, emperyalizm'e yem olmaksızın başka bir anlama gelmez. Irak başbakan yardımcısı Saddam Hüseyin'in görüşüne katılmamak olanaksız.

- Özerkliğe karşı çıkan cumhuriyet düşmanıdır.
- Kimdir özerkliğe karşı olan.
- Barzani.

Barzani niçin emperyalist Amerikaya ve onun işbirlikçisi İran şahına sarılır, Kürtleri kurtarmak ve bağımsız bir Kürt devleti kurmak için.

...Molla Barzaniye göre, Kürtlerin bir bölümü İran da bir bölümü Türkiye'de, bir bölümü de Irak'da yaşamaktadır. Bu üçgen ele geçirilmek suretiyle, İsrail gibi burada da bir Kürt devleti kurulabilir... 'devrimci Irak hükümeti Kürtlere özerklik tanıyan 11 nisan 1975 tarihli yasayı' yürürlüğe koyunca, Molla Barzani bir bölük adamı ile buna karşı çıktı ve silaha sarılarak dağlara, kuzey Irak'ın dağlık bölgesine çekildi: Dediği de şu: 'ben özerklik istemiyorum, Kürt devleti istiyorum'» (29)

Yalan söylüyorsunuz bay Hasan Hüseyin Korkmazgil, çirkin bir yalan. Fakat bu yalanı söylemeden de, söylediğiniz yalanlara kendinizi inandırmadan da, eli-kanlı as-

keri diktatörlüklere Kürt ulusunu sömürgeleştiren egemen sınıflara, sömürgeci-militarist burjuvazilere dalkavukluk atmanız mümkün değildir. Eli-kanlı Baas diktatörlüğü savaşın en hareketli bir zamanında sizi Bağdat'a davet etti. Siz bu daveti kabul ettiniz ve oraya gittiniz. Sizi, oralarda gezdirenler kimlerdi? İngiliz emperyalizminden sonra Kürdistan üzerinde patronluk iddia eden sömürge yöneticileri değil mi?

Kitabınızda gezip gördüklerinizi, duyduklarınızı anlatıyorsunuz. Kürdistanı dolaşmamışsınız! Kürdistan Demokrat Partisi üyeleri ile konuşmamışsınız! Ulusal-demokratik mücadele veren Kürtlerle görüşmemişsiniz! Kürtler hakkında bu kadar suçlayıcı ve karalayıcı olmanıza rağmen, neden Kürdistan'a gitmediniz? Neden savaşta taraf olan herhangi bir Kürt ile konuşmadınız?

Kürdistan'a gidemezsiniz, Kürtlerle konuşamazdınız? çünkü, eli-kanlı sömürgeci ve ırkçı Baas diktatörlüğü sizi Irak'a kendi propagandasını yapasınız diye çağırmişti. Siz de bu işi çok güzel becerdiniz? bu işi çok güzel becermekle İngiliz emperyalizminden devrıldıkları sömürge ilişkilerini aynen sürdürmeye çalışan Baas diktatörlüğünün bütün eylemlerine ortak oldunuz bay Korkmazgil, Kürt çocuklarının napalm bombaları ve zehirli gazlar ile katledilmelerine, Kürdistanın yakılıp-yıkılmasına Kürtlerin derin acılar içine gark olmasına, Baas ırkçı ve sömürgeci yönetiminin bütün eylemlerine... Çirkin bir eyleme ortak olduğunuzu gizlemek için de mazlum Kürt halkına vuruyorsu-

(29) Hasan Hüseyin Korkmazgil, a.g.k. sahife: 257-261.

nuz, her dar boğazda sıkışıp kalan yönetimlerin Kürt halkına vurduğu gibi.

Muhbirlik yapmayı da ihmal etmiyorsunuz bay Korkmazgil, ama ne gereği var böyle muhbirliklerin. Egemen sınıfların yani, sömürgeci militarist burjuvazinin «Kürtlerin Türkiye de de yaşadığını» bildiren raporlara ihtiyacı var mı? «Barzaniye göre Kürtlerin bir bölümü İran da, bir bölümü Türkiye de, bir bölümü de Irak'tadır» diye yazıyorsunuz. Bunu jurnal biçiminde vermeye ne gerek var. Kürtlerin bir bölümünün de Türkiye de yaşadığını bütün dünya biliyor, dalkavukluk ettiğiniz yönetimler de.

Görüldüğü gibi, Türkiye de Kürt sorunu konusunda hiç bir öneri de bulunmamış, bundan daima kaçınmış bir kişi Kürtlerin Irak'taki ulusal-demokratik mücadelesine ağız dolusu küfürler etmektedir. Bunu yaparken, sömürgeci-militarist burjuvaziye yaranmanın ve ezen ulusa mensup olmak imtiyazının verdiği bir rahatlık içindedir.

Okuyucular dikkat ederlerse, bay Korkmazgil, özgürlüğünü ırkçı ve sömürgeci Baas diktatörlüğüne teslim etmektedir. Bilim dışı kaldığını ağız ile ifade etmektedir. Hiç bir davanın çözümüne yüzlerce yıl gerisinden başlanmaz, diyor, bay Korkmazgil, toplumlar buldukları yerden itibaren ele alınmış! Ve bu da bilimsel anlayışmış! !

İnsan bir kere özgürlüğünü askerî diktatörlüklere, ırkçı-sömürgeci, faşist yönetimlere satmaya görsün. Yapmayacağı yapamayacağı yanlışlık, işleyemeyeceği hata yoktur. Bu tür kişiler konuştuğuca daha çok hata işlerler,

yazdıkcça daha çok çamura batarlar. Ta ki, öz-eleştirilerini yapıp nesnel gerçeği anlatma cesaretine erişinceye kadar. Halbuki, olayların birbirine bağlı olduğu, hiçbir olayın öteki olay ve olgulardan bağımsız olmadığı, bilimin, yani, diyalektiğin en temel yasalarından biridir. Bilimin en temel yasalarından biri de her şeyin değiştiği, hiç bir şeyin statik olmadığıdır. Öyleyse, bu, olgulara tarihsel bir yöntemle yaklaşmayı gerektirir. O halde, bugünü anlamak için dünü bilmek gerekir, yarını değerlendirmek için bugünü bilmek gerekir. Bilimin, bu temel yasalarından nasıl habersiz olabiliyorsunuz? bay Korkmazgil! Bir zamanlar kitlelerden ses alan, kitlelere ses veren bir partinin, Türkiye İşçi Partisinin üyesiydiniz. Hemde genel yönetim kuruluna kadar geldiniz. Sömürgeci yönetimlere dalkavukluk etmek için bu kadar da bilgisiz görünmek gerekir mi?

Fakat bilgi üretiminin temel konularında yapılan bu yanlış, hesaplı bir tavidir. Geçmişte olup-bitenler bilinmesin ki, Kürdistan nasıl paylaşılmış anlaşılmasın, bilinmesin. Emperyalist İngiltere, emperyalist Fransa, ve bunlarla yoğun bir işbirliğine giren sömürge yönetimlerinin Kürdistanı nasıl paylaştıkları ne tür cambazlıklar yaptıkları bilinmesin, anlaşılmasın. Çünkü, egemen sınıfların sömürgeci-militarist burjuvazinin en çok korktuğu şey nesnel gerçeklerin bilinmesidir. Nesnel gerçeklerin yığınlar tarafından anlaşılmasıdır. Bu bakımdan onun ihtiyaç duyduğu şey yalan-dolandan başka birşey değildir. Devrimci güçlerin ise, en çok ihtiyaç duydukları şey bilimsel ger-

çeklerdir. Bu ise, ancak bilim yöntemi kullanılarak elde edilir.

Bay Sinan Gölcüklü de yukarıda sözü edilen yazısında, «Irak'taki Kürt meselesinin kökü 1961 yılına kadar uzanır» diyerek, koskoca bir tarihi inkar etmeye çalışmaktadır. Lozan Emperyalist bölüşümü sırasında Kürdistan'ın bölünüp-parçalandığı, her parçasının ayrı ayrı işgal edilip sömürgeleştirildiğini, Kürt ulusunun köleleştirilmeye gayret edildiğini gizlemeye çalışmaktadır.

Bay Korkmazgil, 11 Mart 1970 (bay Korkmazgil yukarıda nisan diyordu) Arap-Kürt anlaşması ile devrimci Irak yönetimi tarafından Kürtlerin özerklik haklarının tanındığını ifade etmektedir. Saddam Hüseyin'in ağzından da, «özerkliğe karşı çıkanlar cumhuriyet düşmanı» olarak tanıtılmaktadır. Irkçı-şöven, sömürgeci Baas diktatörlüğünün bu anlaşmanın hükümlerini hiçbir zaman yerine getirmediğini geçen sayımızda belirtmiştik. Fakat, eli-kanlı sömürge yönetimleri kendi propagandalarını yaptırmaktan hiç bir zaman çekinmezler. Bunun için yapamayacakları şey yoktur. Efendilerinden, yani, İngiliz emperyalizminden devrıldıkları 'böl-yönet' politikasını en kanlı, en gaddar biçimde uygularlar. 'Sosyalist' unsurları kandırıp, propagandalarını yaptırırlar. 'Devrimci Kürtler Barzani'yi suçladı' diye haber yazdırırlar, yorum yaptırırlar. (30) Türkiyedeki tek parti rejiminin, yani, Kemalist rejimin incelemesini yapıp, bu rejime sosyalist bir nitelik

(30) Kitle, sayı: 7,7 Mayıs.1974, sahife: 2.

verilemeyeceğini belirten ürün dergisi bile, Irak'taki tek partili askerî diktatörlüğe ilerici - sosyalist nitelikler atfetmektedir.(31) Birikim dergisi yine aynı yolu izlemekte, Kürt katliamlarına giren tek partili askeri Baas diktatörlüğünü, ilerici, sosyalist diye sunmaktadır.(32)

Türkiye'deki sosyalist unsurlar Bağdat'taki eli-kanlı diktatörlüğün «ulusal cephe» cambazlıklarına kanmışlar, gerçekten, Baas partisinin dışında da partiler var sanmışlardır. Geçen sayımızda ulusal cephenin aslında Kürtlere karşı kurulmuş, Kürt düşmanı bir cephe olduğunu ifa de etmiştik. Basra patronu ile, Kerkük patronu'nun anlaşmasından sonra ne olmuştur. Kürt cephesinde neler olduğunu «Devrimci 11 Kürt»ün diktatör Hasan El-Bekr ve diktatör Saddam Hüseyin ile görüşmelerini anlatırken ifade etmiştik. Kürt cephesinde özerklik yasaları yırtılırken, Bağdat'taki komünistler de birer ikişer kurşuna dizilmiş, görünmez kazalara uğratılmışlardır. Zaten, bir tabela partisi halinde, reklam için kullanılan Irak Komünist Partisi Basra patronu'nun isteği üzerine tümünden legalite dışına atılmıştır. Bağdat'taki askerî diktatörlerin sömürgeci, ırkçı ve emperyalist muhtevah yönetimlerinin borazanlığını yapan Türk solu, komünistler birer ikişer kurşuna dizilirken sus-pus olmuştur. Kürdistan'ı yakıp-yıkan, sularına zehir döken, tarlalarını, ekinlerini, ormanlarını napalm bombaları ile döven, mağaralara zehirli

(31) Ürün, Irak ve Kürt Sorunu, Sayı: 3, Eylül, 1974, sahife 23-30

(32) Birikim, Sayı: 2, Nisan 1975, sahife: 3.

gazlar fırlatan, Kürt çocuklarını kitleler halinde katleden askerî diktatörlüğün bütün eylemlerini coşku ile, kıvanç ile karşılayan Türk aydınlarının, Türk Solu'nun durumunu anlamak mümkündür. Çünkü, Kürt düşmandırlar. Kürt ulusunun özgürlüğüne düşmandırlar. (burada Türk solu derken elbette bütün kişi ve kuruluşları kastetmiyoruz, fakat isimlerini andığımız kişi ve kuruluşlar bunun içine girer). Fakat, devrimci - demokratlar, komünistler katledilirken neden sus-pus olunmuştur.

Basra patronu ile anlaşmadan önce, Baas diktatörlüğü, Kürdistan'da, dünya'ya reklam olsun diye özerk bir Kürt meclisi açtı, bütün dünyadan gazeteciler çağrıldı. Bunlar yedirildiler, içirildiler, hediyeleştirildiler. Bir kısmının cebine para kondu, bir kısmının cebine çek! Kürtlere, Barzaniye sövüp-saysınlar, Baas'ın propagandasını yapsınlar diye. Türkiye'den, Cumhuriyet gazetesinden giden Hasan Cemal de, Baas'ın politikasını aynen yerine getirdi. Barzaniye Kürdistan Demokrat partisine, savaş sürecindeki Kürtlere sövüp-saydıktan sonra, Baas diktatörlüğünün reklamını yaptı. İngiliz emperyalizm'inden devralınan sömürge ilişkilerini daha katliamcı ve daha barbar bir biçimde sürdürmeye çalışan eli-kanlı yönetimleri solcu diye göstermeye çalıştı. «Sosyalizm» sözü o kadar doğal karşılanıyormuş ki Irak'ta **defileler** de bile kullanılıyormuş. Kürdistan'ın bütün doğal zenginliklerinin üstüne oturup, yağma eden, gaspeden, Kürdistanı sömürgeleştiren Kürt ulusunu köle düzeyinde tutmaya çalışan bu «sos-

yalizm»in defileci bir sosyalizm olmasından daha doğal ne olabilir?(33)

Bay Korkmazgil'in Irak'a daveti de bu zamana rastlar. 4-5 ay öncesine, Korkmazgil de görevini iyi yaptı. Karşılığında maddi ve manevi çıkarlar elde etti. O da, Türkiye'ye gelir gelmez yayınladığı kitabını eli-kanlı diktatör Hasan El-Bekr'in portresi ile süslendi. Bay Korkmazgil bir Baasçı'dan daha ileri giderek «Şattülarap'ı» savunmaktadır, adı bile Arap olan Şattülarap'ı, Kerkük korsanları Basra patronuna bir çırpıda verivermiştir. Yeter ki, sömürgesi Kürdistan'ı kaybetmesin. **Bay Korkmazgil Şattülarap diye yırtıp dursun. Şairliğinizi, yazarlığınızı, solculuğunuzu unutup böyle onursuz yönetimlerin propagandasını yapmak size mi kaldı bay Korkmazgil? Siz Şattülarap diye yırtırken elin adamı bir çırpıda bunu düşmanı olarak gösterdiği güce veriverir.**

Peki, Bağdat haramilerinin, korsanlarının, Kürtlere sövülsün, kendi reklamları yapılsın diye dağıttıkları paraların kaynağı nedir? Bilin ki, bu paralar napalm bombaları ve zehirli gazlarla, kitleler halinde katedien Kürt çocuklarının gaspedilmiş hakkıdır. Bilin ki, bu paralar, özgürlükleri ve insanca yaşama mücadeleleri uğruna Baas zindanlarında ve darağaçlarında can veren Kürt peşmergelerinin, Leyla Kasım'ların gaspedilmiş haklarıdır. Bu petroler, bu dolarlar sömürgeleştirilmiş Kürdistanın bütün ulusal-demokratik hakları gaspedilmiş ve köle düze-

(33) Hasan Cemal, Irak'tan İzlenimler, Cumhuriyet, 22-23, Ekim.1974.

yinde tutulmaya çalışılan mazlum Kürt ulusunun gaspedilmiş haklarıdır.

Burada çok önemli bulduğumuz, bir noktaya daha işaret edelim: Türkiye'nin Güney-Doğu illerinde özellikle Mardin, Hakkari, Siirt taraflarında, Türkiye-Irak sınırında fiili bir sıkıyönetim uygulanırken, köyden köye bile gitmek yasaklanırken, köylerde her gece sayım yapılırken, birtakım unsurlar gazetecilik maskesi altında Türkiye-Irak sınırından kapı-komşusuna gider gibi rahatlıkla geçmektedirler. Bu nasıl açıklanabilir? Örneğin: Cumhuriyet gazetesinin röportajcısı Erdal Çetin daha, Basra ve Kerkük patronlarının anlaştığı ilk günlerde Kuzey-Irak'a geçmiş ve oralarda rahat rahat dolaşmıştır. Türkiye'ye döner dönmez de gazetesi Cumhuriyette Kürtlere ağız dolusu küfürler etmiş, Kürt düşmanı yönetimleri alkışlamıştır! «Zaho yakılıp-yıkıldı» diye **ohh** çekmekten de kendini alamamıştır. (34) Kürtler üzerinde yoğun bir baskı ve zulüm politikası uygulanırken, zehirli gazlardan, napalm bombalarından, binbir türlü zulüm ve zindandan kaçan Kürtler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, çeşitli hükümetler tarafından mülteci olarak bile kabul edilmezken, bu röportajcı bayın, gazetesi Cumhuriyet'in imtiyazı nedir? Kıvançta, tasada ortak olmanın' gereği midir bu yapılanlar?

SONUÇ OLARAK ŞUNU SÖYLEYEBİLİRİZ:

Kürt ulusu üzerindeki sömürgeci boyunduruk, sürüp giderken, bağımsızlık, demokrasi ve hele sosyalizm müca-

delesi yapmak mümkün değildir. Yapılanlar sahtedir. Kaldı ki, Türkiye de Kürt sorunu söz konusu edildiği zaman, «yeri ve zamanı değil», «şartlar müsait değil» diye korkaklıklarını sömürgeci, ırkçı zihniyetlerini «tedbirli olalım» diye gizlemeye çalışanlar, Kürdistan'ın başka bir tarafındaki ulusal-demokratik mücadeleye zevkle, kuşkuyla «marksizm» cilalı sloganlarla ağız dolusu küfürler etmektedirler. Kürt düşmanı iktidarların katliamcı politikalarına alkış tutmaktadırlar. Bu tür kişilerin ezen ulusa mensup olmanın imtiyazı ile, giriştikleri bu tür eylemler militarist-sömürgeci burjuvazinin ekmeğine yağ sürmektedir. Nesnel gerçeklerin ortaya konulmalarına büyük bir ambargo koyan ve yasaklayan militarist sömürgeci burjuvazi bu tür gerici ve Kürt düşmanı görüşlerin yayılmasını alabildiğine teşvik etmektedir.

Geçen sayımızda belirttik, burada belirtmekte de yarar görüyoruz. İngiliz emperyalizm'i, Fransız emperyalizm'i ve işbirlikçileri lozan da Kürdistanı parçalamışlar ve her bir parçasını ayrı ayrı sömürgeleştirmişlerdir. 'böl-yönet' politikasının şahı emperyalizm ve işbirlikçileri tarafından o zaman uygulanmıştır. Kürdistanın her parçası ayrı ayrı işgal edilmiş, sömürgeleştirilmiş ve Kürt halkını köle bir ulus düzeyinde tutmak için her türlü gayret gösterilmiştir. (Bu sayıda sömürgecilik yazısına bakınız)

(34) Erdal Çetin, Kuzey Irak'tan Geliyorum, 20-24. Nisan 1975, Cumhuriyet.

Kürt halkı insanca yaşama mücadelesine, sömürge-
ten kurtulma mücadelesine girdiği zaman hiç değişmeyen
bir cevap var:

«Emperyalizm kışkırttı, emperyalizm'in oyunu». Hal-
buki bu, meselenin enini-boyunu bilmeden gelişi güzel fa-
kat bilinçli hesaplı olarak yapılan bir suçlama Kürdistanın
bölünüp parçalanmasına ses çıkarmayanların emperyalizm-
den devralınan sömürgeci ilişkilerin aynen sürdürülmesi
karşısında sus-pus olanların katliamcı yönetimlere alkış
tutanların, Kürt ulusunun insanca yaşamak için verdikleri
mücadele karşısındaki tavrı ibret vericidir. Fakat bu kişi-
ler bu kuruluşlar Kürt halkının mücadelesini emperyaliz-
min oyunu olarak suçlamakla kendilerinin sömürgeci-ırkçı
ve emperyalist niyetlerini kati surette gizleyemezler. Kürt
halkının mücadelesini emperyalizmin kışkırtması olarak ni-
teleyenler, Kürdistan üzerindeki sömürgeci boyunduruğun
sürdürülmesinde bir halka olacaklarını artık gizleyemez-
ler. Kendi militarist burjuvazileri ile bu kadar iç-içe, bu
kadar yan-yana olan bu kişilerin, bu kuruluşların halkla-
rın eşitliğinden, ulusların kendi kaderlerini tayin hakla-
rından bahsetme hakları yoktur. Çünkü, bunlar, halk düş-
manıdırlar. Özgürlük düşmanıdırlar. Sahte bir «sosyalizm
ve marksizm» ile cilalı oldukları için bu düşmanlıklarını
daha iyi yürütüyorlar. Sömürgeci militarist burjuvazile-
rin bu tür kişi ve kuruluşlara ihtiyaçları pek çoktur. Çün-
kü onun ihtiyacı olduğu, şey, yalan bilgidir. Lenin'in de,
yukarıda sözü edilen alıntısında açıkça belirtildiği gibi, bu
kişi ve kuruluşlar «sosyalist» değil, «emperyalist»tir.

Kürt halkının ulusal-demokratik mücadelesi Türk,
Arap ve Fars halklarının devrimci mücadelesi ile kati su-
rette çelişmez. Kürt halkının ulusal-demokratik talepleri
bu halkların ulusal-demokratik talepleri ile çelişmez. Fakat
Kürt ulusunun sömürge ve köle düzeyinde bırakılması, ve
bunun için büyük bir gayret gösterilmesi bu halkların sı-
nıfsal mücadelelerinin yoğunluk kazanmamasının baş ne-
denidir.

Emperyalizm ve işbirlikçileri 1923 de Kürdistanı par-
çalarken, bölüşürlerken, bunu elbette huzursuzluk olsun
diye yapmışlardır. Çünkü, ulusal-demokratik hakları gasp-
edilmiş halkların en doğal hakkı, gapsedilmiş bu hakları-
na yeniden kavuşmak için mücadele etmektir. Ulusal kur-
tuluş savaşlarının temelindeki meşruluk budur. Hiç kim-
senin, hiçbir kuruluşun Kürt halkına «siz sömürge kalın,
köle kalın» demeğe hakkı yoktur, olamaz. Hiçbir kişi, hiç-
bir kuruluş Kürt halkına, «Türk, Arap ve Fars halklarının
mutluluğu sizin köleliğinize bağlıdır, siz köle ve sömürge
kaldığınız sürece onlar mutluluğa erişeceklerdir.» gericili-
ğini öneremez. Bu öneriler militarist sömürgeci burjuva-
zinin önerileridir. Ve bilim dışıdır. Kürt halkının tercihi
elbette böylesine bilim dışı önerilerden kaynaklanmaz ve
yukarıda belirttiğimiz gibi Kürt halkının mücadelesi çev-
redeki halkların devrimci mücadelesine ters düşmez, on-
ların tamamlayıcısı, bir parçasıdır.

Ne varki, Kürdistan uluslararası bir sömürgeci. Ör-
neğin: Kuzey-Irak'taki kurtuluş hareketinin etrafındaki
bütün güçler düşman güçlerdir. Hepside hareketi boğma-

ya çalışan güçlerdir. Bu bakımdan Kürtlerin herhangi bir kapıdan dünyaya açılmaları stratejik bir zorunluluktan doğmaktadır. Türk aydınları, Türk demokratları, bir kısım sol, sabah akşam, her vesile, ile, akıllar verdiği sömürgeci militarist burjuvazisinin zulmünden kaçan Kürt çocuklarının, kadınlarının ve yaşlılarının mülteci olarak bile kabul edilmediğini ne çabuk unuttu? O halde, Kürt ulusal-demokratik mücadelesinin, örneğin bir Filistin Kurtuluş Hareketi olmadığı iyi bilinmelidir. Birisi dost güçler arasında tek bir düşmana karşı mücadele veren bir hareket, öteki ise, düşman güçler arasında pek çok düşmana karşı mücadele veren bir harekettir. Öyleyse sosyalistlere düşen görev, Kürtlerin insanca ve demokratik mücadeleleri sırasında, bilim dışı ve muhbir davranışlardan sıyrılarak emperyalizmin 1923'teki bölüşüm politikasının, 'böl-yönet' politikasının temellerine vurmaktır. Kürt ulusal-demokratik mücadelesini destekleyip onları sömürgeleştiren ırkçı-fa-

şist, sömürgeci-emperyalist muhtevalı yönetimlerin maskelerini yırtıp, çirkin yüzlerini ortaya çıkarmaktadır, Bu emperyalist politikanın temellerine vurmaktan ısrarla kaçınanlar, buna rağmen günümüzdeki olayların dış görünüşleri ile uğraşanlar, bilim dışı olmaktan kurtulamazlar. Ezen ulusa mensup olmanın imtiyazı ile Kürtlere vurmaya çalıştıkları zaman muhbir olmaktan kurtulamazlar. Sosyalist ve anti-demokratik sloganlarla militarist ve sömürgeci burjuvazilerine hizmet ederler. Emperyalizmin 1923'teki 'böl-yönet, politikasını günümüz koşullarında onaylamış olurlar.

Öte yandan, Kürt sorunu gibi bir **kambur** çözümsüz bir biçimde kaldığı sürece, Türkiye'deki 'bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm' mücadelesi de gelişemez. Türkiye'nin **demokratlaşmasından**, bu sorunun **çözülmesini** anlamak gerekir.

—oO—

TÜSTAV

KAPİTALİZMİN İNSANLIK TARİHİNE
VURDUĞU YÜZ KARASI :

S Ö M Ü R G E C İ L İ K

Bilimsel yöntemin bize kazandırdığı en önemli bilgilerden biri, toplumsal olguların **tarihsel** oldukları gerçeğidir. Bu gerçeğin en önemli yönü ise şudur: her hangi bir toplumsal olgu ya da olgular yumağı, bu günkü durumları ile, yüzeysel görünümleri ile değil, kaynağına inerek, kaynağından hareket ederek kavranılabilir. Böylece bir olguyu, değişik olgular ile olan ilişkilerini, varlığına hayatıyet veren çelişkileri, bu çelişkilerin temel ve belirleyici etkenlerini tesbit edebiliriz.

Toplumsal bilimler de, toplumsal olgular gibi tarihsel olmak zorundadırlar. Çünkü bir olgu ya da olgular yumağının, temel dinamiklerini yakalayabilmek için, tarihsel yaklaşımdan hareket etmek gereklidir. Bu nedenle toplumsal bilimler **deneyssel** olamazlar.

Toplumsal bilimlerin tarihsel olma vasfı bize şunu öğretir: 'bu günü kavramak için dünü bilmek' zorundayız. Bu günü kavrayabildiğimiz ölçüde, geleceğin doğru gelişim doğrultusunu çizebilir, gelecek hakkında **öngörü**'de bulunabiliriz. Bunun bilimsel yöntemi ise **somut durumun, somut şartlarının somut tahlilinden** geçer.

Bilimin temel özelliklerinden biri de nesnel gerçeğe dönük olması, nesnel gerçeği bir bütün halinde kavramaya yönelmesidir. Nesnel gerçeği kavramak, birbirleriyle hiç ilişkisi yokmuş gibi görünen olguları ve bu olgular arasındaki bağlantıları yakalamakla mümkündür. Ancak bu durumda bir bütünlüğe varılabilir. Öte yandan diyalektik yöntemin en temel kurallarından biri şudur: «doğada, toplumda hiç bir şey tek başına değildir, bağımsız değildir. Her şey birbirine bağlıdır.»

Bu kısa belirlemeden sonra konumuza geçebiliriz :

I

Marko Polo'nun uzak doğuya açılmasından iki asır sonra, Hindistan'a ulaşmak için yola çıkan Kristof Kolomb yeni bir kıtayı keşfettiğini bilmeden Amerika kıyılarında dolaşıyordu. Özellikle sahillerde meydana gelen ticaret burjuvazisinin altın hırsı, pusulanın ve ateşli silahların da bulunması ile beraber dünyaya açılmaya yöneldi. Böylece insanlık tarihinin yüzkarası olan sömürgecilik, tüccarlar tarafından güdümlenilen serüvenci denizciler, seyyahlar ve misyonerler tarafından açıldı.

Kolomb, yeni bir kıtayı keşfettiğini bilmeden Amerika kıyılarında dolaştığı yıllar (1492 vd) gelinceye kadar İspanyollar, Kanarya adalarını (1402) Portekizliler Azor adalarını, Güney Fas'ı, Yeşil Burun adalarını istila etmişlerdi. (1415-1460).

Ve **Papa**, Afrika kıyılarının Portekizlilere ait olduğunu ilan etmişti (1454)

XV. yüzyılda -özellikle ikinci yarısında- «Avrupada çok az altın bulunuyordu. Kapitalistler, yatıracak sermaye bulmakta güçlük çekiyorlar ve yüksek faiz ödemek zorunda kalıyorlardı. Aşağı-yukarı bütün altın Floransalı, Cenevizli Milano'lu, Sienna'lı ve Venedik'li bankerlerin kasalarında saklıydı. Avrupa kelimenin tam anlamıyla gerçek bir «altın buhranı» içindeydi.»(1)

Kolomb, bu dar geçitte ortaya çıktı ve İspanyol kralından destek sağladı. «Sefer, ticari genişleme ve fetih amacıyla doğdu.» İspanya Kralı, Kolomb'a fethedilen topraklar üzerinde idari yetki ve kârdan yüzde on hisse verdi.(2)

Ne var ki ticarî amaçlı fetih, kısa sürede boyutlarını aşarak, yerini, ele geçirilen topraklarda şartsız-tercihsiz egemenlik kurma eylemine terkedecektir. Kolomb, ikinci seferinde yağma ve talan'ın ürünlerine tanık olacaktır. Bünyesinden **kapitalist vahşeti** çıkaracak olan bu fetih ve altın hırsı, işin daha başında insan cesetlerine basa basa yükselmektedir. Kolomb, ilk seferi sırasında, batan geminin mürettebatını bıraktığı ve Amerika kıtasında istilacıların ilk kalesi olan «Namida» kalesine ikinci gelişinde, kale yoktu ve çağdaş sömürgeciliğin acemi külhanbeyleri imha edilmişlerdi.(3). Çünkü «İspanyollar bu sakin adamlara karşı her türlü şiddete başvurmuşlar, korkunç ve amansız bir altın avına başlamışlardı. Kadınların ırzına geçmişler, yerli halka köle gibi davranmışlardı. Yerli halkın sabrı tükenince de, İspanyollara saldırmış ve hepsini yok etmişlerdi.» (4)

Burjuva tarihçilerinin adına «yeni çağ» dedikleri bu yıllar, aslında, dünyayı kana ateşe bulayan, milyonlarca insanın cesetlerini çığneye çığneye, bir o kadarının da boyunlarına köle tasmalarını asa asa yürüten; dünyanın zenginliklerini kapitalizmin çarklarına boşaltarak genişleyen «çağdaş sömürgeciliğe» açılan bir kapı idi. Nitekim, Kolomb'un Jamaika'da dolaştığı günlerde, İspanyol çeteleri Haiti'ye saldırdılar ve bu adayı toptan köleleştirdiler. İspanyola'da **üçyüzbini** kişilik yerli halkın **yüzünü** bir anda katledildi. On yıl sonra ada halkı **atmış** bine düştü. Kırk yıl

(1) Raimondo Luraghi, Sömürgecilik Tarihi s. 29-30. E yay. 1975

(2) yagk. s. 44

(3) Sömürgecilik tarihini ilk çağlara kadar götürmek mümkündür. Ancak emperyalist-kapitalist yayılma ve sömürge mekanizmasını bundan ayırdetmek gerekir. Lenin bu konuda şunları yazar: «Sömürge siyaseti ve emperyalizm, kapitalizmin en son aşamasından önce de, hatta kapitalizmden önce de vardı. Kölelik üzerine kurulu Roma bir sömürge siyaseti izlerdi. Ve bir emperyalist ülkeydi. Ne var ki, emperyalizm üzerinde, sosyo-ekonomik yapıların temel farklarını kaale almayan ya da geri plana iten 'genel' tartışmalar eninde sonunda en yavan bayağılıklara ya da övünmelere dönmeye mahkûmdur... Kapitalizmin **daha önceki** aşamalarının kapitalist sömürge siyaseti bile, finans kapitalin sömürge siyasetinden esasta farklıdır» (Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri s. 175)

Öte yandan sömürgeci bir devletin mutlak surette emperyalist olacağı yanlısına da düşmemek gerekir. Emperyalist olmayan, hatta emperyalizme bağımlı olan fakat aynı zamanda sömürgeci durumunda bulunmak mümkündür. Pakistan gibi, İran gibi, Türkiye, Etopya gibi, Portekiz gibi...

(4) R. Luraghi, yagk. s. 53

sonra ise sadece yerli halktan **beşyüz** kişi kalmıştı!!?

Çağdaş sömürgeciliğin kapıları böyle açıldı. Arkasını yağma ve talan azgınlığına dayayan bu dünyaya yayılma eylemi, homurdanan burjuvaziye temel bir zenginlik kaynağı yaratacaktır. Çünkü kapitalizm «kâr» amacından hareket eder. Ve Kolomb'a destek sağlayan İspanyol kralının hazinedarı «göze alınacak basit tehlikelere karşılık, sağlanacak çıkarların büyüklüğünü» hesap edebiliyordu.

Ticari genişleme ve fetih dürtüsü ile yola çıkanlar, sonuç olarak «sömürge siyasetini bir yağma ve vahşet siyaseti» (5) olarak ortaya çıkaracaklardır.

Doğum sancıları içinde bulunan burjuvazinin temel kaynaklarından biri olarak sömürgeler hızla genişlediler. Sınırsız zenginlikler ve ucuz iş gücü meta üretiminin ve sermaye birikiminin göstergesini korkunç bir şekilde yükseltti. Buna bağlı olarak teknolojide de büyük ilerlemeler kaydedildi. Sömürgeciler bir yandan Amerika kıtasının derinliklerine el attılar, öbür yandan Afrika kıyılarını talan ederek Asya yollarına düştüler. XVI. yüzyılın ortalarında İngiliz korsanı Hewkins Amerika'ya el attı. (1562) Fransızlar devreye girdiler. İngilizler ve Hollandalılar Hindistan'ın istilasına başladılar.

«Kapitalizmin şafağı» sömürgelerden aldığı güdümü oldukça iyi değerlendirdi. Daha sonra sistemleştirdi. Metropollerde (Anavatan) sömürge daireleri, bakanlıklar kuruldu. Askerler özel olarak sömürgeler için eğitildi. Uzman sömürge yöneticileri yetiştirildi. «Sömürge siyaseti (..)

ilkel halkların mutlak esaretine dayanan bir siyasetti. Burjuvazi, sömürgelere fiilen esaret götürüyor, yerli halkları misilsiz saldırılar ve şiddet hareketleriyle eziyor, içkiyi ve frengiyi yaygın kılarak onları **medenileştiriyor-du»** (6)

Sömürgeciliğin başlaması ve gelişmesi sürecinin kayda değer en önemli niteliği, sömürgelerin **ham madde** deposu olarak değerlendirilmesidir. Daha sonra buna ucuz iş gücü de katılacaktır. Bunun yanında yerli halkların üzerindeki tahakküm, horlama; yerli halklarının yapısal dinamiklerinin parçalanması, kültür zenginliklerinin yağması v.b. akılda tutulmalıdır. Uygur ve Hıristiyan olanların, dinsiz ve ilkel olanlara karşı her zaman haklı olacakları tezi bir doğma olarak ele alınıyordu. Papa'ya bakarsanız dünyanın yarısı İspanyoların, yarısı da geri kalan sömürgecilerindi. Üstün ırk, üstün insan, üstün kültür dogmaları da hızla yaygınlaştırıldı ve sömürgecilerin hizmetine sunuldu. Bütün bunlar barbarca bir **güdü** olarak eylem alanına kaydırılmıştı. Ne var ki **rekabetçi kapitalizm**, daha sonra **tekelcilik** bu **güdüye** bilinç verecek ve sistemleştirecektir. Örneğin iç dinamiklerini dış müdahalelere karşı koruyamayan ve tekelci kapitalizmin bir uydusu durumuna gelen Portekiz, 1930 anayasasına, «sömürge halkları Portekizlileştirme» ilkesini koyacaktır. Bu

(5) Lenin, Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 28, Ant Yay. 1974.

(6) Lenin, yayg., s. 29.

eğilim, çözülen çürümeye doğru yol alan sömürgeciliğin ilk günlerine, imhacı, katliamcı ilkel güdülerine dönüş olarak değerlendirilmelidir. Can çekişen sömürgeciliğin, hırçın bir panik içinde ikelliğe, barbarlığa yönelmesinin ifadesidir çünkü. Kaldı ki, «Afrika Afrikalıların, Asya Asyalılarının» nesnel gerçeği karşısında, «Portekiz'in deniz aşırı illeri» (1951) ifadesi, ancak sömürge mantığının çürük kof yapısını açığa vurur. Bir zaman sonra Fransa da, «sömürgeleri Fransızlaştırma» komedisine başlayacaktır. «Cezayir'i Fransızlaştırma» eylemi bu komedinin en belirgin olanıdır. O kadar ki Cezayir siyasal bağımsızlığını kazandığı günlerde, Fransız Parlamentosunda, Cezayir halkının özgür iradesi ile (!) seçildiklerini ve Cezayir'i temsil etme iddiasında olduklarını ifade eden 80 milletvekili vardır. Ama bu sömürgeciliğin cüce politikası «Cezayir Cezayirli lerindir» gerçeğini yok edemedi. Tıpkı Türkiye'de Birinci Ankara hükümeti gibi... Kuzey Kürdistan'da istiklâl için direnen Kürt halkı barbarca katledilirken (1920 - 21) ve Güney Kürdistan, İngiliz sömürgecilerine karşı dövüşürken (1919 - 1924) Meclisi Mebusan'da Kürt ulusu adına bulduklarını iddia eden «siyaset bezirgânları», «Cemiyeti Akvam» gibi emperyalist pusuların planlayıcılarına «Kürtler istiklâl istemiyorlar» yollu telgraflar çekiyorlardı. Hemen vurgulayalım, Lozan'da Kürdistan parçalanırken «bir Kürt heyeti»nden söz eden olmadı!? İngilizler Irak sömürge alanında Kürt istiklâl mücadelelerini boğazladılar. Türkiye şartlarında ise bu işi ilk planda çözülmüş Osmanlı ordusu yürüttü.

Çünkü sömürgeciliğin temel karakteristiği böyle hareket edilmesini gerektirir!! Bu kıyıcı, katliamcı eylemlerin başka türlü bir ifadesi olamaz.

Sözün başına dönersek altını çizeceğimiz nokta şu olacaktır : Sömürgeciliğin başlaması ve gelişmesi süreci, sömürgeci ülkelerde hatırı sayılır bir birikim sağladı. Bu durumu «rekabetçi kapitalizmin şafak vakti» olarak değerlendirmek gerekir.

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru ise, ilk sömürge alanlarının geometrik yapısı değiştiği gibi, niteliği de değişmektedir. İlk sömürge imparatorlukları (İspanyol, Portekiz) çözülmekte, yerlerini çağdaş sömürge imparatorlukları almaktadır. Bu süreç içinde, Arap yayılması iç dinamiklerin çok yavaş işlemesi ve alt yapıda köklü değişmelere fırsat tanımayan külhanbeyi haracı ile beslenmesi sonucu gerilemiş, Portekizliler tarafından yayıldıkları alana el koyulmuştu. Arap tüccarlarının elinde bulunan Orta - Doğu ve Güney - Asya ticaret şebekesi Portekiziler tarafından kontrol altına alınmıştır. Vasco de Gama'nın Ümit Burnu'nu aşarak Hint Okyanusu'na açılması ise Portekiz deniz imparatorluğunun yaygınlaşmasına büyük bir hizmetti.

İspanyol ve Portekiz sömürge imparatorluklarının, dünyayı paylaştıkları dönemde, bir köylü toplumunun sivil kimliği içinde bulunan İngiltere ise, XVII. yüzyıldan itibaren çağın en büyük sömürge imparatorluğuna doğru yönelmiştir. İngilizleri Fransızlar ve Hollandalılar izle-

miş, daha sonra Rusya ve Almanya bu paylaşımına katılmışlardır.

●
İngilizler, korsanlarının açık denizlerden getirdikleri bilgileri isabetle değerlendirerek, İspanyol deniz trafiğine saldırdılar. İspanyol ve Hollanda süreç içinde çözümler, dağılırken; iç dinamiklerin canlanması ve burjuvazinin dinamik enerjisi ile durmadan gelişen İngiltere, Amerika'daki nüfuz alanını genişletti. Fransa'nın Hindistan'daki ürünleri üzerine oturdu ve Çin'e doğru yayıldı. Bu ara Amerika'nın bağımsızlıklarını İngiltere'ye kabul ettirdiklerini (1782) ve İspanyolların Latin Amerika'dan kovulduklarını (1824) kaydedelim. Fransa ise XIX. yüzyılın ilk yıllarında (Napolyon'un yenilgileri ile beraber) hemen hemen bütün sömürgelerini kaybedecektir. 1830'larda Cezayir'e girecek, Afrika'dan Güney - Asya'ya, Kamboç'a kadar uzanacaktır. Fransızlar, ünlü Dien Bien Fu direnmesi ile Güney Asya'dan yenilerek çekildikleri zaman, yerlerini kendilerine yardım yapmak kisvesi altında Viet - Nam'a sızan ABD'ye bırakacaklardır. Güney - Viet - Nam'da kukla bir hükümet kurdurarak ülkenin bütün kilit mevkiilerini ele geçirecek olan ABD ise, yıllarca süren kanlı savaşlardan sonra onbinlerce Viet-Namlı'nın bir o kadar da Amerikan askerinin cesetlerini, yanmış yıkılmış şehirleri, fahişleri, sapıkları, eroınmanları, hırslıları vb. peşine takarak perişan bir halde geri çekilecektir.

DIYAN BIYAN FÛ

CEGERXWİN

Dıyan- bıyan- fû, dıyan- bıyan- fû!
Lingê koledar ji ser te rabû,
Kurên te gernas xwe dane kuştin,
Navek pır bilind ji bo te hiştin
Tipên azadi kuştin koledar
Noşican bı, te xwina wi vexwar
Dema ko serê koledar dışki
Nızanım çima Dalas dıpişki
Ci lê teng dıbi, gurê dev bı xwin
Serê wi dêşi divê espırin

Dıyan- bıyan- fû, dıyan- bıyan- fû!
Hewrê koledar ji hev bela bû.
Ewi hewrê kırêt tev reş û tari.
Zor û birçi bûn tim jê dıbari
Bayê azadi, sewra Oktobir
Ev hewrê tari ji hev bela kır
Dengê Ho-Şi-Min pır xurt û hıner
Waye lê didi saeta zafer
Dilê te dagirt tesir lı te kır
Lı dijmin buyi hêtûna ağır
Dil û perişan tipê koledar
Lı ser singa te mane birindar

Dıyan- bıyan- fû, dıyan- bıyan- fû!
Lı koledaran te barand tîfû
Dema tu girtın tipên azadi
Azadixwaza teva kır şadi
Çapık dikutan bı deng û qêrin
Teva dıgotın biji Ho-Şi-Min
Serxweşi dan hev hemi koledar
Gerek bıxeydın Seid û Bayar
Jı xew şıyar bûn, roja me hılat
A wan çu ava, dema me va hat.
Pırani em in, jıxwe em xurtın
Çerxa tarixê nayête girtın
Ey sermayedar! bê ol û wijdan
Dı bın lingê we dikeli volqan
Çi ye ev kuştın, çi ye xwınxwari?
Lı her der tîfû lı we dıbari...
Bıdın destê me heqê me tamam
Em şer naxwazın me divê selam.

II

XIX. yüzyılın sonları, Avrupa'da burjuva - demokratik devrimlerin olgunlaştığı yıllardır. Sömürgeciliğin bu birinci dönemi, sonuç olarak sömürgeci ülkelerde kapitalizmin hızla gelişmesini ve olgunlaşmasını sağlamıştır.

Kapitalizmin rekabetçi dönemi, sömürge - sömürgeci ilişkilerine «meta ihracı»nı kattı. Bu temel bir belirleme-

dir. Önceleri ham madde kaynağı ve ucuz işgücü ile hareket eden sömürgeciler, bu dönemde anavatandaki aşırı birikime tüketim alanları bulma zorunluluğuyla karşı karşıya kaldılar. Ve sömürgeler ana vatana hammadde ve ucuz insan gücü verirlerken, ana vatanın mamül maddelerinin tüketim alanı haline getirildiler. Meta ihracı rekabetçi kapitalist dönemin ürünüdür. Zaten, sömürge alanlarının geometrik yapısının değişmesi de büyük ölçüde buna bağlıdır. Meta ihracı, öylesine kârlı bir iş alanıdır ki, sömürgelerin paylaşımı, kapitalistlerin birbirleriyle boğazlaşmalarını getirecektir. (Birinci emperyalist bölüşüm savaşı). Meta ihracının ikinci plana geçerek yerini «sermaye ihracına» bıraktığı dönem ise, «tekelci kapitalizmin (emperyalizm)» en önemli karakteristiğidir.

Hammadde üretiminin yağmalanması ve mamul maddede tüketim pazarı olma niteliği, sömürgelerde burjuvazinin öncülüğündeki ulusal kurtuluş savaşlarının güdümü olmuştur. Çünkü sömürgeciler, yayıldıkları topraklar üzerinde yerli halkları horlamak, ezmek, eritmek eylemlerinin yanında açık ve görünür bir yağmayı, sömürüyü yürüttükleri için, —kapitalist ilişkilerin kaçınılmaz bir sonucu olarak— yerli halkların hakim sınıflarının ulusçu bilinçlenmelerini de kamçılادılar.

Yukarıda belirlediğimiz rekabetçi kapitalizmin hammadde talanı ve mamül madde pazarı olarak değerlendirdiği sömürgeler, metropoller için vazgeçilmesi mümkün olmayan sınırsız bir zenginlik kaynağıdır. Lenin 1907'de şunları yazar : «Avrupa proletaryası bugün kısmen öyle

duruma gelmiştir ki, bütün toplumu geçindiren onun emeği değil, sömürgelerde zaman zaman esaret altına alınan yerli halkın emeğidir. Meselâ İngiliz burjuvazisinin, Hindistan ve diğer sömürgelerin milyonlarca halkından elde ettiği kâr, İngiliz işçilerinden elde ettiği kârın çok üstündedir.» (7)

Fakat kapitalizmin yasaları, sınıflararası uçurumları hızla genişletme vasfına sahiptir. Ayrıca üretim araçlarına sahip olan azınlığın hızla zenginleşmesine karşılık, emeğini satarak yaşayan işçilerin hayat standartlarında derin acılar yer alır. İşsizlik ise, kapitalist ekonominin temel karakteristiklerinden biridir. İşsizler ordusunun «ekmek» kavgası ise kapitalist sistemin temellerini sarsan bir kavgadır.

Rekabetçi kapitalizm, kâr mekanizmasını gerektirdiği biçimde kontrol etme gücüne sahip olmadığı için, sistemin köklerine saldıran hareketler karşısında bocalar, panik içine düşer. Bu ise, rekabetçi sistemi, tekelleşmeye doğru götürecektir. İngiliz finans kralı, milyoner Cecil Rhodes 1895'lerde bu sürecin kaçınılmazlığını şöyle anlatır : «İngiltere'nin kırk milyon nüfusunu kanlı bir iç savaştan kurtarmak istiyorsak, biz sömürgeci siyaset adamları, nüfus fazlalığını yerleştirmek, fabrikalarda ve madenlerde üretilen mallara yeni pazarlar bulmak için yeni topraklar ele geçirmeliyiz. Her zaman söylerim : İmparatorluk bir peynir ekmeği işidir. İç savaşta savuşturmak istiyorsan, emperyalist olmak zorundasın.» (8)

Böylece rekabetçi kapitalizm, tekelleşmeye yönele-

cek ve «dünya topraklarının payedilmesi için mücadele olağanüstü şiddetlenecektir.» (9) XX. yüzyılın başlarında artık dünyanın paylaşılması büyük ölçüde **tamamlanmıştır**. Bu dönemde yeni sömürgeciler 65 milyon kilometrekarelik toprakları işgal etmişlerdi.

Ne var ki «kapitalizm ne kadar gelişirse, hammadde sıkıntısı, bütün dünyada hammadde kaynakları için rekabet ve yeni kaynaklar arayıp bulma telâsı da o kadar artar; sömürgeleri ele geçirmek için verilen mücadele o kadar daha kıyasıya olur.» (10)

Nitekim birinci dünya savaşı, dünyayı aralarında paylaşamayan emperyalistlerin birbirlerini boğazlamaları biçiminde patlak verdi. (1914) Bu «savaş (yani bir fetih, yağma, talan savaşı) dünyanın paylaşılması, sömürgelerin, malî sermayenin **nüfuz bölgelerinin** bölüşülmesi ve yeniden bölüşülmesi için çıkarılmış» (11) emperyalist bir savaştı. Ardında on milyon insan cesedi, bir o kadar yaralı, sakat ve hasta ile sefalet içinde bir dünya bırakan savaşın «savaş sonrası manzarası şudur : 1 milyar 250 milyon insan bir anda sömürge boyunduruğu altına sokulmuştur.» (12) Amerika (ABD) savaştan en kârlı çıkan devlettir. Avrupa'nın yıllardır süren hegemonyası

(7) Lenin, Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 30, Ant Yay. 1974.

(8) y.a.g.k., s. 171.

(9) y.a.g.k., s. 169.

(10) y.a.g.k., s. 176.

(11) Lenin, Emperyalizm, Sol Yayınları 1975, s. 10.

(12) Lenin, Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 351.

artık Amerika'ya geçecektir. Asya'ya yayılan Japonya, daha sonra İngiltere savaşın ganimetlerini toplayan devletlerin başında gelmektedirler. Bu emperyalist cehennemden İran, Türkiye, Çin gibi ülkeler yarı sömürge olarak çıktılar. Latin Amerika, Afrika, Güney Asya'da ise, «çağdaş sömürgecilik» daha da boyutlandı. Kürdistan'ın bu savaş süresi devam eden direnmeleri vahşice boğazlandı ve savaş sonrası parçalanarak uluslararası bir sömürge haline getirildi.

Böylece Kürdistan, emperyalist - sömürgecilerin, o güne değin Afrika ve Balkanlar'da uyguladıkları Balkanlaştırma yöntemi sonucu parçalandı. (13)

Bu dönemin temel olgusu ise, «halklar hapishanesi» sömürgeci Rus Çarlığının yıkılması ve yerini Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ne bırakmasıdır (1917).

Birinci Dünya Savaşında sömürgeciler yerli halkı silah altına aldılar. Sömürgeciler daha önce de «ordularını» bağımlı halklardan meydana getiriyorlardı. Hobson İngiltere'yi anlatırken şunları söyler : «İmparatorluğumuzun Hindistan'da kazanmış olduğu zaferlerden çoğu, yerlilerden oluşan askeri birliklerimizin eseridir. Pek yakında Mısır'da olduğu gibi, Hindistan'da da sürekli bir ordu İngilizlerin kumandası altına verilmiştir. Güney Afrika'yı saymazsak, Afrika kıtasındaki bütün savaşlarımız, bizim adımıza yerliler tarafından kazanılmıştır.» (14) Birinci Dünya Savaşında Fransız ordusunda 900 bin yerlinin bulunduğu göz önüne alınırsa, sömürgecilerin, sömürge halkları nasıl birbirlerine boğazlattıkları ve nasıl

kendi çıkarları için ateş hattına sürdükleri daha iyi anlaşılır. Ama sömürgeciler özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra bu, silâhın nasıl ters tepeceğini ve kendilerine yöneleceğini göreceklerdir!

96 milyon insanın silah altında tutulduğu ikinci emperyalistler arası paylaşım savaşı gerçek bir yokolustur. Avrupa Nazi işgalinden bir yıkıntı halinde kurtulacak, Hiroşima ve Nagazaki de patlatılan atom bombası, Asya'ya yayılan Japon militarizmini perişan bir halde geriletecektir.

Bu savaşın konumuzla ilgili önemli noktalarından biri şudur: «efendi» ya da «sahip» olan emperyalist-sömürgeciler için dövüşen yerli halklar, bunların birbirlerini nasıl boğazladıklarını gördüler. Sömürgeci efendinin maske düşü, sömürünün, talanın kara yüzü ortaya serildi. **İkinci olarak** —burjuva— demokrat ulusal kurtuluş hareketlerinin geçersizliği ve gerici karakteri belgelendi. **Üçüncü olarak** da sömürge saltanatları kaçınılmaz bir biçimde çözülmeye, parçalanmaya başladı. Tekelci kapitalizm sömürgelerin zengin kaynağı üzerinde azametini yükseltiyordu. Anti-sömürgeci mücadeleler karşısında darbe üstüne darbe yiyen, gerileyen ve mekanizması parçalanmış sistem emperyalist sistemdir. Sovyet devrimi,

(13) Balkanlaştırma; emperyalist - sömürgecilerin 20. yy.'da geliştirdikleri bir yöntemdir. Sömürge alanlarının doğal bütünlüğünün parçalanıp, her parçanın tek tek yönetilmesidir. Bu yöntem, Afrika, Balkanlar, Kürdistan ve Belüciistan'da uygulanmıştır.

(14) Lenin, emperyalizm, s: 121,122

Çin devrimi nedeniyle çağımızın proleter devrimler çağı olduğunu ifade eden sloganın ardına «... ve ulusal kurtuluş savaşları çağıdır» sloganının eklenmesindeki nesnel gerçek de budur.

Tekelci dönemin temel niteliği olan sermaye ihracı ise, emperyalizmi, ulusal kurtuluş savaşlarının kazandığı boyutlar karşısında yeni-sömürgecilik politikasına götürecektir. Bu politikanın en belirgin özelliği ise, sömürge ulusların hareketinden burjuva-demokratik öncülüğü silerek, «ulusal-demokratik» karakteri getirmesidir. Çünkü yeni sömürgecilik, iliklerine kadar emdiği halkların egemen sınıflarını artık, karşısına değil, yanına almıştır. Bu nesnel bir gerçektir. Ancak bütün hareketlere aynı yaklaşımın mekanik olduğunu, doğmatizme açık olacağını hatırlatalım.

Görünen odurki, rekabetçi kapitalizmin ürünü olan «ulusal kurtuluş hareketleri», genel olarak burjuvazinin öncülüğünde gelişti. Sonuç olarak her ne kadar siyasal bağımsızlık elde edildiyse de, bağımsız milli devletler ekonomik açıdan emperyalist-kapitalist sömürden kurtulamadılar. Bu olgu, süreç içinde yeni sömürgecilik olarak biçimlendi. Yeni sömürgecilik, geleneksel ve klâsik sömürgecilikten sadece biçim ve yöntem çeşitliliği bakımından değil, fakat aynı zamanda daha karışık bir kapsam taşıması bakımından da ayrılmalıdır (15). «Bir zamanların yasal sömürge imparatorluklarının yerini» yeni sömürgeci dönemde «görülmeyen yeni imparatorluklar almıştır» (16) Bunlar «Sıkıya geldikleri zaman geri kalmış ül-

kelerde iktidarlarını yerli ajanları aracılığıyla ellerinde tutarlar. Bugün kendi bayraklarını dikmekten çekiniyorlarsa bu, hiçbir zaman sömürgeci emperyalist boyunduruğun inceldiği anlamına gelmez.» (17) Yeni sömürgeciliğin egemen olduğu «günümüzde, ulusal kurtuluş hareketi, sadece sömürgecilerin dolaysız iktidarını yıkmayı amaçlamakta, aynı zamanda sömürgeciliğin dolaylı denetiminin maddi temellerini de, yani ekonomik bağımlılığı da ortadan kaldırmayı da hedef olarak saptamaktadır. askeri müdahalelerden hareket etmemekte, ekonomik tedbirleri içeren bir sistemi de ustaca söz konusu etmekte, bağımsızlığını kazanan ülkelerde ideolojik yayılmayı denemekte, bazan ince oyunlarla, fakat çoğu zaman şiddet yoluyla liderleri, hatta, eski sömürge ve yarı-sömürgelelerdeki tüm sosyal ve siyasal grupları inançlarından saptırmaya çabalamaktadır» (18)

Çağdaş ulusal kurtuluş savaşlarının, emekçi halkların emekçi sınıf ve tabakalarının çıkarları doğrultusunda yürüdüğünü yukarıda belirttik. Buna emperyalistlerin, yeni sömürgecilik girişimi ile çağdaş pusular kurduğunu ifade ettik. Burada bu olguyu bir kez daha ele alalım ve yeni sömürgeciliğin, ulusal kurtuluş savaşlarına yönelen en hain, en sinsi ve en tehlikeli silâhlardan biri olduğunu vurgulayarak geçelim.

(15) E. Juvkov- A. İskenderov, Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve üçüncü Dünya Konuk yayınları, 1975 s: 72

(16) Y. a. g. k. s: 79

(17) Y. a. g. k. s: 79

(18) y.a.g.k s : 80,81

III

Bir dergi yazısının boyutları içinde ele aldığımız için kısaca gözden geçirdiğimiz sömürgecilik tarihinden çıkaracağımız dersler nelerdir. Bu bölümde bunları gözden geçirelim.

Toplumların yapısal değişmelerinde iç **dinamikler** belirleyici bir rol oynamaktadırlar. Daha doğrusu, iç dinamikler yönlendirici bir fonksiyon içindedirler. İç dinamiklerin yönlendirici, belirleyici olduğu toplumlar, tesbitlerimize göre-üretim güçleri ve üretim ilişkileri doğal gelişim süreci içinde gelişen toplumlardır. Bu toplumlar dış müdahalelere karşı yapısal değerlerini koruyabilen, -günün şartlarında-sanayileşmiş, şehirleşmiş toplumdur.

Dış müdahaleler karşısında yapısal değerlerini koruyamayan, —günün şartlarında— sanayileşmemiş, ekonomisi daha çok kırsal alanlara, ilkel tarıma dayanan top-

lumlarda ise, iç-dinamikler — belirleyici olmakla beraber yönlendirici fonksiyonlara yeterince sahip değillerdir. Ekonomik yapıları gereği —bunun üst yapıda yansımaları olan— politik bütünlük bu toplumlarda oldukça cılızdır. Dolayısıyla bu tür toplumlarda ekonomik, toplumsal, kültürel, sosyo-politik değişmeler ve gelişmeler daha çok dış dinamiklerin müdahaleleri ölçüsünde biçim almaktadırlar. Bu toplumlarda iç dinamikler —dünya konjoktürüne kıyasla— çok yavaş işlemekte ve dış müdahalelere karşı kendisini koruyamamaktadır. Sömürge ülkelerin pek çoğunu bu toplum çerçevesi içinde değerlendirebiliriz. Sömürgeci ülkelerin emperyalizme ulaşan bölümünü ise birinci tip toplumların genel çerçevesi içinde ele alabiliriz.

Buna göre varacağımız sonuç şu; sanayileşmiş, şehirleşmiş, teknoloji ile teçhizatlanmış toplumlarda iç dinamikler, bunun altında duran toplumlarda ise dış dinamikler daha temel, belirleyici ve yönlendirici bir fonksiyona sahiptirler.

Avrupanın kendi dışındaki kıtalara açılması iç dinamiklerinin bir sonucudur. Yaratılan teknoloji, gelişen üretim ilişkileri arasındaki organik süreç Avrupayı kendi dışındaki kıtalara açılmaya zorlamıştır. Bu açılım hızlı bir üretimi ve sermaye birikimini meydana getirmiştir. Bu birikim daha ileri bir teknolojinin ve kapitalist örgütlenmenin yaratılması için kullanılmıştır. Bu gelişme diyalektik bir süreç içinde etki-tepki ilişkileri halinde sürüp gelmiştir. Fakat, Avrupa dışındaki kıtalar ve o kıtalarda yaşayan halklar için durumun aynı olduğunu söyleyemeyiz.

Sömürgeci Avrupa, yayıldığı ülkelerin bütün zenginliklerini denetleme ve bu zenginlikleri kendi ülkelerine aktarma yollarını aramış ve bulmuşlardır. Sömürgeci halkların teknolojik seviyeleri, ekonomik ve politik yapıları ve bu yapılarla ilişkin örgütleri zayıf olduğu için dışarıdan gelen bu hiç beklenmedik müdahaleye karşı koyamamışlardır. Giderek, dışarıdan gelen bu etkilere tamamen bağımlı bir hale gelmişlerdir. O halde, bu tür toplumlarda, toplumun tarihsel gelişimini tayin eden etkenler, iç dinamiklerden çok dış dinamiklerdir diyebiliriz. Belirleyici ve tayin edici güç dıştan gelen etkilere sahiptir. Dıştan gelen bu tepkiler sömürge toplumlarının geleneksel örgütlerini ve iç dinamiklerini tamamen parçalamışlardır. Süreç içerisinde sömürge toplumları kendi tarihsel yaşantılarını sürdürememişlerdir. Sömürge toplumların kendi tarihsel yaşantıları, dıştan gelen etkiler sömürge toplumların muhtemel potansiyellerinin ortaya çıkmasını ve belirginleşmesini engellemiştir.

Dıştan gelen bu etkiler toplumların geleneksel örgütlerinin güç kazanmasını ve gelişmesini engellemişlerdir. İşlerine geldiği yerde ise bunları kendi çıkarları doğrultusunda biçimlendirmişler ve sömürgeciliğin hizmetine sokmuşlardır.

Dış etkiler, sömürge toplumları ekonomik, politik, kültürel, toplumsal ve askeri niteliklerinin, bu niteliklere ilişkin örgütlerin gelişip güçlenmesine engel olmuşlardır, ya da bu niteliklerin belirgin bir hale gelmesini ve güçlenmesini bastırmaya ya da dejenere etmeye çalışmışlardır.

Kısaca, bu sömürge toplumları dışarıdan gelen ve hiç beklemedikleri bir ilişkiler ağı içerisinde girince kendi tarihsel yaşantılarını sürdürememişlerdir.

Sömürgecilik gerçeğinin temelinde böyle bir olgu vardır. O halde sömürgecilik, teknoloji, üretim güçleri, ve üretim ilişkileri gelişmiş, sanayileşmeye yönelen politik bütünlüğünü kurmaya çalışan toplumların; bu özellikleri göstermeyen toplumları ve onların doğal kaynaklarını denetlemek, kendi ulusal zenginliklerine katmak yolunda gösterdikleri eylemlere ilişkin olgular bütündür. Burada denetleyen sömürgeci devlet ile, denetlenen, doğal kaynakları kontrol edilen, kendi tarihsel yaşantısı durdurulan halk arasında ki ilişkilerde görülen temel özelliği «silâhsız ve savunmasız halklar» kavramı ile belirtebiliriz. Denetlenen, doğal kaynakları yağmalanan, kendi tarihsel yaşantısını ve toplumsal ilişkilerini sürdüremeyen halk kesin olarak silâhsız ve savunmasız bırakılmıştır. Denetleyen sömürgeci ülkenin üzerinde durduğu temel noktalardan en önemlisi budur. Aksi halde sömürge halkın kendi kişiliğine sahip çıkması ve sömürgeci denetleme mekanizmasına karşı durması söz konusu olabilir. Silâhsız ve savunmasız bırakılmış halklar kavramına önemli bir vurgulama yaparak geçelim.

● Yazımızın bu bölümünde yukarıdan beri gözden geçirdiğimiz sömürgeciliğin niteliklerini öz olarak belirleyelim:

● Sömürgeci ülke, sömürgeleştirdiği ülke halkının

tarihsel gelişmesini durdurur, sömürgeleştirilen halk kendi tarihini yaşayamaz. Kendi toplumsal ilişkilerini sürdüremez. Sömürgeci devlet, sömürgeleştirdiği ülkenin, bölgenin veya toplumun bütün içdinamiklerini parçalar. Toplumun muhtemel potansiyellerinin güçlenmesini ve belirginleşmesini engeller veya yok etmeye, dejenere etmeye çalışır. Sömürge halkın, politik, ekonomik, kültürel, toplumsal bütün kurumları sömürgeci devletin politik ve ekonomik çıkarlarına göre ayarlanır.

● Sömürgeci devlet, ülkenin yer-altı ve yer-üstü bütün ham madde kaynaklarını ve doğal zenginliklerini denetler. Doğal zenginlikleri ana ülkeye (metropol) taşır.

● Sömürgeci ülke sömürgeleştirdiği ülkeyi veya bölgeyi pazar olarak kullanır. Orada kapitalist ilişkilerin dinamik bir şekilde gelişmesini sürekli olarak engeller.

● Sömürgeci ülke, sömürgeleştirdiği ülke veya bölgeden ucuz işgücü temin eder. Sömürgeci halkın aydınlarını kendi amaçları doğrultusunda eğitir ve sömürgeci ilişkilerin devamı için kullanır. **Sömürge aydını (okumuşları) köleleştiği, ulusal varlığını reddettiği ölçüde sömürge otoritesi tarafından kabul görür.**

● Sömürgeci devlet, ana ülkenin savunulması için, sömürgeleştirdiği ülkeyi veya bölgeyi «leri karakol» veya «ana stratejik bölge » olarak kullanır. (19)

● Sömürgeci devlet sömürgeleştirdiği ülkeyi, bölge-

yi ve halkı kendi valileri, askeri güçleri ve yargıçları ile yönetir.

● Sömürgeci devlet sömürgeleştirdiği ülke halkının diline, kültürüne karşı amansız baskı uygular. Bu dilin ve kültürün yok edilmesi için her türlü tedbiri alır. Çeşitli imkânlarını harekete geçirerek daima kendi dilini ve kültürünü egemen kılmaya çalışır.

● Sömürgeci devlet, sömürgeleştirdiği ülkenin tarihi anıtlarını, folklor ürünlerini ve tarihi belgelerini gasbeder. Bunları kendi kültürü ve turizmi için kullanır. Sömürge halkın ulusal sanata ilişkin her türlü girişimini tahrip eder.

● Sömürgeci devlet, sömürgeleştirdiği bölgenin, ülkenin veya halkın tarihsel kişiliğini yok eder. Bölgenin veya ülkenin tarihteki adının kullanılmasını bile yasaklar. Örneğin; Yeni Fransa (Kanada) yeni İspanya (Meksika), yeni Castilla (Peru), Doğu Türkiye-Batı İran, ku-

(19) «Son zamanlara kadar Büyük Britanya, Aden'i silâh zoruyla elinde tutmaktaydı. Ve buradan bir çok kez Güney Arabistan'daki ulusal kurtuluş hareketlerine karşı saldırılarda bulunmuştu. Umman saldırısını buradan gerçekleştirmiş, Yemen'i buradan tehdit etmiş, kendi deymi ile «düzeni yerleştirmek için» Kenya'ya, Tanganika'ya ve Uganda'ya buradan askeri kuvvetler yollamıştı.»

«Tayland uzun süre Amerikalılar tarafından Vietnam'ın istilasında basamak olarak kullanılmıştı. Laos'a karşı sürdürülen sistemli Amerikan hava bombardıman akımları Amerikanın Tayland'daki askeri üslerinden idare edilmiştir. Bu ülke aynı zamanda hedefi Kamboçya olan askeri provakasyonlara da hizmet etmiştir.»

(E. Jukov, A. İskenderov yagk. birinci ahntı s. 76, ikinci ahntı s. 90,91)

zey Irak Suriye (Kürdistan) /Böylece bir kişilik oluşmasının ve ulusal bilincin gelişmesinin önüne geçer. Ülkeyi, bölgeyi ve halkı sömürge düzeyinde, köle düzeyinde tutar.

● Sömürgeci devlet, sömürgeleştirdiği ülkenin, bölgenin veya toplumun en gerici kesimleri ile işbirliği yapar. Bu tutucu ve çağ-dışı güçlerin ayakta durması için her türlü tedbiri alır. Onları kendi istihbaratı için ajan olarak kullanır.

● Sömürgeci devlet, sömürgelerinde bulunan halkın silâhsız ve savunmasız kalmasına kesin olarak dikkat eder. Böylece sömürge halkı-bölgeyi, ülkeyi-denetleme gücü kesin olarak kendi silâhlı gücüne ait olur.

● Bütün bu ilişkiler zora dayanır. Yani sömürgeci devlet ülkeyi çoğu zaman silâh zoru ile işgâl eder. Bu işgal sırasında işgale karşı gelen güçler kesinlikle yıpratılır ve yok edilir. Sömürgeci devlet giderek kendisine bağımlı olarak teknolojisini geri, artık ürünü az olan ve daha çok komisyoncu niteliği olan bir sınıf yaratır.

● Sömürgeci devlet, sömürgeleştirdiği ülke veya halk ile olan ilişkilerini meşru gösterebilmek için bir ideoloji de yaratır. Bu ideoloji sömürgeci devletin, sömürgeci ilişkilerini meşru gösterdiği gibi ilişkilerin sürüp gitmesini de sağlayıcıdır.

Bu genel belirlemelerden sonra, Kürdistan'ın konumuna geçebiliriz.

BU GENEL BELİRLEMELERE GÖRE TARİHSEL GELİŞİMİ İTİBARIYLA KÜRDİSTAN SORUNU NEREDE DURUR? (20)

Kürtlerin Araplarla daha sonra Türklerle karşılaşmaları, Kürdistan tarihinin önemli odaklarıdır. **Kasrı Şirin** anlaşması ile Osmanlı-İran sınırının çizilmesi ise, Kürdistan'ın yakın tarihini etkileyen temel noktalardan biridir. (1639). Fakat Kürdistan'ın çağdaş sömürgeciliğin statükosuna girmesi Mondros Mütarekesi ile (1918) başlamış ve Lozan Emperyalist paylaşımı ile (1923) sonuçlanmıştır. Biz yazımızın boyutlarını da göz önünde tutarak bu dönemi tartışacağız.

Daha önce de belirlediğimiz gibi rekabetçi kapitalizm, ulusal kurtuluş hareketlerinin gelişmesine yol açmış ve merkezi milli devletlerin kurulmasını yaygınlaştırmıştır. Birinci dünya savaşının emperyalist bir paylaşım savaşı olduğunu ve çağın en önemli olayının da 1917 Sovyet devrimi olduğunu gene yukarıda belirlemiştik.

Sovyet devrimi, burjuvazi tarafından yozlaştırılan «ulusların kaderlerini tayin hakkı» ilkesinin marksist yorumunu getirdi. Ve sistemleştirdi. Ulusların kaderlerini tayin hakkının marksist yorumu ezilen, sömürgeleştirilen halklar üzerinde derin yankılar uyandırdı. Amerika

(20) Kürdistan tarihini bu yazının boyutları içinde vermek mümkün değil. Sürekli yazımız Şeyh Said 1925, daha sonra 1938 Dersim'e kadar uzayacak. Daha sonra Mahabat'ı (İran) ve Irak'ı ele alacağız. Böylece 1900-1970 arası kısmen bir bütünlüğe kavuşacak. Karduka'dan 1900 lere kadar olan tarihi ise ayrıca vermeyi düşünüyoruz.

Cumhurbaşkanı Vilson'ın 14 madde üzerinde topladığı prensipleri de demokratik bir öz taşıyordu ve ezilen halkların liberal-demokrat aydınları tarafından tavsip görüyordu. Bu prensiplerin 12. maddesi Osmanlı İmparatorluğu ile ilgiliydi; buna göre: «Osmanlı İmparatorluğunun Türk olan kısımlarının egemenliği sağlanacak, fakat Türk olmayan milliyetlere muhtar gelişme imkânları verilecek» (21)

Lenin'in de olumlu bulduğu bu prensipler, emperyalizmin karakteri icabı daha sonra demokratik nitelikleri yontularak işe yaramaz hale sokulacaktır.

Öte yandan Kürdistan sorunu ilk kez uluslararası platforma Sevr anlaşması ile girmektedir. (1920) Gerçi imzalandığı andan itibaren geçersiz olan Sevr emperyalist sahtekârlığın yağmacılığı üzerine kurulan bir anlaşmadır ama, Kürdistanlılar için taşıdığı politik önem gözden uzak tutulamaz.

Yukarıda öz olarak belirlediğimiz dış etkenlerin, Kürt toplumunun iç dinamikleri ile bütünleşmesi, adına genel olarak «Kürdistan Milli Direnme Hareketleri» diyebileceğimiz hareketleri oluşturdu. Bu dönemde imparatorluğu oluşturan diğer halklar da Araplar, Arnavutlar, Ermeniler, Türkler v.b. «bağımsız milli devlet» espirisi çerçevesinde mücadele içinde idiler.

Kürtlerin ilk direnme hareketleri, Güney Kürdistan'da Şeyh Mahmut liderliğinde başladı. (Bkz. Rızgari S. 1, sy. 63 vd.) Bu direnme hareketi, Irak'ta Emperyalist İngilterenin sömürge otoritesine karşıydı. İngiltere daha

XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Kürdistan'a sızmış (22) ve Hindistan'a giden emin yollar arama çabasındaydı. Bu çaba, Osmanlı ve İran imparatorluklarını da «tamamen sömürgesi haline koymak» amacını da taşıyordu. (23) İngilizler Bağdat'ta Doğu Hint Şirketi'nin bir şubesini açarak daha 1806'larda Orta-doğu'ya sarkmış ve Basra'yı kontrol altına almıştı. (24) «Kürdistan, İngiltere plânlama daireleri nezdinde, ekonomik, politik, ticari yönden ve İngilterenin sömürgesi bulunan Hindistan'a ulaşım için en kısa, en uygun karayolu olması bakımından büyük bir önem» taşımaktaydı. (25) 1837'lerden sonra «Doğu Mezopotamya'nın büyük bir kısmı, İngiliz subay ve memurları tarafından sıkı bir kontrole tabi tutulması» bu hesapların yapılması ile ilgiliydi. (26)

Sovyet Devrimi'nden sonra, Kuzey Karadeniz kıyılarının ve de özellikle Bakü petrolünün Sovyetler tarafından denetlenmesi, İngilizlerin Kürdistan üzerindeki hesaplarında daha da hassaslaşmalarını getirdi.

İngilizler bu dönemde İran üzerinde etkindiler ve

(21) Prof. Dr. Fahir, H. Armaoğlu, Siyasi Tarih s. 454 SBF yay. No 362, 1973

(22) Halfin, XIX. yüzyılda Kürdistan üzerinde Mücadele s. 35 vd. Komal Yay. 1976

(23) y.a.g.k., s. 36

(24) y.a.g.k., s. 36

(25) y.a.g.k., s. 39

(26) Roza Luxsenburg, Az-gelişmişlik ve Emperyalizm s. 88 Gözlem yay. 1975

Irak'a yerleşmişlerdi. İngiliz-Fransız gizli anlaşmaları sonucu (Syces-picot) Suriye Fransızlardaydı. Böylece Kürdistan'ın üç parçası işgal altında tutuluyordu. Statüsü henüz «Osmanlı Tebaası» olarak duran Kuzey Kürdistan'da ise (örneğin Koçgiri) bağımsızlığa yönelen silâhlı Kürt direnmeleri sürüyordu. Ankara'nın Meclisi Mebusanı, gerçi, İngiliz işgali altında bulunan Güney Kürdistan'ı Misakı Milli'nin **ayrılmaz bir parçası** olarak değerlendiriyordu ama, Loozan'da bu durum (Musul meselesi) askıya alınacak, 1924 de Nasturi olayı bahane edilerek İngilizlerin müdahalesi ile çizilen «Brüksel Hattı», 1926 da resmen kabul edilerek bu günkü Türk-Irak sınırı haline gelecektir. Bu sınır tamamen İngiliz emperyalistlerinin istek ve iradelelerine göre çizildi. Gerek Haşimi monarşisinin ve gerekse Ankara hükümetinin tavrı, bunu kabul etmekten ve onaylamaktan başka bir şey değildir.

Böylece fiili paylaşım son resmi halini almış oldu. Artık «sınırları belli olmayan fakat üzerinde Kürtlerin yaşadığı ve adına Kürdistan denilen alan» İran, Irak, Türkiye ve Suriye sınırlarındaki dikenli teller ve mayın tarlalarınıyla mekanik olarak parçalanmış oldu.

Mondros Müterakesinden sonra, İngilizler Irak'ı istila ettiler. Arap gericileri ile anlaşarak İngiliz manda idaresine yöneldiler. Bu durum 1931'lere kadar devam etti. Kürtler ise, bu mandaterliği kabul etmediler ve silâha sarıldılar. (1919)

İngilizlerin yıllardır Orta-doğu'da firdönen ajan-gözcüleri «bağımsız bir Kürt otoritesi»nin İngiliz sömürge

imparatorluğuna getireceği problemleri çok iyi bildiklerinden bu bağımsızlıkçı eylemlere şiddetle karşı durdular. Ve kanlı saldırılarla parçaladılar. Aynı durumu Türkiye şartlarında uygulayan milli kurtuluşçulara da ses etmediler. Kimi zaman anlaştılar. Kimi zaman yardımcı oldular.

Tarihsel süreç içinde gerek Osmanlılar ve gerekse İran arasında, zaman zaman tercih yapan, fakat bu hanedan devletlerin bünyesi içinde bulunmakla beraber otonom durumlarını ve kendi topraklarında serbestçe tasarruf haklarını koruyan Kürtler, emperyalist sömürgecilerin devreye girmesi ile beraber **tedricen** bu imtiyazlarından arındırılacaklardır. Emperyalist sömürgeciler yerli ajanlarının ve işbirlikçisi hükümetlerin de desteği ve fiili müdahaleleriyle artık Kürdistanın **iskeletinin parçalanmasına, beyninin, yüreğinin parçalanmasına** yöneldiler. Kürdistan'ın Orta-Doğu dengesi içinde son derece önemli bir temel taşı, bir **kilit problemi** yaratacak olan paylaşımın gerçek güdümü ise, ekonomik sömürü, Kürdistan'ın yer altı ve yer üstü zenginliklerinin özellikle de petrolünün yağmalanmasıdır.

Bir kez daha vurgulayalım: bu paylaşım emperyalist sömürgecilerin çıkarları gereği ve onların izni ile, iradesi ile gerçekleştirilmiştir.

Burada önemli olan bir sorun da şu: Genel olarak Orta-doğunun parçalanması ile özel olarak Kürdistan'ın parçalanması birbirinden değişiktir. Örneğin Araplar bu parçalanma sürecinden ayrı ayrı merkezi devletler olarak

çıkarlarken, Kürdistan bu devletlere pay verilerek ortadan kaldırılmıştır. Aynı durum, Bask'lar, Mekadon'lar, Beluciler için son derece önemli bir özelliştir. Afrika, Latin Amerika, Kuzey Afrika için böyle bir hayati parçalanma birinci plânda değildir. Bu nedenle Kürdistan «uluslararası bir sömürgeci». Ve bu nesnel gerçek Orta-Doğu'da devrimci mücadelelerin kilit problemi olduğu gibi, Kürdistan sorunu'nun da şahdamarını taşkil eder.

Yukarıda bu paylaşımın ekonomik hesapların bir sonucu olduğunu belirledik. Burada bu konuya biraz daha açıklık getirelim ve stratejik noktaları da belirleyelim.

Ekonomik yağmanın başında petrol vardır. İngiltere bu zenginliği keşfetmiştir. Ama Mustafa Kemal de bu zenginliğin farkındadır. Kerkük ve Musul'un Misakı Milli sınırları içinde ele alınmasının temelinde petrol durmaktadır. Eğer Misakı Milli sadece Türklerin çoğunlukta bulunduğu yerler hesap edilerek ele alınsaydı, Batı Trakya'nın neden Misakı Milli'nin kapsamı içine alınmadığı açıklanamazdı. Türklerin çoğunlukta bulunduğu Batı Trakya, Misakı Milli'nin sınırları dışında bırakılmış, fakat, Kürtlerin yaşadığı Kürdistan ise Misakı Milli'nin içinde varsayılmıştır.

Stratejik hesapların başında ise, Kürdistan'ın Sovyetler ile sınırdaş olma gerçeği yatar. Ayrıca, Kürtlerin sadece bir devletin sınırları içinde tutulması da göze alınmaz. Bu en azından siyasal bütünlüğü beraberinde getirir. Bu ise, ne emperyalist-sömürgecilerin ve ne de süreç için-

de onlarla işbirlikçilik statüsü içinde bütünleşecek olan yerel otoritelerin göze alacakları bir risk değildir!

Biz bu yazımızda bu sorunları enine boyuna tartışmayacağız. Gizli anlaşmaları, buluşmaları, yazılı olmayan sözleşmeleri tartışmayacağız. Buna yazımızın boyutları elvermez. Ancak Lozan'ın emperyalist bir paylaşım olduğu gerçeğini açıklığa kavuşturmak için bazı alıntılar verdik. Fakat meselenin iç yüzüne, ayrıntılarına, temelde duran gelişmelerine ileride mümkün olan en geniş ölçüde gireceğiz.

Buraya kadar incelediğimiz tarihsel gelişim içinde Lozan'ın emperyalist bir paylaşım olduğunu açıkladığımız kamsındayız. Lozan paylaşımı, Orta-Doğu'da Kürtleri üç farklı dil, üç farklı kültür alanı içinde bırakmıştır. Ve buralarda, bizzat mensup oldukları halkın da demokratik haklarının üzerine oturan hakim sınıfların tahakkümüne terk edilmiştir.

Lozan'ın Kürt ulusunun ulusal-demokratik hareketine vurduğu en kalş darbe ise, bu hareketi tamamen düşman güçler ile çevrili bir alana mahkûm etmesidir. Örneğin Filistin gerillaları Suudi Arabistan'dan, Libya'ya; Irak'tan Mısır'a kadar uzanan geniş topraklarda dost güçler arasında vuruşmaktadırlar. Latin Amerika, Afrika, Güney Asya'daki ulusal hareketler de, keza, dost güçlerin kapılarından dünyaya açılmaktadırlar. Oysa Lozan, Kürtleri, mayın tarlaları ve dikenli tellerle parçalamakla kalmamış, tepeden tırnağa silâhli orduları ile dört devletin koruduğu uluslararası bir hapisane durumuna getirmiştir.

Bundan öte, Kürtleri «ebedi bir kölelik» içinde tutmak için imha ve eritme eylemleri başlamıştır. Irak'ta Şeyh Mahmut, daha sonra Şeyh Ahmet ve Mustafa Barzani; Türkiye'de Koçgiri, daha sonra Şeyh Said, İhsan Nuri, Seyit Rıza; İran'da Simko daha sonra Qazi Muhammed ve benzeri önderlerin başlattıkları direnmeler kanla bastırılmıştır. Kürdistan'da Kürtçe konuşmak yasaklanmıştır. Ve ulusçu karakterin kısırlaşması için bilerek, isteyerek bölge geri ve ilkel bırakılmıştır. Kürdistan, bir ham madde deposu ve ucuz insan gücü kaynağı olarak değerlendirilmiş, daha sonra meta ihracı için de hazırlanmıştır. Son yıllarda sermaye ihracı da görünür biçimde artmıştır. Türkiye şartlarında «milli mesele üzerine tezler» incelememizde, bu konu, üzerinde etraflıca durmak umudunu saklı tutarak, şu kadarını belirleyelim: bütün bu kapitalist tasarruflara rağmen Kürt hakim sınıflarının ulusçuluğu niçin yeterli bilinçlenmeye erişememiş? Görebildiğimiz kadarıyla, Kürdistan üzerindeki sömürgeci tahakküm —biraz da Asya kurnazlığı ile— çok daha akıllı fakat çok daha katliamcıdır. Assimilasyon doruk noktalarda cereyan eder. Kürt hakim sınıflarının kendi alanlarında tasarruf etme imkânları silâh zoru ile kırılır. Fakat sömürüden pay almaları ve eylem alanlarında hükümran olmaları devletin icazeti çerçevesinde sürer. Bütün bunlar son derece hassas ve hesaplı olarak sürdürülür. Örneğin sömürgeciler, sömürgelerde şartsız-tercihsiz sömürge otoritesine hizmet edenleri ödüllendirirler ve yetkilendirirler. Ama, Kürdistan üzerinde homurdananlar bunun tam tersini yapmış-

lardır. Örneğin milli direnme hareketlerinin karşısında yer alıp katliamlara fiilen ortak olan Kürt hakim sınıfları cezalandırmak için özel yöntemler uygulamışlardır. Öncelikle bunları cezalandırmışlar, bunları sürgünlere göndermişlerdir. Burada kısa bir örnek verelim: Şeyh Said hareketi sırasında Kığı ileri gelenleri harekete şiddetle karşı durmuşlar ve hükümetin saflarında silâhli çete kurarak savaşa bile girmişlerdir. Bundan dolayı da ödüllendirilmişler, telgraflar özel elçilerle askeri şeflerin ve Meclisin taltif edici mesajları ile donatılmışlardır. Fakat hareketin bastırılmasından hemen sonra sürgün alaylarına katılanların başında bu ileri gelen eşraf ve mütegalibe vardır. Bunlar olurken, örneğin Mareşal Fevzi Çakmak, Kığı Belediye başkanlığına tel çekiyor ve «Kığılıların kahramanlığını milli Türk Kahramanlığı olarak tavsif ediyor, selam, sevgi, minnet ve teşekkürlerini», gönderiyordu.

Sürgüne gönderilen bu Anti-Kürt liderler ise bunu pek anlayamadıklarından, sağa sola telgraflar çekmiş, sonucunu bekliyorlardı. Bu telgraflarda «isyân hadisesinde resen müdafii çalıştıklarını ve muhacim asileri tenkile muvaffak olduklarını ve hatta Erkanı Harp Riyaseti tarafından mazhari takdir bulduklarını» ifade ediyorlar, sürgüne gönderilmemelerini talep ediyorlardı. 24 Mart 1926 da 3. Ordu Müfettişliğinden gelen cevap şudur: «Hizmetiniz malum ve takdire şayandır. Muvakkaten İzmir'e nakl ve orada istirahatınız temin edilecektir» (27) (!?)

(27) M. Sadık Yiğitbaş, Kığı Tarihi, s: 2088, 1952.

Son derece zor şartlar altında Erzurum'a oradan da İstanbula sevk edilen bu sürgün alayının İstanbul'daki ilk gecelerini beraber okuyalım: «Millet Vapuru 29 nisan 1926 perşembe günü Sirkeci önünde demir atarak yolcularını indirdi. (..)350 kişiden fazla çoluk çocuk, kadın ve erkekten ibaret olan bu kafiye Hidayet camiine konduktan sonra cami kapısının dış tarafına dört polis ve iç tarafına da iki polis ile iki jandarma nöbetçisi ikame edilmiş ve ondan sonra da bir baş komiser, iki komiser, bir jandarma yüzbaşısı ve bir kaç adet te polis gelerek bu kafileyi teslim almışlardır. Bu arada kafilenin içinde bulunan **Şakir Piltan** baş komisere: 350 kişiden fazla bir kafilenin bir gözlü cami binasında kalacakları müddet zarfında kefalet mukabilinde otellerde kalmalarını rica etmiş ise de, baş komiser istediğini yerine getirmeye selahiyetli değiliz. Cevabında bulunduğu için, o geceyi doğudan sevk olunan kafiyelemlerle birlikte gelen Kığlılar da hakikaten çok müşkül şartlar altında camide geçirmeye mecbur kalmışlar ve hatta Van mebusu İbrahim bey ile Beyazıt mebusu Sudi beyler bile, bu kafiyelemler arasından kardeşlerini çıkarmamışlardır.» (28)

Hükümet saflarında açık seçik buldukları halde sürgünlerde ezilen bu hakim sınıfların, göstermelik af yasaları ile tekrar yerlerine dönmeleri hiç şüphesiz bunlara bir kahramanlık sıfatını da vermiştir. Fakat önemli olan şu: dönüşlerinde tekrar egemen oldukları alanlara el ko-

yanlara karşı hükümet emekçi Kürtleri korumamıştır. Hükümete bir minnet borcu duymaya zorlanan bu hakim sınıflar da egemen otoriteye karşı su katılmamış bir ajan olarak hizmet etmekte kusur etmemişlerdir.

Diyeceğimiz şu: Kürt hakim sınıflarının ulusçu bilinçlerinin köreltilmesi gerçekten son derece büyük bir ustalıkla başarılmıştır. Geniş yuğnlarda üzerindeki çağ - dışı mistik baskılar arkalanmış, pedersahi ilişkilere dokunulmamış, hakim sınıfların en gerici unsurları ile ittifaklar —merkezî otoritenin politikasına uygun olarak— sağlanmış, ulusçu karakteri filizlenen sınıf ve tabakalar, silâh zoru ile, kalleslikle eritilmiştir.

Kürdistan uluslararası bir sömürge haline getirildikten sonra, Kürt toplumu kendi toplumsal yaşantısını ve toplumsal ilişkilerini sürdüremedi. Bu gelişme dışardan ve en az dört yerden gelen müdahaleler ile durduruldu. Bu dış müdahaleler Kürdistan'ın iç dinamiklerini parçalama-yı, muhtemel potansiyelini yok etmeyi amaçladılar. Böylece Kürdistan'ın sosyo-ekonomik ve sosyo-politik yapısı ve değerleri; Ankara, Bağdat, Şam ve Tarhan tarafından kendi ekonomik ve politik ihtiyaçlarına göre şekil almaya başladı.

Bu dört otoritenin kendi alanlarında bulunan Kürtler üzerinde uyguladıkları politikalar şüphesiz bir takım değişiklikler gösterir. Ama değişmeyen öz: Kürt toplumunun kişilik haklarını gasp etmek ve onu egemen ulus içinde eritmektir. Bu bakımdan İran, Kürtlerin Fars olduğunu ileri sürer. Irak ve Suriye -günümüzde bunu yapmak im-

(28) M. Sadık Yiğitbaş, y.a.g.k., s: 290 - 291.

kanları kalmadı- Kürtlerin Arap olduğunu ve Kürt diye bir kavim olmadığını, **Kürtçenin Arapçanın bir şivesi** olduğunu yaygınlaştırırlar. Türkiye’de resmi ideoloji ise Kürtlerin Türk olduğunu, Kürt diye bir milletin bulunmadığını, Kürt diye bilinenlerin **Oğuz** boyundan geldiğini, Kürtçe denilen dilin de «**dağlı Türkler**» tarafından konuşulan **Türkçenin bir şivesi** olduğunu kanıtlamaya çalışırlar.

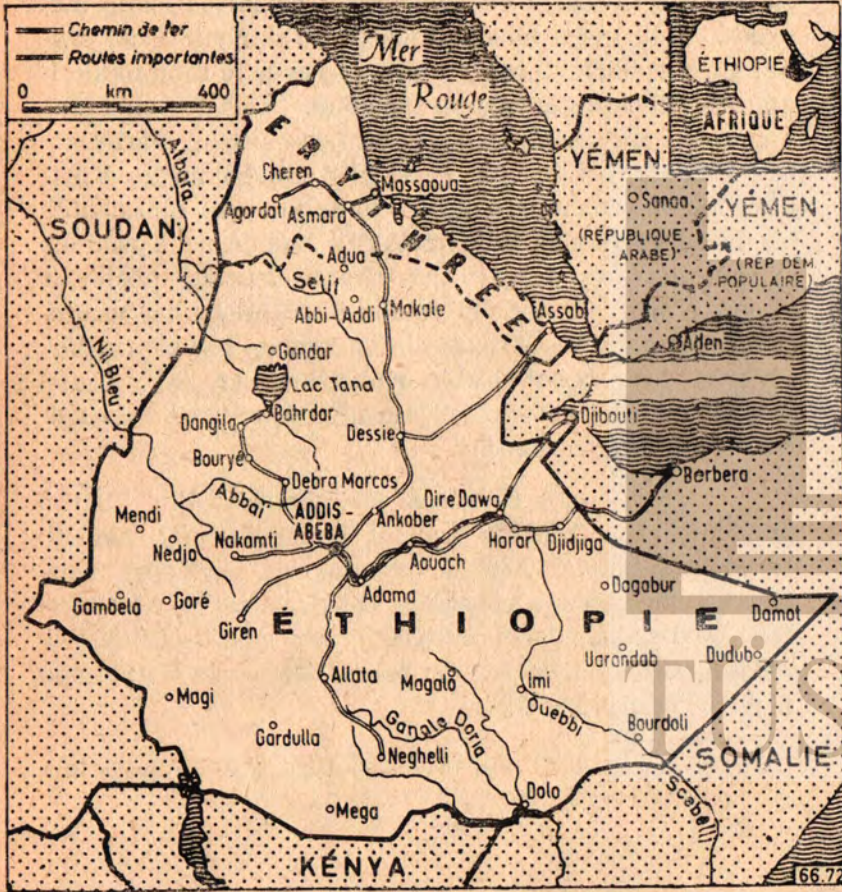
Bunlar, bir yandan Kürt toplumunun en gerici sınıf ve tabakalarının temsilcilerini ayakta tutarlar, bir kısmını sürgünlere gönderirken, aynı ailenin bir diğer ferdiyi milletvekili diye ülkenin en yüksek yasama organına alırlar. (en basit örneğini Kiğı örneğinde gördük)

Değişmeyen öz ise, **Lozan emperyalist bölüşümüne** katılıp bundan pay alanların Kürtlere karşı olan **değişmez düşmanlıklarıdır**. Bu düşmanlığı «milli egoizm» ile besleyerek, iliklerine kadar sömürdükleri kendi halklarının da emekçi sınıf ve tabakalarına, proleterlerine ve proleterlerin sendikal ve **siyasal örgütlerine** (29) de bulaştırırlar. Kürtlerin militarist baskıya karşı en meşru, en masum talepleri bile **-ekonomik talanın temellerini sarsar korkusuyla-** şiddet yolu ile ortadan kaldırılır, politik bombardıman da sık sık «**mürteci**» «**bölücü**», «emperyalist kundakçılık» silâhları ile harekete geçer. Oysa Kürtlerin ulusal

varlıklarını korumak ve demokratik haklarına sahip çıkmaktan daha doğal bir davranışları olabilir mi? Ama paylaşımın temelinde duran yer-altı ve yer-üstü zenginliklerinin sömürülmesi gerçeği, bu toplumun (Kürt toplumunun) tamamen eritilmesini ya da en azından sürekli olarak köle düzeyinde tutulmasını gerektirir. Bu bakımdan Kürtlerin «Kürt toplumu» olma özelliklerine, yani ulusal haklarına sahip çıkmak ve demokratik haklarını kazanmak eylemlerine karşı **dehşetli bir tahammülsüzlük** gösterilir ve yok etmek için her şey yapılır. Her çareye, her vasıtaya baş vurulur. Ve dört otorite bu konuda her zaman birbirlerini desteklerler, birbirlerini arkalarlar. Bu, Lozan paylaşımının karakterini oluşturan emperyalist anlaşmanın doğal bir sonucudur.

Yazımızı şöyle noktalayalım: Sömürgeciliğin bütün uygulamalarını üzerinde taşıyan, bunun yanında **iskeleti, beyni** parçalanarak dört devlet arasında paylaşılan Kürdistan Orta-doğunun göbeğinde «**uluslararası bir sömürgeci**» Tartışılacak konu **anti-sömürgeci ulusal-demokratik mücadeledir**. Milli mesele bu perspektif içinde ele alınmalı ve değerlendirilmelidir.

(29) Bkz. Rızgari, s: 1, Ezen Ulus Milliyetçiliği I, ve bu sayıda Ezen Ulus Milliyetçiliği II

ERİTRE

Halk : Yaklaşık olarak nüfus 3 milyondur. Çoğunluk, köylülerden ve göçebelerden oluşur. Müslümanlık ve Hıristiyanlık dinleri yaygındır. Halkın büyük bir bölümü salt politik nedenlerle geri ve ilkel bırakılmıştır.

Dil : «Yüksek Yaylalar»da «Tigrinyaca» konuşulur. Bu dil, kuzeyde yaşayan Tigre halkının dilidir. Kuzey - doğuda ve doğuda yaşayan Müslümanların ve bir kısım Sudan'ının konuştuğu dil «Tigrece»dir. «Tigrinyaca» ve «Tigrece» Arapça'da yerleşik olan dillerdir.

Etnik Guruplar : Tigrean, Tigre, Bilen, Saho, Afar, Baryas, Bogos, Etnik gurupların başlıcalarıdır. Bunlar bölgesel yerleşme durumlarına göre yer yer çoğunluğu oluştururlar.

ERİTRE KURTULUŞ MÜCADELESİ

Kaynaklar : Demir, potas, bakır, tabii gaz yer - altı zenginliklerinin başlıcalarıdır. Özellikle Amerikan, İtalyan ve Japon sermayeleri ile kurulan pek az endüstri alanları dışında, Eritre, genel olarak bir tarım ülkesidir.

Politik Durum : İtalya'nın eski sömürgeci olan Eritre Etyopya'ya (Habesistan). 1952'de Birleşmiş Milletler tarafından federatif olarak bağlanması gündeme getirildiği zamana kadar İngiltere'ye bağlı bir ülke olarak değerlendirilmiştir. 1962 yılında Etyopya tarafından **İlhak** edilmiştir. Bağımsızlık hareketleri ise 1961 yılından (Eylül) itibaren başlamıştır.

Politik Örgütler :

- 1 — Eritre Kurtuluş Cephesi (F.L.E.) : 1961 yılında kurulmuş ve bağımsızlık mücadelesi için silâhlı eylemleri yönetmiştir.
- 2 — Halk Kurtuluş Cephesi (F.L.P.) : Aynı zamanda F.L.E./F.L.P. olarak da adlandırılır. 1970'lerde F.L.E. içindeki bir anlaşmazlık sonucu ayrılmıştır. Kızıldeniz kıyılarında ve Yüksek Yaylalar'da etkinliği vardır.
- 3 — Ayrıca bu iki örgüte bağlı iki kitle örgütü vardır. Bunlardan biri, Bağdat'ta F.L.E.'yi destekleyen gençlerin oluşturdukları örgüt, diğeri ise Boston'da F.L.P.'yi destekleyen Eritrelilerin oluşturdukları örgüttür (1).

Son durum : Üçüncü Dünya Halklarının ve sosyalist blok'un geniş ölçüde desteğini sağlayan Eritre ulusal kurtuluşçularının haklı mücadelesi **devam ediyor.**

(1) Yukarıdaki bilgiler, Afrique - Asie'nin Şubat - Mart 1975 tarihli 77. sayısından alınmıştır.

1 — İtalyan İşgaline Karşı Etyopya :

1935'lere kadar emperyalist-sömürgeci batılı devletlere bağımlı bulundan fakat klâsik anlamda sömürge statüsü içinde bulunmayan Etyopya, 1935'te Musolini'nin faşist İtalyası tarafından istila edildi. Bu dönemde geçici hükümetin başkanı olan Haile Selasiye, üyesi bulunduğu «Milletler Cemiyeti»nde durumu şöyle anlatıyordu:

«Bir Devlet Başkanının bu topluluk önünde daha önce konuşmuş olduğu vaki değildir. Fakat bir halkın böylesine adaletsizliğin kurbanı olduğu ve saldırgan terkedilişi de görülmemiştir. Bir ulusu barbarca yöntemlerle sistematik biçimde ortadan kaldırmak isteyen bir hükümet örneği de yoktur... İtalyan hükümeti yalnız askerlere karşı savaşmamaktadır... Geniş topraklar üzerine uçak-

lardan ölüm yağmuru gibi özel tuzlar serpilmiştir. Bu ölüm yağmuru, asker, kadın, çocuk, nehir, göl ve çayırın içine işlemiştir... İtalya ile hangi nedenle olursa olsun, silaha başvurmayı yasaklayan 1928 dostluk anlaşmasını yapmayı başarmıştır... Wal Wal olayında İtalyan dürtüsü olduğu açıktır... Etyopya için ne talihsizliktir ki bir hükümet (İngiltere) Avrupa'daki durumun İtalya'nın dostluğunu her ne pahasına olursa olsun elde etmeyi gerek tirdiği kanısındadır. Bu fiat Etyopya bağımsızlığının terkedilmesiyle ödenmiştir. Ekim 1935'de bugün beni dinleyen elli iki ulus saldırganın muzaffer olamayacağına ve hakkın egemenliği ve zor yollarının yenilgisi için, Misak'ın olanaklarının kullanılacağına dair söz vermişlerdi. Bu vaatler nerede kaldı?... Öyleyse Misakın 16. maddesi ve ortak güvenliğinin anlamı nedir?... Tarafsızlık kuralları İtalyan kuvvetlerine sevkıyatı engellemeliydi. Fakat burada tarafsızlık sözkonusu bile değildir. Çünkü 16 madde cemiyet üyesi olan her

devlete tarafsız kalmama ve saldırıya değil saldırı kurbanına yardım koşma görevini yükler... «sorun» yalnız İtalyan sorunu da değildir, ortak güvenlik sorunudur. Söz konusu olan şey milletler cemiyetinin kendi varlığıdır. Konu saldırganı durdurmanın olanaksızlığı değil, saldırganı durdurmak istememektir. Milletler Cemiyetinin bir üyesi olan Etyopya halkı adına kurulmuş Misak'a saygıyı garanti etmek için bütün gerekli tedbirleri almasını talep ediyorum... Halkıma ne gibi bir cevap götüreceğim...» (2)

1929-31 buhranından en çok etkilenen ve «birinci emperyalist paylaşım savaşından yeterince pay almayanlar, dünyayı yeniden paylaşmaya hazırlanıyorlardı.

Yeniden paylaşılacak alanlardan biri de, hammadde kaynakları, ucuz iş gücü, geniş pazarı ile çekici bir görünüm arz eden Etyopya idi. Etyopya'da öteden beri üç büyük

(2) Aktaran : Türkkaya ATAÖV. Afrika Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri, s. 374-375.

emperyalist güç (Fransa, İtalya, İngiltere) vuruşuyordu. Bunlardan İtalya, «birinci emperyalistler arası dünyayı paylaşım savaşından» zararlı çıkmıştı. Ve Etyopya'yı o sırada sömürgesi olan Eritre ile birleştirmek istiyordu. Bu amaçla «Demokratik» dünyanın gözü önünde zehirli gaz dahil tüm çağ dışı silahları kullanarak 2 Ekim 1935'te Etyopya'ya sadırdı. Etyopya halkı, faşist Musolini'nin direktifleri ile vahşet saçan işgalci İtalya ordusuna karşı kahramanca direndi. İtalya, Adis-Ababa'ya ancak bir yıl sonra girebildi.

1935'lerde dışa bağımlılık nedeni ile yapısal değerleri parçalanan, dolayısıyla çarpık bir ekonomi içinde bulunan Etyopya'ya giren İtalyan faşistlerine İngilizler ve Fansızlar ses etmediler. Bu gizli anlaşmanın altında duran gerçek, bu devletlerin gerek Afrika ve gerekse diğer sömürge pazarları üzerindeki tasarrufları yönünde almış oldukları ödünlerdi.

Emperyalist-sömürgeci İtalya'nın işgaline karşı Etyopya halkı yiğitçe direndi. Bu direniş, Haile Sela-

siye'nin liderliği altında Etyopya egemen sınıfları tarafından yönlendirildi ve yönetildi. Hareket, sınıfsal karakteri gereği, gerçek anlamda bağımsızlığa varamadı ve emperyalist sistemin sömürü alanında kaldı.

Nitekim, 5 Mayıs 1941'de, İşgalci İtalyan ordusu püskürtülüp, ülkeyi terke zorlandığında, İngiliz, Fransız ve İtalyan sermayeleri ülkedeki varlıklarını sürdürüyorlardı. Ve, 1954 yılında önce «yardım» için gelen İngiliz orduları da ülkeyi terkettiğinde, Amerikan, İngiliz ve diğer emperyalistler, yeni-sömürgeci (neo-kolonyalist) yöntemlerle, Etyopya'ya çoktan yerleşmişlerdi. Aynı yıllarda, Uzak-Doğuda marksist-leninistlerin öncülüğünde, Çin anti-emperyalist ve anti-sömürgeci mücadelesini vererek, dünya emperyalist zincirinin bir halkasını kırmıştı. Sosyalizm yolunda ilerliyordu. Emperyalizm'in işbirlikçisi Haile Selasiye ve Etyopya egemen sınıfları ise, önderlik ettikleri, Etyopya halkının bağımsızlık mücadelesini kendi sınıfsal çıkarları gereği gerçek kurtuluşa ve başarıya ulaştır-

madılar ve Etyopya, emperyalizm'in **uyanık Afrika'da** bir ileri karakolu oldu.

II — Sömürgeci Etyopya :

1936'41 yıllarında, insanlık dışı yöntemlerle, saldıran sömürgeci güçlere karşı mücadele eden Haile Selasiye, çok kısa bir süre sonra en az Etyopya halkı kadar bağımsızlığa hakkı olan Eritre halkının ve Eritre'nin Etyopya topraklarına ilhaki için, Birleşmiş Milletler'de demeçler veriyordu. Nitekim, çok kısa bir süre sonra Birleşmiş Milletler'in de onayı ile Eritre, Etyopya ile federal bir yapı içinde birleşiyordu. (1952)

Fakat bu federal yapı aslında Eritre'nin sömürgeleştirilmesine bir basamak idi. Nitekim on yıl sonra, (1962) Etyopya ordusu Eritre'yi işgal ederek, sömürgeleştirme eylemine girişti.

Haile Selasiye ve Etyopya egemen sınıfları, sömürgeci İtalyan'lardan, gerçekten çok şey öğrendiklerini çok kısa bir zamanda mazlum Eritre halkı üzerinde uygulayarak

ispatladılar. Usta İtalya'dan hiçe geri kalmıyorlardı, kadınları, çocukları, yaşlıları öldürmekte.

Tüm demokratik haklarına saldırmaktan başka, yüzyıllardan beri ayrı bir yapı gösteren Eritre toplumunun varlığı da inkâr ediliyordu. Eritre değil Etyopya vardı. Eritre'li-lerin dilleri, kültürleri inkâr edilerek, bu halk Etyopya'lı olmaya zorlanıyordu. Haile Selasiye «**Eritre diye bir sorunumuz yok**» derken çok yakın bir tarihte Milletler Cemiyetinde yaptığı konuşmayı unutmuşa benziyordu.

Çünkü Eritre halkının kurtuluşu için, Haile Selasiye'nin 20 yıl önce kullandığı yöntemlere yakın yöntemlerle mücadele edenlere «bir avuç eşkiya» diyebiliyordu. Sömürgeci (kendisi de emperyalizm'e bağımlı) Etyopya güçleri, Amerika ve İsrail'i uzmanlarca yetiştirilmiş, teçhizatlandırılmış 20.000'den fazla seçkin askeri bu «bir avuç eşkiyanın» üzerine gönderiyordu. 30.000'den fazla Eritre'linin öldürülmesi, 100 binin üzerinde mültecinin Sudan'a sığınma-

sı, sömürgeci uygulamanın sonucudur.

«Etyopya basını ve radyosu olaylardan büsbütün habersiz kaldıkça, baskılar baskıları izliyordu. Fakat hiçbir şey Eritre halkını bağımsızlık mücadelesinden alıkoyamadı.» (3)

Etyopya yöneticileri, Eritre halkının mücadelesinin dünyaya açılması için yıllar boyunca her tedbir aldı. Fakat 1971'de bir Etyopya'lı generalin Eritre'li ulusal kurtuluşçularca öldürülmesi bu sessizlik duvarını yıktı. Karşılığında barbar sömürgeci Etyopya hükümetinin çok kanlı olan misillemesine (beşyüz Karen köylüsünün katledilmesi) katlanmak bahasında da olsa, bu duvarın yıkılması Eritre Kurtuluş Cephesi'nin kazandığı en güçlü mevzilerden biridir.

Haile Selasiye'nin Eritre sorununun varlığını inkâra yönelik devekusu politikası, hiçbir işe yaramadı. Sarsılan ve tam bir çöküntü içinde olan Etyopya'nın ekonomik yapısının ordu içinde yarattığı rahat-

sızlığın yanı sıra bu Eritre savaşı 40 yıldan fazla bir zamandanberi hükmeden imparatorun devrilmesinin nedenlerinden biridir. (4)

Evet, kuzeyde başkaldıran o «bir avuç eşkiya» aslanlar aslanı imparatorun devrilmesinin başlıca nedenlerinden biri olmuştu. Ve sömürgeci, antisömürgeci mücadele bir kez daha metropoldeki faşist yönetimi sarsmış, sonunu yakınlaştırmıştı.

İii — Sömürgeci Etyopya ve «Sosyalist» DERG (5)

«... Ve bir milliyet için ayrılmaz özgürlüğünden, bağımsız ulusal devlet kurma özgürlüğünden büyük özgürlük olabilir mi?»

Etyopya'nın yeni yöneticileri yönetimi ele aldıktan 2 ay sonra 20 Aralık 1974'te, «Sosyalizm Bildirisi» yayınlayarak, dünya kamuoyuna sosyalist olduklarını ilân ediyorlardı. Eritre Kurtuluş Cephesi öncülüğünde mücadele veren Eritre Halkı bu yeni «sosyalist» yöneticilerden, sosyalistlerin ulusal sorun karşısındaki asgari programlarını uygulamalarını beklediler. Aradan 5 aya yakın bir süre geçtiği halde «sosyalist» DERG, ne Eritre'deki Etyopya ordusunu geri çekti, ne de Eritre ulusal Kurtuluşçuları ile görüşmek için herhangi bir girişimde bulundu. Bu tavırla barışçıl yollarla bu sorunun çözümleneceği kanısına kapılan, Eritre halkı, bir kez daha hayal kırıklığına uğradı. Buna rağmen Ulusal Kurtuluşçular saldırmaktan kaçınıyor ve gerçekleştirilmesi gereken bir ihti-

(3) Afrique - Asie, Mamo ZELEKE; «Kızıl Deniz İçin Savaş», s. 21 - 26.

(4) Afrique - Asie, y.a.g.y.

(5) DERG : Eylül 1974'te Etiyopya yönetimini ele geçiren askeri komite.

male karşı bekleyiş içinde kalıyorlardı.

DERG, o sırada geçici hükümetin başkanı Aman Andomir'i Eritre ile ilgili haber alması için görevlendir di. Aman'da, Derg'in tutumuyla ve yöntemi ile Eritre sorununun ciddiyetini ve Eritre Halkının taleplerini anlamamakta ısrar etti. Yüksek yaylalarda yaşayan Hıristiyan Eritre'lilerin (Eritre halkının çoğunluğunun Müslüman olmasını göz önüne almıştı) Kurtuluş Cephelerini desteklemediklerini, ayrıca Eritre'lilerin «Devrimci» bir Etyopya sınırları içinde otonomi verilerek susturulabileceğini rapor etti.

DERG, egemen sınıfın yararına olan bu sahte rapora dayanarak ve Devrimci Etyopya'nın bütünlüğü adına, Eritre'ye asker yığmaya devam ediyordu. Bu arada, Kurtuluş Cephelerini kendi aralarında parçalamak bir «üçüncü güç» yaratmak yöntemine de başvurmuştu. Amacı Ulusal Kurtuluşçuların başarısızlığını ıspatlamak ve sorunun «Sosyalist

Etyopya» sınırları içinde çözümlenmesine Eritre halkını zorlamaktı.

DERG, her yaptığını sosyalizm adına yapıyordu. Ve karşı koyanların hepsi «anti-sosyalist» «gerici» olarak suçlanıyordu.

Öyle ya, sosyalist bir ülkede, hala milliyetçi taleplerde direnmek, olsa olsa «gericilik» olarak isimlendirilebilirdi. Çağımızda, hem de emperyalizmin hergün yediği yeni yeni şamarların etkisiyle böylesine saldırganlaştığı bir dönemde!

Bu ilkeye uygun olarak demeçler veriliyordu. «Biz (Kurtuluş Cepheleleri ve DERG) hepimiz Devrimciyiz ve bizim ayrılığımızın ve aramızdaki mücadelenin hiçbir anlamı yoktur.» Ve Etyopya basını aynı nedenle «Kahraman Eritre'lilerin» feodallere karşı mücadelelerini övüyorlardı. Fakat en önemlisi aynı gazeteler Eritre Kurtuluş Cephelelerinin silahlarını bıraktıklarını ve yeni bir «Sosyalist Etyopya» bütünlüğü içinde birlikte yaşamayı kabul ettiklerini de ilâve etmeyi ihmal etmiyorlardı.»

Bu süre zarfında «Sosyalist» ol-

duklarını iddia eden askeri yönetimin sosyalizmden ve ulusal soruna bakış yönteminden habersiz olduklarını anlayan Kurtuluş Cepheleleri, yönetimdeki isim değişse de kendi deyimleri ile «siyah sömürgecilik» emperyalizm (6) uygulamalarının, ancak halkın anti-sömürgeci, anti-emperyalist mücadelesi ile sona erdirileceğini açıkladılar. Mücadele bir ateş kesten sonra yeniden başlıyordu. Aynı anda Derg'de yetkili bir subayına şöyle demeç verdiriyordu: «Eritre Halkına, Kurtuluş Cephelelerinin bizimle anlaşmak zorunda olduklarını anlatmak zorundayız. Aksi takdirde...» (7)

Evet aksi halde; 22,24 Aralık günlerinde yaptıkları gibi 50 kişiyi birden boğmaktan çekinmeyeceklerdi. Ve Eritre'liler adına bölgenin yaşlıları ve nüfuzlu kişileri arasından Etyopya yanlısı olduğu bilinen 38 kişilik bir komite kurdurarak, kendi görüşünün (hakim sınıflarının büyük

(6) Türkkaya Ataöv, a.g.e.

(7) Afrique - Asie, y.a.g.y.

devlet politikası) doğrultusunda görüşmeler açtı.

Fakat bu görüşmelerin sonucunda umduğunu bulamadı. Bu komite bile, Derg'in yüzüne Eritre'de yaptıklarını vurmaktan çekinmedi. Ve bir bildiri ile görüşlerini bildirdiler:

«1 — Eritre'nin tek ve gerçek temsilcileri olan Kurtuluş Cepheleleri ile görüşmelerin başlaması.

2 — Etyopya Silâhlı Kuvvetlerinin kışalarına çekilmeleri.

3 — Bütün siyasi tutukluların hemen serbest bırakılmaları.

4 — Eritre'de işgalin kaldırılması.

5 — Eritre'de bir referandum komitesinin kurulması.

6 — Eritre sorununun derhal Birleşmiş Milletlere ve Afrika Birliği Örgütüne götürülmesi» (8)

Kendilerinin seçtikleri bu komitenin tepkisi DERG'i şaşkına çevirdi. Ve bu komitenin Kurtuluş Cephelelerinin liderleri ile görüşmelerine, Etyopya'nın federasyon ve ateşkes

teklifini bu liderlere ulaştırmasına izin verdi. Ayrıca DERG, sorun üzerinde detaylı görüşmelerin yapılabilmesi için liderleri Adis-Ababa'ya çağırıyordu.

Bu görüşmenin sonunda F.L.E. (ERİTRE Kurtuluş Cephesi) ve F.L.P. (Halk Kurtuluş Cephesi) liderleri, Derg'in federasyon teklifini reddettiler. Ama ateş kese uygun, bu süre zarfında Derg ile ilgili detaylı bir cevap vereceklerini söylediler.

«Bu süre zarfında liderler, Derg'in hapisanelerdeki siyasi tutukluları çıkararak, baskılara son vererek, işgal ettiği yerlerden çekilerek, öğrencilerin güvenlerini kazanarak, Kurtuluş Cephelelerine karşı propagandalarından vazgeçerek, Etyopya ve dünya kamu oyuna Eritre'de cereyan eden olayların gerçek yüzünü göstererek, iyi niyetli olduklarını göstermelerini beklediler. Ve genellikle ateşkesi saygılı kaldılar.

Eritre'den gelen haberler, Derg açısından hiçte iç açıcı değildi. Kurtuluş Cephelelerine halktan katılma gittikçe artıyordu. Ve bu yetmi-

yormuş gibi, Eritre'deki polis şefi de ulusal kurtuluşçulara katılmıştı.

Derg, elini çabuk tutması gerektiğini göz önüne alarak geniş bir operasyona hazırlanıyordu. Bu arada Arap ülkelerine giden komitenin gönderdiği bir telgrafta da, bir çok Arap ülkesinin DERG'le aynı kanıda olduğu bildiriliyordu.

«Sosyalist» Derg Adis-Ababa radyosundan 28 Ocakta yaptığı bir yayında, Haile Selasiye'nin hüküm sürdüğü günleri geri getiren bir dille şunları yayınlıyordu: «Sabrımız taşmıştır.» Ve «bir avuç eşkiyanın millî birliğimizi ve halkın düzenini bozmasına müsamaha etmeyeceğiz» (9)

Derg'in saldırıları, Haile Selasiye'nin döneminde cereyan edenden daha büyük bir vahşet saçıyordu. Kurtuluş Cephelelerinin, halkın açık desteğinde kendilerini Etyopya'nın faşist, sömürgeci yöneticilerine ve egemen sınıflarına mücadele ederek kabul ettirdikleri oranda, Derg'in

(8) Afrique - Asie, y.a.g.y.

(9) Afrique - Asie, y.a.g.y.

vahşeti artıyordu. Fransa'nın Ceza-yir'de, Hindicini'de, Amerika'nın Viet-nam'da, Portekiz'in Gine-Angola'da karşılaştıklarından ve Van-Tiyö'nün durumundan ders almak şurada dur-sun, Van-Tiyö'nün akibetini gecik-tiremeyen yöntemlerini kullanarak, Eritre'deki yerli halkın elinden «bisik-letlerini» alıyordu. Kurtuluş Cephe-sine katılamasınlar, bağımsızlığa ula-şamasınlar diye.

Ve tabii bunların hepsi sosyalizm adına yapıyordu. Fakat, Lenin'in e-gemen ulusun devrimcilerine zorun-lu kıldığı o çok geniş sabrı bile gös-teremeyen bu «sabırsız Sosyalistler», Eritre'nin yeraltı kaynaklarını milli-teremeyen bu «sabırsız sosyalistler», yayınlasalar da, değil, sosyalist ol-duklarına burjuva-demokrat oldukla-rına bile kimseyi inandıramazlar. De-ğilmi ki Eritre'nin yeraltı kaynakları, ucuz işgücü ve pazarları egemen si-nıfı ve giderek emperyalizmi ayakta tutuyor, ve Etyopya'nın emperyalist zincirdeki halkasını daha bir sağlam-laştırıyor.

ERİRTE DEVRİMİNİN 14. YILDÖNÜMÜ

(Bu bildiri "liberation" broşüründen çevrilmiştir.)

Bu 14. yılında Eritre Devrimi, u-zun bir zaman süresinde halkların varlığını tutsak eden silâhlı ve poli-tik güçler üzerinde yöneltilebilen he-saplanmış bir saldırının yolunu aç-a-rak, sömürgeçliğe karşı mücadele-nin açıklıkla ayırdedilmiş olduğu bir döneme girdi. Yurt içinde ve ulus-lararasında olmak üzere her yerde, sömürdükleri için kızgın kitlelerin emperyalist ve gerici düşmanlarını durmadan büyüyen bir maharetle ge-rilettikleri çok uygun koşullar orta-ya çıktı. Yalnızca 1975 yılı, emperya-list tahakkümün tasfiye edilmesine halkın iktidarının Mozambik'te, Viet-nam'da, Kamboçya'da ve Laos'ta yükselmesine tanık oldu. Karşı dev-rimci akımlar, Portekiz'de ciddi geri çekilmelere maruz kaldılar. Latin A-merika'dan Afrika'ya, Avrupa'dan Asya'ya kadar, aynı zamanda A.B.D. de, dünyanın dört bucağı, devrimin geniş alanı üzerinde dimdik duran direnişi ile daha da güçlenen, halk-

ların önüne geçilemeyen başkaldırı-larına sahne olmaktadır.

Etyopya politik arenasında kar-şı devrimin tirmandığı bir gerçektir. Faşist cunta, etkin bir biçimde de-mogojik sloganlarının baskısıyla, şubat 74'ten beri ulusun canına oku-yarak, devrimci akımı silâhsızlandi-rabilmişti. Ama zamanla, onun müflis politikaları daha belirgin oluyor. Haile Selasiye'nin rejimine bir dikenli çalılık olan direnişin sesleri yeniden yükselmektedir. Bir geçici halklar saygı isteyen Etyopya'lı öğrenciler sınıflarını terkederek yürüyüşe geç-tiler. İşçiler ve köylüler dahil, cuntanın diğer kurbanları da kan ağıladılar. İşçilerin örgütleri ve sendikaları yasaklandı. Köylüler ise zalim top-rak ağalarının silahlarının dehşetine bırakıldı. Emperyalizmin destekledi-ği cunta ve geniş kitleler arasında sürdürülen günlük sınıf mücadelesi kanıtlamaktadır ki, Etyopya bugün dünyada gördüğümüz karışıklığın dı-şında kalmamıştır. Bütün bunların tam ortasında ve bir parçası olarak 1 Eylül'de «Eritre halkı ile uluslara-

rası dayanışma günü» dünya çapında esen bir fırtına gibi kutlandı. ABD. desteğindeki Etyopya sömürgeciliğine karşı Eritre kurtuluş mücadelesi sayısız engelleri aşarak ve deneyler kazandığı uzun bir yolda giderek, tek çözümü zafer olan ve kıskançlıkla büyütülen bir devrim olmuştur. Silâhlı mücadelenin doğumunun, askeri, politik, ve ideolojik olarak sürekli büyüdüğü ve geliştiği ülkede dokunmadığı tek köşe bırakmayan bir ulusal halk savaşıdır bu... Eritre'deki her sosyal sınıf için her milliyet için devrim, günün düzeni ve ulusal kurtuluş yükselen bir çığ olmuştur. Devrim için duyulan ateşlilik ve ona katılan geçen yılın zor günlerinde insan gücünün tehlikeli kitliğinin varoluşuna benzemiyor. Böylesine büyük sayıların cepheye akın etmesi başlıbaşına bir meydan okumadır. Demekki Eritre devrimi, henüz tamamlanmamış bile olsa, kendisi için gittikçe büyüyen imrenilecek bir duruma kaynaklık etmektedir. Kırık alanlarındaki silâhlı mücadeleyi, kendi kapsamında destekleyen şe-

hirlerde sürdürülen tutarlı politik çarpışmalar olmasaydı geçen yılın kahraman zaferleri olmayacaktı. Büyük kasabalar boyunca işçi dalgaları, sömürgeci düzenin ulusal ve ekonomik baskısına karşı açıkça muhalefet ettiler. Tekstil, ayakkabı, kazak, liman ve demiryolu işçileri ve sivil görevliler greve gittiler ve ekonomik taleplerini en sonunda sömürgeci Etyopya'ya karşı bir konum kazanan politik taleplerine dönüştürdüler. Proletaryanın yanbaşında, bağımsızlık için sürekli mücadelelerinde destanlar yazan Eritreli öğrenciler direnişlerinin boyutlarını artırdılar. 1974'ün ikinci yarısından beri, onlar yığın halinde Devrime aktılar. Ve 20-27 Aralıkta siyonist eğitilmiş gizli polis Asmara şehrinde 50'den fazla genci boğazladığında, sömürgeci Etyopya en kanlı suçlarından birini daha işlemiş oldu. Keren, Agordat, Asmara, Hirgiyo, Umhajer v.b. de meydana gelen bir dizi katliamlarında, öğrenciler faşist cuntanın önemli hedefleri olma-
taydılar. Albay Mengistü ve işbirlikçilerine bu ve aynı derecede vahşi

diğer suçlarının hesabı ödetilecektir. Kuşkusuz, Eritre'nin öğrencileri (silâhlı mücadelede oynadıkları ön-
de gelen rolden ayrı olarak) devrimci eylemlerine kasabalarda da devam edeceklerdir. Cuntanın aslında bir gelişmeme projesi olan «birlik halinde gelişme» aldatmacasında onlar yer almayı reddettiler. Sömürgeci Etyopya'nın öğrenci başkaldırması, 74-75 akademik döneminde derslerin boykot edilmesiyle açıkça sergilendi.

Bu ikisinden (öğrenciler ve işçiler) ayrı olarak, en önemli şehir sektörlerinden başkaları da; atletler, müzisyenler, parlamento üyeleri ve spor örgütleri, ordunun insanlık dışı işgalini lanetlemek ve kendi savaşçı yurttaşları ile olan dayanışmalarını göstermek için, hepsi işlerini ve uğraşlarını engelleme yoluna gittiler. Ordu mensupları bile bu akım dışında kalmadılar. Hava kuvvetleri pilotları, deniz ve kara askerleri ve subayları Etyopya'nın vahşi ordusunu terk ettiler ve çoğu kez kurtuluş kuvvetlerine katıldılar. Et-

yopya'da oturan Eritre'liler ağır baskı ve terör altında bile, maddi destek ve adam katılması yolu ile mücadeleye yardım ettiler.

Hepsi kurtuluş savaşçılarının eline geçmiş olan kırık alanda çok önemli gelişmeler ortaya çıktı.

Yığınların cepheye akın etmesi, Devrimin, potansiyeli yöneltmesi ve onu etkin kullanıma koymasındaki yeteneği hakkında bir sınav oldu.

Çocuklar eğitilmeliydi. Napalım kurbanları ve hastalar büyük bir tıbbi gözetim gerektiriyordu. Dahası besin kaynaklarının ve uygun korunakların yokluğunu ortadan kaldırmak, aynı zamanda tüberküloz ve malaraya tehlikesi ile salgın hastalıkların önlenmesi için güçlü bir şekilde mücadele edilmeliydi. Ve devrim, en azından çaba sarfedilmesi gerektiği konusunda, yokluk bilmedi. Sahra hastahaneleri kamp okulları ve aynı zamanda tarım alanları, kendini Devrim adanmış militanlar tarafından dolduruldu. Ve kendine güvenmenin zahmetli yolunda E.P.L.F. (Eritre halkları kurtuluş cephesi) Eritre kitlele-

rinin korunmasını, kendini harekete geçiren bir hedefi yaptı. Eritre toplumunun üst tabakasının (Devrime) akımının zorunlu kıldığı daha büyük ideolojik sorun yüzünden politik cep hede başka mücadeleler de verildi. Diğerleri gibi bu yeni çözümlere de, onların (üst tabaka unsurlarının) sınıf saplantılarını ortadan kaldırmaları ve ulusal demokratik devrimde alçak gönüllü savaşçılar olabilmele-ri için, 6 ay süren yoğun bir politik eğitim ile varıldı.

Geçen yılın bütün gelişmelerinde, çılgınca sürdürülen iç savaşın sona ermesi, en yüksek önemdeki yeri tutar. Hatırlanmalıdır ki bütün Eritre ulusu aptalçasına bir kardeş savaşını ve gittikçe daha da faşistleşen bir düşman karşısında birleşik hareket etmenin zorunluluğunu kavramıştır. Bu ulusal gereksinmelerin yükselmesi ile 1974 ekiminde her tabakadan 50.000 Eritre'linin katıldığı ve birbirini izleyen iki pazar gününde yapılan mitingte yükselen tek bir ses, savaşçıların birleşen elleri ve başlayan demokratik diyalog, yukar-

da anlattıklarımızın kanıtıdır. E.P.L.F. bu tavrı uzun süredir kabullendiğinden, halkın talebini hazır bir şekilde benimsedi. İlk savaşın kaynağı olan E.L.F. (Eritre kurtuluş cephesi) **birleşmek için** daha da ateşli idi. Burada, E.L.F. bürokrasisi karşısında, ulusal görevini kabul eden savaşçıları, liderlerini halkın isteğini göz önüne almaya zorladılar. Böylece, iç savaşın temposu durmadan azaldı. Ve 75 Şubatının arifesinde, yoğunluğu pratik olarak ortadan kalktı. Bunu izleyen dönemde örgütlerin savaşçıları askeri bir komutada birleştiretiler. Ve düzenli olarak birleşik saldırılar yapıldı. Desteklerde ve özellikle silahlarda işbirliği sık sık yapıldı. E.L.P. son kongresinde eski tasfiye ve iç savaş programını reddetti ve E.P.L.F. ile demokratik bir çözümü kabullendi. Şimdi Ulusal Birleşik Cephe için bir yolun açıldığı görülüyor. Önümüzdeki muharebelerde, birlik zafer için en önde gelen bir silah olacak.

Kardeş katili cuntaya karşı, hayat ve ölüm mücadelesini tamam-

lamak için yurt dışındaki Eritre'li işçiler ve öğrenciler daha kararlı bir çaba gösterdiler. Ulusal kurtuluş mücadelesinin bir parçası ve bir bölümü olarak Kuzey Amerika'daki, Avrupa'daki, Ortadoğu'daki ve Kuzey Afrika'daki Eritre'liler ve onların kitlesel örgütleri maddi yardımları ile, çeşitli şehirlerdeki gösterileri ve (yerleşik eylemci güçlerin karargâhlaştığı) ileri karakolları ile, aynı zamanda savaş alanına da giderek sağlam desteklerini gösterdiler. Girişilen çabalar ve eylemler daha sıkı bir birlik içinde ve yoğun gayretlerle tamamlanırken yalnızca uğraşların düzeyine yükseltmekle kalmayacak, ama aynı zamanda bir ulusal birleşik cephe için gerçekleştirilmesi gereken önemli görev üzerinde somut bir iz bırakacaktır. Yurt dışındaki Eritre'liler sayıları ile orantılı olarak görevlerini yerine getirmelidirler.

1960'lardaki karanlık günlerden, bugünkü umut verici günlere dek, devrim, çok çeşitli sorunlarla ve geçici olan gerilemelerle karşılaştı. Ve bunlarla başarılı şekilde uğraştı. Yi-

ne bugün, kazanılan zaferlerin yanında Eritre halkı zor durumlara karşılaşırsa bile aktif mücadele ile sorunlarını çözüyor. Etyopya acımasız zulmü ve bunun yanında ulusal kurtuluş mücadelesinin güçlenmesi yılın başındanberi halkın büyük bir kısmının oturdukları yerden ayrılmasına ve geçimlerini sağlayamaz hale gelmesine neden oldu. Yüzlerce köy napalm ile bombalandı, yıkıldı, şehirler yağma edildi, yakıldı. 300.000 Eritre insanı yerlerini terketti. Bunlardan 250.000 kişi Devrim sınırlarının içine yerleşti. Geri kalan 50.000 kişi de önceki vahşet ve zulümden kaçan 100.000 kişinin bulunduğu Sudan'daki mülteci kamplarına sığındı. Sırtlarında gömleklerinden başka birşeyleri olmayan, yerinden, yurtdan edilen 250.000 kişilik yaşlı, kadın ve çocuk nüfusu korkunç bir şekilde yiyecek, giyecek, ilaç ve barınak sıkıntısı içindeler. Bu durum faşist cuntanın bütün üretim araçlarına el koyup yok eden soğuk ve hesaplı stratejisi ile daha da kötüleşti ve ülkede kıtlık başladı. Faşist cunta böy-

lelikle tahılı yaktı, su kanallarını ve nehirleri zehirledi ve ülkedeki hayvanların büyük bir kısmını kıydı, boğazladı.

Burada, Eritre halkının bütün yandaşlarına ve sempatanlarına iletmek istediğimiz bir şey var: Etyopya rejimi askeri savaşı kaybetti. Özgürlük için kavga verenlerin parlak ve yiğit mücadeleleri paralı askerlerin savaş sistemlerini temelinden çürüttü. Adisababa'daki hastahaneler tümüyle ordu mensupları ile, astronomik sayıdaki asker yaralı ve ölümler ile dolu, öyle ki gözü dönmüş askerler de Derg'in bu yıkıcı çizgisinden tedirgin olmaya başladılar. Bu durum faşist Derg'in bir ulusu tümüyle öldürmeye (jenosite) yönelik iğrenç politikasını yoğunlaştırmasına yol açtı.

Faşist Derg bu siyaseti kendi elinde kalan son kart olarak görüyor. İşte bu vahşeti yenilgiye uğratmak için Devrimin tüm yandaşları ve hakseverler 250.000 tutsak Eritreliye yardımcı olmalıdır. Uluslararası Kızılhaç örgütünün gönderdiği yardım, u-

tanmazcasına halkın elinden alınarak, işgalci Etyopya ordusuna dağıtılınca, kamplara sürülen halka yardım sağlamak için Eritre ulusal yardım komitesi kuruldu.

Sonuç : Ciddi bir analizci şunları rahatlıkla gözleyebilirki, geçen yılın başarıları Eritre Devrimini gelecekteki zaferlere götüren bir çizgiye başarıyla oturtmuştur. Devrimin yalnızca silahlı mücadeleyle sınırlanmadığını kararlı mücadele yeterince göstermiştir. Bu mücadeleye katılan tüm kesimler işçiler, öğrenciler, köylüler bunu sömürgeci Etyopya'ya gösterdiler. Böylece ileriler daha çok gelişme ve ilerlemenin (yeni) bir yılına umutal bakabilirler. Devrimin 13. yıldönümünde E.P.L.F.'nin militanları ulusal kurtuluş hareketinin artık yaşayabilme saf hasını geride bıraktığı ve genişleme, sağlamlaşma dönemi için hazır olduğu sonucuna vardılar. Bu görev şimdiden başladı bile. Bundan sonra ileri zaferler kazanılacak ve Devrim kaçınılmaz sonucu elde edilecektir : **Bağımsızlık ve kurtuluş.**

**BIJİ TEKOSİNA GELÉN BINDEST
Û KARKERÉN DINÉ!**

MEHABAD ŞEHİTLERİNİ ANIYORUZ

Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 14 ay sonra yani 31 Mart 1947'de Cumhuriyetin kurulduğu ünlü Çarçıra meydanına kurulan darağaçlarında genç cumhuriyetin önderleri asıldılar.

1934 yılında kurulan Komela Ciwanên Kurd örgütünün legaliteye sığırdığı 1945 nisanından sonra örgüte giren Kürt devrimcilerinin ve milliyetçi aşiret liderlerinin de katkısıyla Kürdistan Demokrat Partisi kurulmuştu. KDP'nin öncülüğünde gelişen bağımsızlık mücadelesi 22 Ocak 1946'da olgunlaştı ve parti başkanı Qazi Mihamed aynı gün Mehabad'ın Çarçıra meydanında kırmızı, beyaz ve yeşil renklerden meydana gelen ve ortasında güneş ışınları yayılan Kürt bayrağını göndere çekti.

İçeride taçlarını İran halklarının sefaleti üzerine oturtan şahlık rejiminin dışarıda da Amerika ve özellikle İngiltere'nin Orta-Doğu petrol rezervlerinin kontrol ve denetimi ile ilgili planları arasında Mehabad Kürt Cumhuriyeti gerçekten nazik bir denge idi. Genç Cumhuriyetin tek desteği olan Sovyetler ise yeterli desteği sağlamadılar. Çarçıra meydanında Qazi Mihamed ve arkadaşlarının boyunlarına geçirilen ipler Kürt ulusunun köleleştirilmesi için yapılan katliamların sadece biriydi. Ne var ki: «hücrelerinin her gözeneğinden kan ve sefalet akan bu imparatorluklar devrimci halkların mücadelesi önünde elbet bir gün yıkılıp gideceklerdir. Köle halkların zincirlerini parçalayacakları günler uzak değil»

silahlı miting

«Geçen sayımızda 1918'den itibaren olayları kısaca gözden geçirmiştik. Bu sayımızda olayların dökümünü vermeye devam ediyoruz.»

NOWILL OLAYI

Mustafa Kemal, Kazım Karabekir'den aldığı bir şifre telgrafla durumu öğrenir. 2 gün sonra, Diyarbakır'dan Erkanı Harbiye Reisi Halit imzalı gayet acele notu ile gelen Telgraf da:

«Musul'u karıştıran ecnebi zabiti Nowill'in (beraberinde, İngiliz himayesinde Kürdistan teşkil etme çalışmalarından ötürü kovuşturmaya uğrayıp Halep'e firar eden Cemil Paşazade Ekrem ile) bölgede görülmesinin uyandırdığı kuşkudan» söz edilmektedir.

Ve,

«Ötedenberi Osmanlı hükümetine düşmanlıkları ile

meşhur olan Bedirhani'lerden Celadet ve Kâmuran'ın da yanlarında bulunması ve esrarengiz bir siyaset takibedererek aşiretler arasında dolaşmaları pek ziyade calibi dikkat) bir hareket olarak değerlendirilmektedir. (1)

Osmanlı hükümetinin adamı olan Elazığ Valisi Ali Galip'in de bunları arkalaması, heyeti temsiliye'yi iyice kuşkulandırır. Mustafa Kemal 9 eylül'de Erzurum, Ankara, Diyarbakir ve Malatya'daki askeri birlikleri kumandlıklarına durumu bildiren ve bazı tedbirler alınmasını isteyen telgraflar gönderir. (2)

Bu telgraflarda özetle:

«Bağımsız bir Kürdistan kurulması için çalışmalar yapmak üzere Kürdistan'a gelen Nowill'in beraberindeki Kürt liderleri ile silahlı Kürt birlikleri toplama çalışmaları yaptıkları ve buna karşı durulması» istenmektedir.

(1) Nutuk, Vesika, 60.

(2) Nutuk, Vesika, 62-63-64.

Kongrelerde karar altına alınan ve Mustafa Kemal'in Kürt ileri gelenlerine gönderdiği mektuplarda da özellikle vurgulanan «Osmanlı Vatanı'nın, Hilafet ve Saltanatın» korunması tezleri, bu kez, gene ele alınıp ters taraftan devreye sokulmaktadır. Buna göre,

«Asi Kürtler, Hilafet, Saltanat ve Padişah düşmanlarıdır».

Mustafa Kemal, eski Kemah mebusu Halet beyefendiye durumu şöyle açıklar:

«Vesika» 65.

Kemah'ta Meb'usu Sabık Sağırzadelerden Halet Beyefendiye, İngiliz himayesinde müstakil bir Kürdistan teşkili maksadiyle propaganda yapmakta olan İngiliz binbaşılarının Mister Nowill'in din ve milletlerini satmış Kürt beylerinden Ekrem, Kâmuran Ali, Celadet'le Malatya'ya geldiği ve hükûmeti merkeziye'nin mürevvici efkârı, yani millet ve vatan haini olan Harput valisi'nin de bunlara iltihak eylediği ve Bedirhani'lerden Malatya mutasarrıfı Halil beyle beraber gûya postayı vuran hırsızları takip bahanesiyle erat celbine tevessül eyledikleri haber alındı. Bittabi şen'i mazarratları için tedabiri askeriye ve milliyeye tevessül edildi. Şu kadar ki, Kürtlerin makamı mukaddesi hilâfete ve vatan'a olan sadakat ve merbutiyetlerini göstermek üzere bazı ağavatın bir miktar Kürt kuvvetiyle birlikte Malatya istikametine hareket ve padişah ve millet aleyhinde İngilizlerle teşriki mesaiye cür'et eden ve o civarın sâf ekradını, posta hırsızlarını takip yalanı ile toplayarak, beyhude yere asker tarafından itlâf edil-

melerine ve padişah'a, millete karşı isyan etmiş bir şekle sokulmalarına sebebiyet verecek olan bu vatan hainlerinin alçaklıklarını marûlarz ekrada vesaiti şeria ile iblâğ ederek davete ademi icabetlerinin teminine hasrı himmet eylemeleri son derece şayanı arzudur. Mümkün ise hemen tevessül ile neticenin iş'arını rica ederiz.

Mustafa Kemal»

Malatya'dan Emir Zabiti Recep Zühtü'den gelen haber ise şöyle sonuçlanmaktadır:

«Buradaki süvari ve topçu alayları kumandanları da halk üzerinde iyi bir tesir bırakmaya muvaffak olamamışlardır. Hacı Kaya'nın üç bin silahlı çıkarabilecek bir aşiret reisi olduğu ve aşiret efradı civar Kürtlerin en saf ve cesurlarından bulunduğu anlaşılmıştır. Hacı Kaya ve Hacı Bekir ağalardan **murahhas olarak davet buyurulacak** olursa zaten diğerlerine nisbeten sakin ve merbut bulunan bu havali Kürtlerinin pek ziyade memnun edilmiş olacağı maruzdur.» (3)

Recep Zühtü, aşiret reislerinin murahhas olarak davet edilmelerini önermekle ortalığın yatışacağını zannetmektedir. Buna bağlı olacak ki, Mustafa Kemal 15 Eylül'de Malatya mutasarrıfı aracılığı ile Hacı Kaya ve Şadza-de Mustafa'ya şunları yazacaktır:

«Maazallah İslam kanı akıtılması, günahsız zavallı Kürt kardeşlerimizden birçoğunun Osmanlı askerleri ta-

(3) Nutuk, Vesika 67 (siyahlar bize ait)

rafından öldürülmesi gibi dünya ve ahirette pek elim bir sonucu doğuracaktır. Oysa din ve namus sahibi büyükler yaşadıkça **Kürt ve Türk'ün** birbirinden ayrılmaz iki öz kardeş olarak yaşamakta devam edeceği ve **hilafet etrafında** sarsılmaz bir vücut halinde kalacağı şüphesizdir.» (4)

Mustafa Kemal, Malatya'da 15. Alay Komutanı İlyas Bey'e «bu vatan hainlerinin İngiliz parasıyla millet ve hilafet aleyhinde Kürtlük gayesi için çalıştıklarını» bildirerek, «evvel emirde bu denilerin sür'atle derdestleri ve Kürtlük cereyanlarına o taraflarda asla müsait zemin bırakılmamasını isteyecektir. Çünkü **«Kürtlük cereyanının kökünden sökülüp atılması»** gerekmektedir. (5)

Kürt milliyetçiliğini böylesine katı bir direnişle imha etmeyi amaç edinen «Umumi Kongre Heyeti de İlyas Bey'e ilettiği bir haberde: İlyas Bey'in bu hususta azami şiddet ve ciddiyet göstereceğinden emin olduğunu» ve «zerre kadar mümanaat gösterenlerin **derhal idam** edilmelerini» istemektedir. Çünkü «hilafet ve saltanatın masumiyeti» bu tarzda hareket etmeyi emretmektedir (6).

Sonuç olarak, olay sindirilir, Heyet-i Temsiliye askeri birliklere, vilayetlere ve mutasarrıflıklara gönderdiği telgrafta: «Asilerin firar ettiklerini, Kürtleri, makamı mukaddesi hilafetten ayırarak İngiliz esaretine sokmak

için çalışan Nowill'in de bunlarla beraber gittiğini» bildirir.

Ve Heyet-i Temsiliye 15.9.1919'da telgrafla olayı durdurur:

«Tel

Sivas, 15.9.1919

Sivas Heyet-i Merkeziyesine (Tezkere)

15,20,13. Kolordulara.

Niğde'de 11. fırkaya.

15.5. Fırkalara

Trabzon, Bitlis, Diyarbakir, Erzurum, Van, Kastamonu, Konya, Ankara vilayetlerine,

Kayseri, Erzincan, Bolu, Canik, Afyonkarahisar, Kütahya, Yozgat, Kırşehir mutasarrıflıklarına.

Firari Harput valisi Ali Galip, Malatya mutasarrıfı Halil ve hempaları Bedirhanilerden Kâmuran, Celadet ve Cemil Paşazade Diyarbakir'li Ekrem'in Hükümet-i Merkeziyenin talimatıyla amal-i meşruai milli'yi söndürmek Sivas'ta toplanan umumi kongreyi dağıtmak maksadı hainanesiyle bidayette eşkiya derdesti için muavenet talebi bilahare firarları esnasında Malatya ve civarının Ermenistan olacağı ve hatta Harput'tan hareket eden askerimizin güya Ermeni askerleri bulunduğu gibi ifşadat ve ihfaları cinayet karaneleri neticesinde civarda toplanmış olan bir kısım ektradın Malatya'dan gönderilen heyeti-nasiha tarafından kendilerine hakikatin tefhimi üzerine firarile lanethan olarak tamamen dağıldıkları ve hiyaneti va-

(4) Koçgiri Halk Hareketi, Komal Yayınları, s. 41.

(5) Nutuk, Vesika 68, (siyahlar bize ait)

(6) Nutuk, Vesika 74,

taniyeleri bütün millet tarafından anlaşılan firariler artık aşair içinde barınmayacaklarını anladıklarından İngilizlere sığınmak üzere Urfa'ya kaçtıkları, **Kürtleri makam-ı mukaddesi hilafetten ayırarak İngiliz esaretine sokmak maksadıyla propaganda yapmakta olup** firarilerle beraber Malatya'dan kaçan İngiliz binbaşısı mahut **Mister Nowill**'in de jandarmalarımızın nezareti altında **Elbistan'a** doğru sevk edildiği mahallinden bildirmekle tamimi keyfiyet olunur.

Heyet-i Temsiliye» (7)

Görülen odur ki, Kürt milliyetçilik hareketinin temsilcilerine karşı, tamamen gerici karşı çıkışlarla mücadele edilmiştir. Öte yandan Kürt toplumu da gerici ittifaklar içine sokulmaya çalışılmıştır. Bu arada Erzurum Kongresi'nde alınan «İslam unsurların ırksal ve sosyal durumlarının» kabulü ve gelişmesi için imkan hazırlanması tezi iflas etmiştir.

PRAGMATİK PAŞALAR KÜRT TOPLUMUNU SONUNA KADAR KULLANDILAR

Mustafa Kemal ve arkadaşları Kürt ağalarını, şeyhlerini ve bir kısım eşrafı «Osmanlı vatanının bütünlüğü, hilafet ve saltanat» şiarının etrafında toplamaya çalışırlarken, «Kürtlük cereyanının da kökünden sökülüp atılması» için yoğun olarak propaganda ve eylem içindedirler. Bu nedenle Kürt milliyetçileri «din ve padişah ve hila-

fet ve de saltanat» düşmanı olarak mahkum edilmek istenmektedir. (8)

Çağdışı kurumlar etrafında halkları bir arada tutmanın gerici bir davranış olduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu çağdışı kurumlara karşı olmakla somut olarak ilerici bir öz taşıyan unsurlara düşmanca tavır almak ise şüphesiz ırkçı-şöven bir tutumdur.

Türk istiklal harbinin ilk günleri bu tefeci-tüccar felsefesinin belgeleri ve eylemleriyle depoludur. Amasya protokolleri ve Erzurum Kongre kararları ise objektif olarak kağıt üzerinde kalmaya mahkum edilmişlerdir. Kaldı ki, «Kürtlerin hilafet siyasetiyle elde tutulduğunu kimse saklamamaktadır.» (9)

Kürtler ise Osmanlı vatanının bütünlüğü, hilafet ve saltanatın korunması tezlerinden heyecan duymamaktadır. Ki bu da normaldir. Çünkü, son tahlilde Osmanlılar Kürdistan'ı istila eden ve feodal despotlukla yönetmek isteyen, sonuç olarak da dost olmayan bir devlettir. Osmanlılaşmış bazı Kürt ileri gelenleri ile Hamidiye Alayları komutanlarından bir kısmı ise, Halifeye karşı olan mistik bağları

(7) Nutuk, s. 972, Vesika 79.

(8) İğinc olan şudur ki, Şeyh Sait olayı bu tezin tam tersi olmak üzere, Kürtleri hilafetçi, saltanatçı ve padişah yanlısı olarak mahkûm etme yolunu seçecektir.

(9) «Mintkamda Arap ve Kürt birçok asair olduğundan ve bunları hilafet siyasetiyle elde tuttuğumuzu nazarı dikkate almak lazımdır. K.O. 13. Kumandan vekili, Ahmet CEVDET.» Nutuk, vesika: 88.

neniyle kısmen «gavura karşı olan cihat»a ilgi duymaktadırlar. (10)

Kongreler sırasında Dersim-Koçgiri bölgesinde sürdürülen millici propaganda ve örgütlenme çalışmalarını Heyeti Temsiliye'nin şefleri kuşkuyla izlerler. Uzlaşma imkanları bulunamaz. 1921 yılı Koçgiri'de silahlı bir direnme hareketiyle gelişir (11). Fakat, Heyeti Temsiliyelerin Osmanlıcı, Saltanatçı, Hilafetçi karakteri yanında Osmanlıya karşı bağımsızlıkçı bir hareket olarak gelişen Koçgiri başkaldırması, Osmanlıcı, Saltanatçı ve Hilafetçi Meclisi Mebusanın politik bombardımanı altında vahşi bir tenkil eylemiyle sindirilir.

Koçgiri başkaldırması, süphesiz, Irkçı-şoven gerici bir karşı koyuşla ve sömürgeciliğin karakteristik müdahalesiyle kırılmıştır. Bu da Kemalist ideolojide derin izleri bulunan ittihat ve Terakki politikasının bir uygulamasıdır. (12)

HALKLARIN GÖZYAŞI VE ANKARA'NIN TAŞI

Erzurum kongresinden sonra adım adım ilerleyen «istiklal Harbi», paşasal kararlarla bir takım üst-yapı değişikliklerine yönelmeyi de denemektedir: Çoğu biçimsel batıcılık anlayışından kaynaklanan ve alt-yapıya dokunmayan bu yönelmelerin tirajı-komik olayların- dans partileri, kadının sosyal hayata girmesi gibi girişimleri-resmi

tarih yazıcıları efsaneleştirmeye büyük özen gösteremediler. Daha sonra, değişik boyutlar kazanarak kılık-kiyafet, şapka gibi inkılâpçı (!) çıkışlar da olacaktır. Çünkü, «Türkler, şark ruhunu ve şark damgasını atıp, kendilerinin bütün anlayış ve davranışlarına damgasını vuran şarklı çemberlerinden çıkacaktır(13).» Gerçi öyle yüzlerce yıllık sosyo-ekonomik değerler, üretim biçiminde köklü değişmeler olmadan, toplumun sırtından gömlek gibi çıkarılıp atılamaz ama, inkılâpçı (!) böyle düşünmekte ve anlamaktadır. Oysa «Ankara, sinir ve ahlâk çürütmeye mahsus bir cehennem durumu almıştır.» «Çünkü, İstanbul hükümeti yalnızca ad değiştirerek Ankara'da kurulmuştur». Ve «Ankara'da büyük bir bilgisizlik vardır». (14)

Örneğin Ankara, şıp diye komünist olabilmektedir. «üçüncü enternasyonal'e bağlı olarak Ankara'da bir bolşevik teşkilatı (Türkiye Komünist Partisi) kurulmakta, Mustafa Kemal Paşa Genel Merkez Kurulu üyeliğine getirilmekte, artık «bolşeviklik uğrunda ciddi, bilimsel ve eylemli bir biçimde çalışmak gerektiğine-bizzat Mus-

(10) Hamidiye alayları komutanlarından Sipkan aşireti reisi Abdulmecit'in Zinar SİLOPI'ye anlattıkları bu konuda çok somut bir belgedir. Bu konuyu ileride açacağız.

(11) Bkz. Koçgiri Halk Hareketi, Komal yayınları/1975-Ankara.

(12) v.a.g.k.

(13) Şevket Süreyya AYDEMİR, Tek Adam, C. 3, s. 242-243.

(14) Muhittin BİRGEN'in, Tiflis'ten Kazım KARABEKİR'e yazdığı mektuptan, Alıntı: Mahmut GOLOĞLU, Cumhuriyete Doğru (1921-1922), s. 54-55-56.

tafa Kemal'in ifadesi ile inanılmaktadır» (15) Eski Ankara Valisi Nevzat TANDOĞAN'ın «eğer sosyalistlikse onu da biz yaparız» cümlesinde ifadesini bulan bu girişimler aslında, paşasal manevralardır. Çünkü «Anadolu kurtuluş hareketi, emperyalizm ile uzlaşıcı, anti-komünist ve tüm emekçilerin, işçi sınıfının düşmanı olan gerçek kimliğine» doğru yol almaktadır. (16)

Kaldığı, Mustafa Kemal başta kendisi olmak üzere, Fevzi, Ali Fuat, Kazım Karabekir paşalarla, Rafet ve İsmet beylerin de içinde bulunmasını muvafık gördüğü, «Hükümetin malumatı tahtında kurulan Türkiye Komünist Teşkilatı umumiyetle bu fikre müteallik bütün cereyanları bir muhasalaya icra etmeyi» amaçlamaktadır. Ve nihayet «Komünizm ordu'nun en büyük komutanlarında kalmalıdır.» (17) Öyle ki, Bolşevikliği ciddi, bilimsel ve eylemli olarak ele alanlar, «vergiler iyi uygulanmadı, zenginler kayırıldı, fakirere daha çok yükletildi» diye yazdığı için, Millî Mücadelenin ilk fedakar gazetesi olan İradei Milliye'nin ilk fedakâr çıkarıcısı Selahattin bey'i işinden atacaktırlar. (18) Şüphesiz bu örnek binlerce uygulamanın en yumuşaklarından biridir.

Denilebilir ki, 1919'lardan itibaren denetimsiz, kontrolsüz; bir dediği bir dediğini tutmayan karmaşa arasında gelişen «İstiklâl Harbi», idarei maslahatçı bir tutumla hızla dejenerasyona, «halk için, halkla beraber» (19) olmaktan, «halka rağmen, halka karşı» uygulamalara doğru kaymaya başlamıştır. Stalin her ne kadar «burjuva-devrimci Türkiye'nin kişiliğinde devrimci bir

çekirdek değil, bunun dışında üstelik doğu'nun sosyalist organı eylem ve propaganda komitesi var» diyorsa da (20), Komüntern'in 4. kongresinde Türk delegesi Orhan «Büyük Millet meclisi bir ihanet hükümetidir, 1921 yılındaki Londra konferansından bu yana millî burjuvazi devrimci bir zihniyet taşımamaktadır» diyordu (21).

Zaten meclis, tutarlı bir millî nitelikten, tutarlı bir demokratizm'den hiçbirşey anlamamaktadır. Küçük rütbelerin şımarttığı feodal-eşraf beyler, savaşın şartlarını çok çabuk unutmışlardır. Ve meclis üyeleri laubali, fakat bilinçli bir sol düşmanlığı ile halkçılık adına halk düşmanlığına iyice kapılmışlardır.

●
«Halk İştirakiyyun Fırkası» üyelerinden Afyon Mebusu Mehmet Şükrü bey, Meclisin bu karakterini şöyle vurguluyordu:

- (15) Mustafa Kemal'in, Çerkez ETEM'e yazdığı mektuptan. Alıntı: M. GOLOĞLU, a.g.e. s: 14.
(16) Teomen BİLGİ, ÜRÜN dergisi, sayı: 16, Sahife: 12.
(17) Sabahattin SELEK, Anadolu ihtilâli, sahife: 584.
(18) Mahmüt GOLOĞLU, y.a.g.e., Sahife: 15.
(19) Aslında İstiklâl savaşının liderleri başlangıçtan itibaren feodal despotluğa, mütegalibeye, eşrafa dayandılar. Kemalistler bu durumu şöyle anlatırlar: «Muhatap eşraftı, halk ortada yoktu» (Doğan AVCIOĞLU) bunlar «bazı keskin dönemelerde halka karşı» oldular (S. SELEK)
(20) Halkın sesi, sayı: 29, Sahife: 8.
(21) Kurt STEINHAUS, Atatürk Devrimi Sosyolojisi, Sander Yayınları, 1973, İstanbul, sahife: 115.

«Biz burada memleketi savunmak, bağımsızlığını sağlamak için toplandığımız halde, şu zavallı milletin, halkın, köylünün haklarını gözden uzak tutuyoruz. Oysa ki, köylüler ağır vergilerden kurtulmayı bizden bekliyorlardı. Biz hükümet kurduk ve onun gibi milletin parasını gereksiz yerlere harcıyoruz. Biz, memleketin ihtiyacına göre bir idare şekli bulmak ve kurmak zorundayız. Yoksa böyle Babıali temelleri üzerine yeni bir hükümet kurmakla milleti, köylüyü, işçiyi, yani ülkenin direkleri olan insanları geçim kolaylığına ve mutluluğa ulaştırmak mümkün değildir. Ezilenler onlardır. Vergiler hep onların sırtlarına yükleniyor. Hep onlar veriyorlar. Ticaret vergisinde yapsak onların sırtlarından çıkıyor. Çünkü, onlar tüketici ve üreticidirler. Ve ürünlerini satamıyorlar. Vurguncuların ellerinde eziliyorlar.» (22)

Şükrü beyin bu konuşmasını, maliye vekili **komünistlik** olarak değerlendiriyor ve diyordu ki;

«Siz komünist ne demektir bilir misiniz? Komünist demek, bir memleketin bütün ürünlerini halkın elinden alıp, ambarlarda toplamak ve sonra Ayşe'den Fatma'ya kadar bütün köylüye vesika ile vermektir.» (23)

Öte yandan Mecliste kömür madenlerinden arta kalan tozların işçilere verilmesini savunanlara karşı, meclis üyeleri **bolşeviklik yok** diye saldırmaktadırlar. Erzurum mebusu Hüseyin Avni bey de haklı olarak;

«Geçen yıl hepimiz bolşeviklikle övünüyordunuz. Şimdi ne oldu» diyecektir. (24)

Daha sonra sol eğilimli mebusların toplu tutuklanmalarına başlanmıştır. Bunu Mustafa Suphi ve arkadaşlarının kahpece şehit edilmeleri izleyecektir. Londra konferansına gidecek heyet için İstanbul ile yapılacak yazışmaların meclisten geçirilmesini isteyen bir grup mebusun önergesi bahane edilerek, sol eğilimli mebusların «casus» olarak nitelenmesi, artık ilkel sınıfsal güdünün bilinçlenme sürecine girdiğini ve yeni Türkiye Devletini emperyalizm'in kucığına atma girişimlerini saklısız - gizlisiz ortaya çıkaracaktır.

Meclis öylesine bir karmaşa içindedir ki, Samsun mebusu Nafiz bey,

«Hükümetimizin adını belirtmediğimiz gibi, ne olduğu da belli değildir» diyordu. «Yani bu hükümet bir meşruti hükümet midir? İmparatorluk mudur? Krallık mıdır? Ne suretle idare edilir? Meclisin görevi ile, hükümetin görevi nelerdir? Bunları kesinlikle belirtmemişiz. Bakanlar hem meclisin vekilleri olarak görev yaptıklarını söylemektedirler. Hem de Osmanlı Meşrutiyet hükümetine Anayasa ile verilmiş olan görevleri kullanmaktan vazgeçmemektedirler.» (25)

(22) Mahmut GOLOĞLU, Cumhuriyete Doğru, sahife : 28.

(23) Y. a.g.e., sahife : 29.

(24) Y. a.g.e., sahife : 10.

(25) Y. a.g.e., sahife : 58.

İşte bu meclis, bir yandan da, Kürt milliyetçiliğini boğazlamak için aşiret reislerini, şeyh ve ağaları meclis üyeliği ile taltif etmeyi unutmamaktadır.

KOÇGİRİ'de patlayan silâh, Sevr Antlaşması'nın parçaladığı İmparatorluk topraklarında yaşayan bir milletin (Kürt Milletinin) millî ve sosyal haklarını savunmak yönünden başlıbaşına bir önem taşımaktaydı. Çünkü Sevr Antlaşması Vilson Prensiplerinin ana çizgileri üzerinde Kürdistan'ın büyük bir bölümünü Ermenistan'ın sınırları içinde değerlendiriyordu. Gerek Osmanlı İmparatorluğu ve gerekse Heyeti Temsiliye ideologları bu durumu politik bir ajitasyon unsuru olarak ele aldıkları için Kürt - Ermeni çatışmasını körüklemeyi politikalarının temel şartı sayıyorlardı. Ermeni Nubar Paşa ile Kürt Şerif Paşa Sevr'de bazı asgarî müştereklerde birleşmelerine karşın, her iki milleti de bünyesinde köleleştirmeyi amaç edinen Osmanlılar ısrarla Kürt - Ermeni çatışmasına zemin yaratmak için —politik, diplomatik, militer— çalışmalar içindeydiler.

Sevr Antlaşması üzerine taraf olan iki devleti /Türk - Yunan/ Paris Barış Konferansı, Londra'da toplanacak Konferansa davet ettiği günlerde Koçgiri'de hareket, silâhlı mücadelenin üst düzeylerinde idi. Oysa Meclis —aşağıda izleyeceğimiz gibi— soyut bir Kürt - Türk kardeşliği ile Konferansı yanıltmak çabasına girişmişti.

Bu dönemde hükümet iki başlı bir durum göstermektedir. Ankara Büyük Millet Meclisi, İstanbul hükümetini tanınamaktaydı. Ne var ki, İstanbul hükümeti adına Kon-

feransa katılan Tefvik Okday, yetkilerini Ankara Delegelerine bıraktı (21 Şubat - 12 Mart 1921).

Aynı günlerde Umraniye'ye Kürdistan bayrağı çekilmiş; Kangal, Divriği, Zara, Refahiye, Kuruçay, Kemah - Dersim sınırlarına kadar Koçgiri birliklerinin egemenliği altına girmiştir (26). Ama, «Türkler için bir Kürt meselesi yoktur.» (27)

MECLİSİ MEBUSANDA KÜRT MESELESİ

Londra görüşmeleri sırasında Meclis Kürt - Türk meselesini enine - boyuna tartışıyordu. Bu tartışmalar elbet- teki zaman içinde Kürtlerin tamamen inkârını getiren köksüz ve bilim dışı iddiaların nüvelerini içinde taşıyordu. Çeşitli Kürt ileri gelenlerinin de katıldıkları bu diyalogun gelişmesini Mahmut Goloğlu'dan izleyelim (28) :

«Türkler Kürtleri her bakımdan özkardeş kabul ediyorlardı. Birkaç özel çıkarıcı, hırslı kişi bir yana bırakılırsa, Kürtler de aynı düşüncede ve aynı inançta idiler. Hiç bir zaman kendilerini, hiç bir bakımdan Türklerden ayrı görmemişler, Türkleri özkardeş kabul ederek, hiç bir zaman bir Kürtçülük iddiası peşinden gitmemişlerdi. Gidenleri de şiddetle kınamış ve reddetmişlerdi. (...) Nitekim,

(26) Koçgiri Halk Hareketi/Komal Yayınları, sahife : 58 - 59.

(27) M. Goloğlu, Cumhuriyete Doğru, sahife : 108.

(28) Meclis zabıtlarının latin harflerine çevrilen baskılarını temin edemediğimiz için, Goloğlu'nun türkçeleştirdiği metinleri aldık. İleride asıllarını vermeyi umuyoruz.

Türk delegeleri Londra konferansında vatan menfaatlarını koruma ve sağlamaya çalışırken, Vatanın öz evladı ve Türklerin öz kardeşi olan Kürtler de delegelerin çabalarını güçlendirmek ve başarıya ulaştırmak için durmadan dinlenmeden telgraflar çekiyorlardı. Meselâ, İzoli aşireti reisi Hacı Kaya Sebati, Aluçlu Aşireti reisi Mehmet, Barıçkan Aşireti reisi Halil, Bükler Aşireti reisi Hüseyin, Cürçi Aşireti reisi Mehmet, Zeyve Aşireti reisi Halil, Deyûkân Aşireti reisi Hüseyin, din bilginlerinden Bekir Sıtkı, Rüştü, Avni, Halil, Hafız Mehmet, bölge ileri gelenlerinden İzbelili Fehim, Hüseyin Nail, Bulutlu İbrahim, Sadık, Zebuhlu Halil imzaları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanlarına çekilen telgrafta; şöyle deniyordu :

'Kürtler küçük lokmanın çok kolay yutulacağını gününden çok önce anlamışlardır. Türk birliğinden ayrılmak düşüncesinde bulunanları, Kürtler kendi milletlerinden saymazlar. Kürtlerin kaderi Türklerin kaderi ile birdir. Biz, Kürtler Türkiye BMM hükümetinden başka kurtarıcı beklemediğimiz gibi, itilâf devletlerinden yardım dilenmek alışkanlığımızı da kabul etmiyoruz. Misâki Millî'ye göre barış yapılmasını sağlamak için bütün varlığımızla hükümetimize yardımcı olacağımız TBMM hükümeti içinde Kürtlüğün ayrı bir unsur olarak görüldüğünü hiç bir zaman işitmek istemediğimizi

bildirir, başarılar diler, saygılarımızı sunarız.» (Zabıt ceridesi 17.3.1921)

Van valiliğinden gelen telgrafta da, Van bölgesindeki Kürtleri gelenlerinin Londra'daki Türk delegeler kurulu ile büyük devletler delegelerine telgrafar çekerek, 'Kürdistan meselesi diye bir meselelerin mevcut olmadığını, kendilerini ancak ve yalnız TBMM delegelerinin temsil edebileceklerinin bildirildiğini anlatıyordu'. (Zabıt ceridesi, 17.3.1921)

(...) Ayrı bir Kürt devleti anlayışı ve deyimine karşı ayaklanmış olan Kürtler, durmadan - dinlenmeden ve her yandan birden telgraflar çekiyorlardı. Midyat'ta Salhan Aşireti reisi Ramazan Ağanın, Çemizkezek Belediye Müfettişliğinin, Hasankeyf Aşiretlerinin ve Halkının, Şirvan Müdafaa Hukuk Cemiyetinin, Kangal'daki Canikli Aşireti reisi Mustafa Beyle arkadaşlarının, Bitlis Şeyhlerinden Abdülbaki efendi ile arkadaşlarının, Şeyh Alaaddin efendi ile arkadaşlarının, Palu Halkının, Hizan'da Selahaddin Ağa'nın, Ahlat ileri gelenlerinin, Şırnak ileri gelenlerinin ve aşiret reislerinin, Adıyaman halkının, Kahta aşiret reislerinin telgrafları, peş - peşe gelmişlerdi. Durmadan da telgrafta geliyordu. 'Kürdistan meselesi' diye bir mesele kabul etmemek için bütün doğu dimdik duruyor ve bağıryordu.

'Altıbuçuk yüzyıldır ki, Türkiye yönetiminde tam

bir esenlik içinde yaşıyoruz. Hiç bir zaman Türkiye'den ayrılarak, ayrı bir hükümet ve ayrı bir bağımsızlık, Kürtlerin aklına gelmemiştir. Tarihsel yaşantımız, dinsel bağlarımız, ayrılık kabul etmez bir maddî ve manevî nitelikte birbirine bağlıdır. Kürdistan adına konferansta söz söylemek hakkını ve yetkisini ancak TBMM hükümetini temsil eden Türk delegeler kurulu kullanmaya iznlidir. Onların dışında, Kürdistan adına söz söylemek isteyen herhangi bir kişiye ve derneğe bizce hiç bir zaman yetki ve vekillik verilmemiştir. Memleketimizin coğrafî, tarihî ve ekonomik durumunun bir Ermenistan yönetimine her türlü yakınlıktan çok uzak olduğunu bütün yurtseverler tasdik ederler. Bundan ötürü böyle boş şeyler ve hayallerle, varlığımızın ortadan kaldırılamıyacağını ve bütün ümitlerimizi konferanstaki üyelere bağladığımızın, üyelere bildirilmesini delegeler kurulumuzdan rica ederiz.'

Çapakçur, Genç, Bitlis, Süleymaniye ve daha bir çok yerlerden gelen bu türlü telgraflar hemen Dış İşleri Bakanlığı'na veriliyor ve Londra'ya gönderiliyor. (Zabıt ceridesi, 31.3.1921)

Kürtlerin bu soylu kardeşlik duyguları, inançları ve inanışları hiç bir zaman değişmeyecek ve Dış İşleri Bakanı İsmet Paşa başkanlığındaki Türk delegeleri Lozan Barış Konferansına giderlerken

Dersim mebusu Diyaş Ağa, onlara şu öğütleri verecektir :

'Hepimiz biriz, hepimiz biliyoruz ve söylüyoruz ki, dinimiz ve diyanetimiz, aşımız ve neslimiz birdir. Bizim içimizde ayrılık - gayrılık yoktur. Ne Türklük, ne Kürtlük davası vardır. Hepimiz biriz, kardeşiz. Her kişinin beş - on oğlu olur. Birinin adı Hasan, birinin Ahmet, birinin Hüseyin, birinin Mehmet olabilir, fakat hep bir insandırlar. Hepsini bir ananın, bir babanın oğludurlar. Biz öyleyiz. Ayrımız - gayrımız yoktur. Dinleri, diyanetleri, kabileleri birdir. Ama düşmanlar bizi birbirimize saldırtmak için tuzaklar kuruyorlar. Sen şöylesin, ben böyleyim diye hiyle yapıyorlar. Biz kardeşiz, birbirimizle ögünürüz. Tanrı birdir, Muhammet onun elçisidir. Ve tanrı doğruların yardımcıdır.'» (29)

Yukarıda adı geçen ileri gelen eşrafın, mütegalibinin, ağaların ve benzerlerinin bağışlanacak bir davranışları yoktur. Aldıkları yer, mensup oldukları milleti imha etmeyi amaçlayan militarist, ırkçı - şoven kadroların yanındır. İster sınıfsal, ister kişisel çıkarları açısından değer-

(29) Nedense bu iki öz - kardeşin birarada yaşama şartlarını ortaya getirmek kimsenin aklına gelmemektedir. Zaten egemen iktidar eliti için böyle bir durum söz konusu değildir. Kürtlere gelince : Bunlar yukarıda görüldüğü gibi kraldan çok kralcı, saray soytarıları tipinde, Kürt halkının başbelası olan sınıf ve tabakaların mensuplarıdır.

lendirilsin, şüphesiz bu sürünün bütün üyeleri —incelediğimiz belgelerin ışığında— gayri - millî unsurlardır. Mensup oldukları milleti köleleştirme eylemlerinin baş sorumluları, fakat kukla füguranlarıdır. Koçgiri başkadırmasının kana - ateşe boğularak kırılmasını **muvafık** görenler bunlardır. İstiklâl mahkemelerinde Kürt milliyetçilerinin asılmalarını, sürgünlere gönderilmelerini, kürek cezasına çarptırılmalarını **muvafık** görenler bunlardı. Ve işte bir ucu günümüze ulaşan halk düşmanı, hain, uydu sınıf ve tabakalar üreten kaynak bunların dönek, sorumsuz ve despot yöneticilerin fedailiğini üstlenen tavırlarıdır.

Böylesine sorumsuz, ilkel düşüncelerle bir millet adına kararlar verilirken Erzurum mebusu Necati Bey, daha sonra bilimsel kılıflara sokulup çeşitli maskaralıklarla sürececek olan, inkar, red ve imha felsefesinin cüceliği için de şu ilginç konuşmayı yapacaktır :

« (...) Ermenilerin Doğu illerine yerleşmelerinden iki bin yıl önce, orada yerleşmişve büyük bir uygarlık kurmayı başarmış Turanlı bir kavim vardır ve bu gün Kürt denilen insanlar o kavmin torunlarıdır. Bu bakımdan Kürt ile Türk ayrı değildir. Kaldı ki, tarihi incelediğimizde görürüz ki, eski çağlarda Kürt diye bir ada rastlanmamaktadır. Bilirsiniz ki, eski çağlarda Irak'ta Farisilerin —ki, Turanlıydılar— kurdukları hükümet bir zaman sonra, yerlilerin ayaklanması ile dağılmış ve dağılan bu insanlar kuzey dağlarına doğru çekilmişlerdir. Bu yenilginin sonucu olarak da oralarda yaşıyorlardı. O sırada doğudan

gelen Medya Türkleri (Medler Kürttür Rızgari) İranlılarla birleşerek çok büyük bir hükümet kurdular ve onlar Asurluların üzerine hücum ettiler ki, oda bilinmektedir. Asurlulara karşı büyük bir kızgınlık duymakta olan bu toplulukta İranlıların hizmetine girdiler. İranlılar bunların kahramanlıkları karşısında hayrete düştüler. Ve onlara Farsça da kahramanlık anlamına gelen «Kürt» adını verdiler. Yoksa bunlar Türklerden ayrı bir millet değildir ve tarih bu noktayı kesinlikle tesbit etmiştir. Van'daki yazma taşlar bunların eserleridirler. Ermenilerin bu konudaki iddialarının tersine Profesör Zeç'in incelemeleri ile, kesinlikle sabit olmuştur ki bunlar Kürtlere aittir. İslâmdan sonraki tarihi inceleyecek olursak görürüz ki, daima Kürt ile Türk beraber yürümüş ve İslâmiyet tarihini beraber yapmışlardır ve bugünde Kürt sosyal topluluğunun kalbine girecek olursanız, görürsünüzki, onların kalplerinde bu milletin tarihinden ve emellerinden başka hiçbirşey ve hiçbirşeyin yeri yoktur. Sosyal duruma gelince, Kürt sosyal topluluğu yüzyıllardan beri islâmiyetten sonra gelen Türklerle öye karışmışlardırki, bugün ikiye ayrılmak, istenen millet yine tekvucuttur. Bugün öyle bir Türk yokturki, dayısı, damadı, yada yeğeni Kürt olmasın. Bundan ötürü benim annem Kürt... beni annemden nasıl ayırırsınız? Avrupalıların bir takım entrikaları ve uydurmaları, efsaneleri arkasında nasıl olurda annem gider. Bunun imkânı yoktur. Bunlar Avru-

pa entrikacılarının uydurmalarıdır. Delegerimiz bu hususları gerekli belgeleri ile gözler önüne koymalıdır. Sosyal duruma aykırı olarak, yapılan iddiaların çürüklüğü meydana çıkmıştır. Nitekim, Sevr paçavrası meydandadır. En zayıf bulunduğumuz anlarda ve henüz meclisin kurulmadığı zamanlarda İngilizlerin o kadar kışkırtmalarına ve öğmelerine rağmen bu paçavra çiğnenmiş ve üzerlerine atılmıştır. Tarihe ait olan açıklamaların delilleri günümüzdeki fiili durumdur. Ekonomik bakımdanda düşünürseniz, Türkler ile Kürtlerin ayrılması imkânsızdır. Orada, ne Türk Kürtsüz ve ne de Kürt Türksüz yaşayabilir. Bunlar, o kadar birbirine girmiştirki, hem kan yoluyla hem de tarih ilişkileri ile, hem milliyet hem din bakımından tamamiyle tek bir vucutturlar. Bütün bunlardan ötürü dikkat görüşleri önüne koyarız ki memleketimizde soy azınlıkları yoktur. Bunu uyduranların özel amaçları vardır. Bunlar üzerinde tartışmaya, hatta bunların sözünü dinlemeye bile Kürtlerin tahammül edemeyeceklerini en kesin bir dille söylesinler. »

Necati Bey'in bu ucuz demogoji üzerine kurulan ve aptal bir tarih anlayışından; köksüz, bilim dışı iddialardan başka anlamı olmayan konuşması şüphesiz bir eleştiriye hedef olmayacak kadar gayrı ciddidir. Ne var ki başka bir milleti imtiyazlarla donatmanın, ve buna dayanarak bir millet (Kürt milleti) üzerinde hegemonya kurmanın cüce politikasının ve bu politika uğruna tarihin

inkâr edilmesinin, olayları tahrif etmenin, yalancılığın gelişmesini açıklaması bakımından önemli bir belge niteliğindedir.

Necati Bey'in üstün (!) tarih bilgisi ile Avrupalıları entrikalar çevirmekle suçlayıp bizzat kendisinin ne hain bir entrikacı olduğunu belgelendiren bu konuşmasından sonra, bazı Kürt mebuslarının çok daha alçakça olan iddiaları ve mensup oldukları millete karşı hainliklerine şu konuşmalarla şahit oluyoruz:

«Bitlis Mebusu Arif ve Derviş, Mardin mebusu. Necip ve Esat, Muş mebusu Abdulgani ve Ahmet Hamdi, Genç mebusu Ali Vasıf, Siirt mebusu Necmettin, Diyarbakır mebusu Hamdi, Urfa Mebusu Bozan, Van mebusu Hakkı, Kastamonu mebusu Abdulkadir Kemali tarafından verilen ortak önerge ile Necati Bey'in konuşmasının yayınlanması istenecek ve Türk ile Kürt'ü birbirinden ayırmak isteyenlere en sert karşılığı veren Mardin mebusu Necip Bey, Meclis Başkanlığına sunduğu önergesinde şöyle diyecektir: 'Barış konferansına çağırımı gerektiren notada —Onu nefretle nefretliyorum— Türkten başkası deyimi vardır. Ben Kürt'üm, ve bu suretle dünyaya bir kez daha ilân ediyorum ki misakî millî içinde böyle bir deyimi taşıyan bir kişi yoktur. Çünkü, Türk ve Kürt bir bütündür ve tekvücuttur. Delegerimizden rica ederim, böyle bir kelimeyi işittiği zaman bütün nefretleri ile geri çevirsinler.'

Van mebusu Hakkı Bey'in önergesi de aynı anlamda ve şöyleydi :

'Kürtler hiçbir suretle kendilerini Türklerden ayrı saymadıkları ve Türklerle beraber son dakikaya kadar ve dünyanın sonuna kadar kutsal yurdu savunmada kanlarını döktükleri ve dünyanın sonuna kadar da dökecekleri için bir azınlık meselesi yoktur.' (Zabıt ceridesi, 3.11.1922)» (30)

Bugün ele aldığımız zaman, Kürt olduğunu iddia eden bu mebusların içine düştükleri paniği, telaşı anlamak mümkün değildir. Bunlar, en azından 1900 lerden itibaren Kürtler üzerinde uygulanan jenosit (Toplu kıyım) ve asimilasyon (Halkın kültürünü başka bir kültür içinde eritme) politikasının yanı sıra, ittihatçıların uyguladığı mecburi iskan ve tehcir (Göç)'in nasıl perişan bir toplum meydana getirdiğini, Kürtlerin dil ve kültürlerinin nasıl vahşice imha edilmek istendiğini biliyorlardı. Hal böyle iken, hangi gerçeklerden hareket ederek Kürtlerin kendi millî yönetimlerini kurmak istemediklerini ve böyle bir girişimin hainlik olduğunu iddia ediyorlardı. Eğer, Mustafa Kemal'in Kürt aydınlarının millî nitelikli bölümüne yönelttiği suçlamaları objektif olarak değerlendirirsek, «Dinlerini ve milletlerini satanların» işte bu meclisi mebusunda maskaralıklar yapan çıkarıcılara ve onların yandaşlarına, yandaşlarına ait olduğunu kabul etmemiz gerekir.

Londra konferansı, Ankaradan gelen yoğun propoganda karşısında —çıkartlarına uygun olmak üzere-geri-

leyerek, Ermeni ve Kürtler için düşünülen bağımsız devlet tezinden vazgeçmiş (31) fakat, muhtariyetlerle, Kürt, Asuri ve Keldaniler'in B.M.M.'ce korunmasının teminatını istemekle yetinmiştir.

22-26 Mart 1922 yılında itilaf devletlerinin Türk-Yunan görüşmelerine ateşkesi önerisini getiren Paris konferansında ise bunlardanda vazgeçildiği Mustafa Kemal'in nutuk'unda zikredilir.

Mustafa Kemal, Nutuk'da şunları yazıyor:

2. Kürdistan

«Sêvrés'de : Fıratın şarkında ve Ermenistan, Irak ve Suriye arasında kalan mıntika için Düveli itilâfiye murahhaslarından mürekkep bir komisyon mahalli muhtariyeti ihzar edecektir.

Muahedenin akdinden bir sene sonra işbu havalinin Kürt ahalisi Cemyet-i Akvam Meclisine müracaatla Kürtlerin ekseriyetinin Türkiyeden müstakil olmayı istediğini ispat ederse ve Meclis bunu kabul ederse Türkiye bu havalideki her türlü hukukundan sarfınazar edecektir.

Mart 1921 teklifinde : Düveli itilafiye, vaziyeti hazırai nazarı itibara alarak ve bu bapta Sêvres proje-

(30) Alıntılar; M. Goloğlu, Cumhuriyete doğru, sahife: 108-109-110-111-112

(31) Bu aslında Ankara'dan gelen propogandaya dayanarak emperyalist-sömürgeci devletlerin tasarılarını gerçekleştirmek demektir.

sinde tadilat icrasını nazarı itibare almaya mütemayildirler. Şu şartlaki mahalli muhtariyetler ve Kürt ve Asuri-Keldani menafiinin kâfi derecede himayesi için tarafımızdan teshilat ibraz edilsin.

Mart 1922 teklifinde : Bahis yok.

Loussanne'da : Bittabi mevzubahs ettirilmemiştir. (32)

Sevr Antlaşmasının kağıt üzerinde kaldığı ve sonuç olarak paçavra haline getirildiği bilinmektedir. Sevr antlaşmasına imza atan devletler elbetteki kürtlerin kara kaşına - kara gözüne vurgun değillerdi. Kendi çıkarları için ülkeleri parçalamak, halkları köleleştirmek amacından hareket ediyorlardı. En azından Koçgiride patlayan silâh. Kürt halkının bağımsız yaşamak yolundaki eylemli iradesini vurguluyordu. (33)

Bu silâh seslerinin ilgili devletler tarafından duyulmadığını iddia etmek gülünç olur. Ne var ki, Meclis, 72 Kürt Mebusun imzası ile Kürtlerin Türklerden ayrılmayacaklarını Cemiyet-i Akvam'a bildirmişlerdi. Fakat bunlar elbetteki Kürt halkının serbest iradesi ile seçilerek meclise gelen mebuslar değillerdi. Ve Kürdistanı temsil etme hakkına sahip olamazlardı. Kaldı ki, Kürt liderleri «Mecisteki mebusların Kürtleri temsil edemeyeceklerini Kürt Teali Cemiyeti aracılığıyla Cemiyet-i Akvam'a ilemişlerdi. Fakat yukarıda belirlediğimiz gibi, Cemiyet-i Akvam'ı oluşturan devletler milletlerin bağımsızlığa yönelen hareketlerine ve yaşadıkları toprakların her karışına kan-

larını karıştırarak savunan halkların özgürlük mücadelesine arka çıkacak nitelikte değildi. Mensup oldukları devletin emperyalist-sömürgeci siyasetinin birer temsilcileri idiler. Kararları, bu çıkarların doğrultusunda alıyor ve uyguluyorlardı. Nitekim, Cemiyet-i Akvam'ın gözlerine baka baka Koçgiri halk hareketi, merkez ordusunun zalim tenkili ile bastırıldı. Merkez Ordusu Komutanı Nurettin Paşa'nın vahşi uygulaması, mecliste tartışılır hale geldi ve Nurettin Paşa görevinden alındı. (34)

Mart 1921 teklifi sözkonusu olurken Koçgiri hareketi patlamış ve hızla gelişmekte idi.

Mart 1922 teklifi sözkonusu olduğu zaman ise artık meclisi mebusanın Kürtler hakkında ki düşüncelerinde herhangi bir umut ışığı kalmamıştı ve millici Kürtler Miralay Cibranlı Halit'in başkanlığı altında merkezi Erzurum'da olan **AZADİ** teşkilatını illegal olarak kurma çalışmalarına başlamışlardı. (Şeyh Sait olayı ile yakın ilgisini bulunan bu meseleye ileride tekrar döneceğiz.)

Mustafa Kemal Lozan'da «Bittabi mevzubahs ettirilmemiştir diyor. Kanımızca bu ifadesi ile, Lozan antlaşmasında 'Kürdistan'a bağımsızlık yada özerklik' verilmesi ile ilgili herhangi bir maddenin yer almadığını vurgulamaktadır. Çünkü, Lozan görüşmelerinin nirengi noktalarından ve en önemlilerinden biri **KÜRTLER** sorunu idi.

(32) Nutuk,

(33) Koçgiri Halk Hareketi, Komal yayımları 1975 Ankara.

(34) Nutuk sahife 630,

Bu konuda Lord Curzon ile İsmet İnönü arasında geçen tartışmalar ise çok ilgi çekicidir.

AZADI'ye ve Lozan'da Kürt Meselesi'ne geçmeden önce, 1922 yılının sonlarında 31 Ekimde Mustafa Kemal'in meclisi açış nutkuna birkez daha göz atalım. Yukarıda belirlediğimiz gibi bu konuşma artık Kurtuluş Savaşı sırasında bir odak teşkil etmektedir. Çünkü, artık «kurulan devlet bir Türk devleti olarak tescil edilecektir. Bir aşiretten bir imparatorluk çıkararak (35) onu kemali şevketle altı asır idare edildiğini» söyleyen Mustafa Kemal, bu kez «Osmanoğullarının, altı asırdan beri Türk milletini tasallut altında tuttuklarını iddia edecek ve Türk milletinin artık iktidarını ele aldığını» vurgulayacaktır. Meclisteki Kürt mebuslar için değişen birşey yoktur. Zaten onların iddiası Türk ve Kürt'ün iki öz kardeş olduğudur. Bu öz kardeşlerden biri bütün imtiyazları eline alarak diğer kardeşini zorla kendi bünyesinde tutacak ve bin yıllardan bu yana kendi coğrafi, sosyal ve tarihi süreci içinde oluşan kültüründen kopartarak eritme sürecine girecektir. Varlığını inkar ederek tüm demokratik haklarına el koyacaktır. Bundan öte, artık Kürdistanın perişan bir sömürge olarak elde tutulması için; ideolojik-politik-ekonomik-askeri tüm eylemler resmi devlet ideolojisinin en temel i'kesini teşkil edecektir.

(35) İfade Ziya Gökalp'e aittir.

DOGMATİZM :

Dogmatizm, nava felsefê û zaninê da, deman û ciyan, bî şertên taybetî, yanê misogerê binyata na nêrin. Her wekê, qaideki neguher kış kırineye.

Yanê xwe neguheran digirin û herwekê ku di dîne da tu tişt na guhere bî vi rengê didine agah kîrin.

Dogmatizm, baweriyeki stawre. Serkaniya wi jî idealizmê tê. Çawan ku di idealizmê de tu tişt na guhere, her tişt gorê hesabekî qeç dî kevnar da hatiye çêkirin; ew quralên dogmatizm tu caran û bî tu hêzê nayê guhertin. Di Dewra Navin da dema yekê serwext dabaşekê zanisti bîaniya humatê di pêşberê xwe da dadgehên (mehkemên) engisizyon (mehkemê dêrê) didit.

Şixwe zanina sosyalizmê lî pêşberê idealizmê ye. Ev zanin heyiniya tu tiştê stawr û sekinin tew (qebul) na ke. Her tişt di tentêla (halê) bîzîvin, pêşveçun û guhartin daye.

Lê iro hinek doktrinêrên «sosyalist» bêguherînin dogmatizmê tinin nav zanina sosyalizmê da cih dîkin. Şertên taybetiyê civatî, sînfî û welatên hîlîndîne ber çavan, bî salên berêda tekoşînekî ku lî ciyekî qewmîye bê guhertin wekê wi pêkanin dîx-

wazın. Meselâ Lenin gorê şertê roj, ci û cıvakiya xwe, Mao, gorê şertê welatê xwe, disa Ho Şiminh gorê şertê taybetiya welatê xwe tekoşin dane. Niha ewê bêguhertin şert û demên welat û cıvatan hılnadine ber çawan, dıxwazın mina wan tekoşin pêk binin. Ew dogmatistin.

Dogmatizm, dı Dewrê Navin da çawan ji bo cıvatan engelê pêş ve çunê bû. İro ji bo şoreşkeran ewe. Heta dıkarın bîbêjin ku bê ewleyeki (Tehlike) mezintire Lewra, gotinên Marx, Engels, Lenin, û Mao ku ji bo şertên teybetiyên welat û cıvatên xwe pêkanine, ew «sosyalist» hıldıdın wekê qaliban bê guhertin dıxwazın li her ciyê pêk binin.

Zanina sosyalizmê nişanê me dıke, ku şertên taybetiya welat û cıvatan ne hıldine her çawan, tu tekoşin nayê sereder kırım.

DOGMATİZM :

Felsefe ve bilimde özel şartlarda zaman ve mekâna yani gerçek temele bakmadan her zaman değişmeyen bir kural göstermek demektir. Yani şanki dünyada hiçbir şey değişmezmiş gibi, kalıplaşmış bir kurala kendilerini uydururlar. Bu tarzda bilgi verirler.

Doğmatizm kısır bir inançtır. İdealizmden kaynaklanır. Nasıl ki, idealizmde hiçbir şey değişmez, her şey iyi ve eski bir kurala göre düzenlenmiştir. Dogmatizmin kuralları da hiç bir zaman ve hiç bir

güçle değiştirilemez. Orta çağda, ileri görüşlü biri yeni bir şeyden bahs ettiğinde, karşısında Engizisyon (Kilise mahkemeleri) mahkemelerini buluyordu.

Zaten, sosyalizmin bilimi idealizme karşıdır. Bu bilim, değişmeyen ve durağan olan hiçbir şeyin olduğunu kabul etmez. Her şey hareket, gelişme ve değişme halindedir.

Fakat bu gün bazı «sosyalist» doktrinerler farksız olarak dogmatizmi getirip sosyalizmin bilimine yerleştiriyorlar. Yani ülkenin toplumsal ve sınıfsal özel koşullarını göz önüne getirmeden, yıllar önce bir ülkede başarılan bir mücadeleyi farksız, aynen uygulamak istiyorlar.

Örneğin; Lenin zamanın ve toplumun, Mao ülkesinin, Ho Şiminh ülkesinin koşullarına göre mücadele vermişlerdir. Bu gün ülkenin ve toplumun özel koşullarını göz önüne almadan onlar gibi mücadele vermek istiyorlar. Onlar dogmatistlerdir.

Orta çağda dogmatizm nasıl toplumun ilerlemesinde bir engel idi ise, bugün de devrimciler için öyledir. Hatta daha büyük bir tehlike olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu «sosyalistler» Marx'ın, Engels'in, Lenin'in Mao'nun kendi ülkelerinin ve toplumlarının özel koşullarında belirlediklerini değişmez kalıplar gibi alıp uygulamak istiyorlar.

Sosyalizm bilimi, bize bir ülkenin ve toplumun özel koşullarını göz önüne almadan hiçbir mücadelenin başarılamayacağını göstermiştir.

Pey hev : Ard - arda
Pêşeng : Önder
Xweser : Özel
Pêşber : Karşı
Hızr : Fikir
Xapandin : Kandırmak
Hin bûn : Öğrenmek
Geş : Parlak
Misoger : Gerçek, hakikat
Cure : Tarz
Ageh : Malumat
Stawr : Kısır
Dewra - Navin : Orta çağ
Dadgeh : Mehkeme
Dêr : Kilise
Qewimîn : Vuku bulmak
Bêguher : Farksız
Sereder : Başarı
Sereder kırım : Başarmak
Zanin : Bilim

ZMANÊ KURDÎ

«Geli Kurdan!

Heke hûn naxwazîn ji hev taromar û win-
da bîbîn, beri her tîştî, zmanê xwe bixwînin û
bîdîn xwendin.

Lê heke dîxwazîn xwe nas bîkîn û xwe
bîdîn nas kîrîn û hezkîrîn; û bî hevalti û dos-
taniya mîletên din ra pêş ve herîn; û bî rû-
met û serbîlînd bîjîn, disa zmanê xwe bîxwî-
nîn û bîdîn xwendin.»

Dr. N. ZAZA

«Hinek gurubên etnik pîzo vaji ketina binyata zaniyariya
xwe, lê bî avêtina zman, edebiyat, dirokên xwe û bî qeysê asi-
mile bûnê ji alê netavayên serdest ve tên tew (qebul) kîrîn
ve gurubên etnik lî pêşber asimilasyonê derketin pêş ve bîrîna
zmanê znadêri (zîkmakî), edebiyat û zaniyarên xwe, divê teş-
fîq bîkîn. Lewra zaniyariya gerdûnê (dînê) pîzo bo vî rengê
(ewayê) pêş ve dîçe, xurt (zengin) dibe û kêra mirovan tê.

(Encumena Mafên Mirovan yê Netawayê Yek Bûyî, Gizda-
ra Mafên Mirovan (18))

«Bazî etnik gruplar, ancak kendi kültürlerinin özü-
ne ters düştükleri, ama dillerini, tarihlerini, edebiyatla-
rını, reddettikleri, asimile oldukları ölçüde hakim uluslar
tarafından kabul görürler. Bu etnik grupların asimilasyo-
na karşı çıkmalarını kendi ana dillerini, edebiyatlarını ve
kültürlerini geliştirmelerini teşvik etmeliyiz. Zira dünya
kültürü ancak bu şekilde gelişir, zenginleşir ve insanlığın
yararına olur.»

(Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonunun, İn-
san Hakları ile ilgili 18. Maddesi).

RÊZMAN

GRAMER

«MD. 21 — HEMÛ KES XWEDÎ HEQ IN Û DI-KARIN SENAT Û ZANYARÎ VE MIJÛL BIBIN, HÎN BIBIN Û BIDIN HÎN KIRIN, EŞKERA Û BELAV BIKIN; Û DI VAN WARAN DE HEMÛ TETOIQËN CUR-BECUR BIKIN.»

(QANÛNA ASASIYA C. T.)

«MD. 21 — HERKES BİLİM VE SANATI SERBESTÇE ÖĞRENME VE ÖĞRETME, AÇIKLAMA, YAYMA VE BU ALANLARDA HER TÜRLÜ ARAŞTIRMA HAKKINA SAHİPTİR.»

(T. C. ANAYASASI)

DERSA YEKEMİN : BİRİNCİ DERS

NAV : İSİM

Çıqas tişt dı dinê da hene, heke tiştên bı lebat, heke yên bê lebat navê wan bı taybeti hene.

Dünyada ne kadar şey varsa, canlı veya cansız, isimleri vardır.

Nav dı seri da dıbe du beş :

1. Navê maddê : wekê: dar, kevir pez,
Madde ismi : ağaç, taş, koyun,
mırov û êd.
adam v.b. gibi..
2. Navê manê : wekê: hış, can, xewn,
Mana ismi : duygu, can, rüya,
û êd...
v.b. gibi...

Bı ewayi taybeti du beşên navan hene :

1. Navê cins : yanê ewê ku ji wi cinsê pır hene. Wekê: deri, pencere, heywan, bajar, gund, çiya, û êd...
Cins isim : O cinsten fazla bulunan şeylere verilen isim. Kapı, pencere, hayvan, şehir, köy, dağ v.b. gibi...

2. **Navê taybeti:** Yanê ku ji her hebunekê ra bi taybeti nav lê hatiye danin. Ji wi ji yek hebûn heye. **Wekê; Mirza, Reşo, Kurdistan, Diyarbekir, Bêrivan, Hito, Komal, û êd...**

Özel isim : Yani her bir varlığa verilen özel isimdir. Dünyada bu varlıktan bir tane vardır. **Mirza, Reşo, Kurdistan, Diyarbekir, Bêrivan, Hito, Komal v.b. gibi...**

Navê taybeti, tipa serê navê bi tipa gir tê nivîsin. Yê n cins wekên peyvên din, heke bêne serê cımlan, şıxwe tipên gir, heke di na va cımlanda bin bi tipên hûr tên nivîsin.

Özel isimlerin baş harfi büyük harfle yazılır. Cins isimler ise, cümle başlarına geliyorsa baş harfleri büyük harfle yazılır, cümle içinde ise küçük harfle yazılırlar.

Ew navên ji du navan hatine çêkirin ku maneê yek navê dide. Her du nav ji bi heve tê nivîsin. Heke navê cins be wekê navê cins taybeti be, wekê navê taybeti tê nivîsin. Bi tenê ew nav goreyê ciyê xwe yan qet qertaf hîlnade, yan ji (e) yeki dikeve neqeba her du peyvên. **Wekê; darebi, seredar, koledar û êd..**

İki isimden oluşarak tek isim anlamında olan isimler bitişik yazılır. Yalnız, bu isimler yerine göre ya hiç ek almaz, ya da bir (e) her iki kelimenin arasına girer. Söğüt ağacı, kırmızı ağaç, köleci (köle sahibi) gibi.

Ewên qertafa (e) yê hîlnade. **Wekê; Mêrxas, Camêr, Şevger, Çavreş. û êd.**

(e) ekini almayanlar: **Mêrxas, centilmen, uyurgezer, Çavreş vb.**

YEKANİ Û PİRANİYA NAVAN YÊ SERÊXWE :

Bağımsız İsimlerin Tekil ve Çoğulu :

Nav yan yêkani dibe yan ji pîrani.

İsim ya tekil olur ya da çoğul.

Yêkani ewê ku yek tîştê û yek maddê nişan dide. **Pîrani ji ewi tîştê (cînsê) gelek tîştan nişan dide.**

_____ Tekil isim tek şeyi ve tek maddeyi gösterir. Çoğul da aynı cinsten şeyleri gösterir.

Yekani : **Wekê; mêr, jin, kevir, karker, cotgar, şoreşkerê Kurd û êd..**

Tekil : erkek, kadın, taş, işçi, çiftçi, Kürt Devrimcisi v.b. gibi...

Pîrani : **Wekê: mêran, jinan, dara, kevera, karkeran, şoreşkerên Kurd û êd..**

Çoğul : Erkekler, kadınlar, taşlar, işçiler, Kürt Devrimcileri v.b. gibi..

ferhenk

sözlük

Dûmahika hejmar 1.

1. sayıdan devam

Avevek : Batakılık

Avêtin : Atmak

Avgir : Sulu olan

Avgoşt : Et suyu

Avîs : Gebe (hayvanlar için)

Avîsi : Gebelik

Avî : Sulu, sulak

Avjen : Yüzen, yüzücü

Avkêş : Sucu, su çeken

Avrêj : Meyilli, su payı, çatı oluğu

Avzê : Geçici su kaynakları

Avzên : Sürekli su kaynağı olup suyunu akıtmayan yer

Avsir : Sarmısak suyu

Avzer : Altın suyu

Hate zanin ku navê yêkani tu edatan hî-
nade, navê pîrani edata (an)ê hîlîde. Gava
nav bî tipa dengdêr bîqede ew dengder jî (e,
a) bibe; Ew (e, a) dikeve, (a) ya edata pîra-
niyê him ciyê xwe; him jî ciyê wanên ketî di-
gire. Yan jî ew tipa dengdêra dawîya navê
na keve, tipa kelijandinê ku (y)ye dikeve na-
vê.

Görülüyor ki tekil isimler edat almaz. Ço-
ğul isimler ise (an) edatını alır. İsim sesli
harfle bitirse ve bu harfte (a, e) ise bu harf-
ler düşer ve çoğul edatının (a)sı hem kendi
yerini hem de düşen harfin yerini alır. Ya da
son sesli harf düşmez araya (y) kaynaştırma
harfi girer.

Tip Ketî: Wekê; ga - gan, sobe - soban,
cigare - cigaran û êd...

Harf düşmesi: Öküz - öküzler, soba - so-
balar, sigara - sigaralar v.b. gibi...

**Gava tipa dawîya nava ne keve (y)ya ke-
lijandinê dikeve navê. Wekê; ga - gayan, so-
be - sobeyan, cigare - cigareyan û êd...**

Son sesli harf düşmediği zaman (y) kay-
naştırma harfi araya girer. Öküz - öküzler, so-
ba - sobalar, sigara - sigaralar v.b. gibi...

**Navê bî tipê dengdêr jî bîl (e, a) yê bîqê-
de bî dengdêrê dîn bibe (ê, î, i, u, û, o) di**

wan hemiyanda (y) ya kelijandinê peywîste
dikeve navê.

**Wekê: xalo - xaloyan, xatî - xatiyan, bira-
zi - bîraziyan, xwarzî - xwarziyan, û êdîn...**

İsim (e, a) dışındaki sesli harfle bitirse.
diğer (ê, î, i, u, û, o) sesli harflerin hepsinde
(y) kaynaştırma harfi araya girer.

Dayî - dayîlar, teyze - teyzeler, amcaoğlu -
amcaoğulları, yeğen - yeğenler v.b. gibi...

**Dî pîraniya serbîxwe da û dî pîraniya hev-
qedînêda (n) dîkare bîkeve tenê (a) û (e) bî-
mine.**

**Wekê; çêlekan - çêleka, mêran - mêra,
pêşmergan - pêşmerga, pezên me - pezê me,
mîrovên Darav - mîrovê Darav, û êd...**

Bağımsız isimlerde ve tamlamaların ço-
ğullarında ismin sonundaki (n) düşebilir. Yal-
nız (a) ve (e) kalır.

İnekler - inekler, erkekler - erkekler, pêş-
mergeler - pêşmergeler, koyunlarımız - koyunla-
rımız, Darav'ın adamları - Darav'ın adamları
v.b. gibi...

**Bî tenê gava pîraniya hevqedînê da (n)
ya wî bête êxistin, divê jî (ê) ya nêrîniyê hev-
qedîn bête qetandin û zanin. Ew jî gorê mane
û meqamê tê zanin. Divê ku em ewan (n)
yan dînvîsinê da neyxîn.**

Awaz: Bağırıtı

Awîr: Sert bakış

Ax: Toprak

Ax: Ah (ünlem)

Axa: Ağa

Axaftîn: Konuşmak

Axîn: İleme

Axîni: İnliti, topraktar, toprağa
ait

Axîvin: Konuşmak, nüksetmek

Axlêv: Cıvık kar, toprak

(bahar ve sonbahar için)

Ayen: Çağ

Ayende: Çağdaş, güncel

Ayin: Fotoğraf, resim

Azad: Hür, özgür

Azadî: Özgürlük

Azahî: Özgürlüğe ait.

Arast: Doğrusu

Aşvan: Değirmenci

Avşor: Kızartma

Amojin (amoj): Amca karısı,
yenge

Arik: Tavan

Alume: Diş kemiklerinin kaynaş-
tığı kemikler (alt - üst), Divar-
la tavan arasına konan kiriş

Aluqi: Bademcik hastalığı

Yalnız tamlama çoğulunda (n) düşürüldüğünde, erkeklik (ê) sinin ayrılması gerekir, ve bilinir. Bu da mâna ve makama göre (konuşma dilinde) bilinir. Yazılırken (n) lerin düşürülmemesi gerekir.

• **Edata pırani bı nava ve tê nivisin.**

Çoğul edatı isimle yazılır.

Ew qaideya borî ji bo pıraniya serbixweye.

Yukarda geçen bu kaide bağımsız çoğul içindir.

HEVQEDÎNA NAVAN — İSİM TAMLAMASI :

Dı zmanê da, dema navek bı naveki dın yan ji bı rewşeki bête kış kırın, jê ra «hevqedin» tê gotın. Yê kış dibe «qedandi», ye kış dibe «qedandek» tê gotın. Dı zmanê Kurdi da ji mina zmanê Hindi - Ewrupayı yê dın qedandi lı pêş, qedandek lı paşiyê tê gotın û nivisin.

Dilde, bir isim başka bir isim veya sıfat tarafından belirtildiği zaman buna «tamlama» denir. Belirtilene «tamlanan», belirtene «tamlayan» denir. Kürt dilinde de diğer Hint - Avrupa dilleri gibi tamlanan önce, tamlayan sonra söylenir ve yazılır.

Wekê :

Qedandi	Qedandek	Devrimci kız
(tamlanan)	(tamlayan)	şehirli delikanlı
Keça	şoreşker	Silâhın tetiği
xortê	bajari	halkların mücadelesi
tetika	tîfingê	lesi
tekoşina	gelan	...v.b. gibi...
...û êd...		

Dı navê hevqedinê yêkanida cinsiyet (mê. nêr) heye. Qertafa (mê)ya niyê (a)ye, yê (nêr) aniyê (ê) ye.

Tekil isim tamlamasında cinsiyet (erkek, dişi) vardır. Dişilik eki (a) erkeklik eki (ê) dir.

pısmamê mın,	amcam oğlu,
kurê Azad	Azad'ın oğlu
hespê pêşmergan	Pêşmergelerin atı
Dotmama mın	Amcam kızı
keça Brusik	Brusik'in kızı
mehina Fâris	Fâris'in kısrığı
...û êd...	...v.b....

Gava yekani be cinsiyet heye, ku gava bibe pırani cinsiyet radibe. Edatê pıraniya hevqedin (ên, êd, êt)e. Dı zmanê Kurdi da edata (ên) pırtır tê xebitandin. Divê ku lı ser vi bisekinin, ev edata han ji bı nava pêşin ve tê nivisin.

Tekilde cinsiyet vardır. Çoğul olunca cin-

Armiş (armuşk) : İpek
Aluşk : Yanak (orta kısmı)

B

Ba : Yan, yanında

Ba : Rüzgâr, yel

Babet : Layık

Babeti : Layık olma, layıklık

Babidest : Layık olma, layıklık

Babik : Babacık, sülale

Babelisk : Hortum (Rüzgârla ilgili)

Bac : Vergi, toprak bastı ve benzeri vergiler

Bacanêreş : Patlıcan

Bacanêsor : Domates

Badan : Bükme

Bade : Şarap, kadeh

Badef : Soğuk hava

Bager : Fırtına

Bahoz : Kasırga

Bajar : Şehir

Bajari : Şehirli

Bajen : Yelpaze

Bakûr : Kuzey

Bal : Dikkat

Bal : Kanat

Bala : Boy, bos

siyet eki kalkar. Tamlamanın çoğul ekleri (ên, êd, êt) dır. Kürt dilinde (ên) edatı daha çok kullanılır. Bu edat öndeki isimle (tamlanan) yazılır. Bunun üzerinde durmak gerekir.

Wekê :

Pezên mın	benim koyunlarım
Keçên xweşmêr	Dalyan kızlar
hespên bijarte	seçkin atlar
Dewletên emperyalist	emperyalist devletler
xortên mêrxas	yiğit delikanlılar
Pezêd Egit	Egit'in koyunları
jinêd zanûşkeyî	Üniversiteli kadınlar
çekêt tekoşinê	mücadele silâhları
dızêt kedê (emek)	Emeğin hırsızları
û êd...	v.b. gibi...

Yek ji dı pıranîyê da heke gelek nav bi hev ra bête pırani kırın, bı tenê edatên pıranîyê dawîyê ve tê nıvîsîn.

Bir de çoğullarda eğer birçok isim bir arada çoğul yapılıyorsa, yalnız çoğul edatı en son isme eklenerek yazılır.

Wekê :

mêr, jin, keç û kurên karker.

İşçi erkek, kadın, kız ve delikanlılar.

hesp, mehın, bızın û mıyên Slêman.

Slêman'nın at, kısrak, keçi ve koyunları.

tank, bombe û balafırêd emperyalistan tekoşına gelan na rawestine.

Emperyalistlerin tank, top ve uçakları halkların mücadelesini durduramaz.

şev û rojên payizê sarın.

Güz mevsiminin gece ve günleri soğuktur.

Çawan dı Tırki da halên navan hane, dı Kurdi da ew halên nava tıneye. Bı tenê hınek edat hene wezifên wan halan dıbinın. Ew ji dı her ciyê da nayên. Ew dabaşa han wê dabaşa edatan da bête dabaşa kırın.

Türkçede olan isim halleri kürtçede yoktur. Yalnız bazı edatlar var ki bu isim hallerinin vazifesini görür o da her yerde kullanılmaz. Bu konu «edat» bölümünde işlenecektir.

Jİ NAVAN NAV ÇÊKİRİN —

İSİMLERDEN İSİM YAPMA :

1 — Ji naveki ku naveki dın bête çêkırın.

Heke meslek bıbe edata meslekiyê (van - kar) hıldide.

Başka bir isimden bir isim türetildiğinde eğer meslek ismi olursa meslek edatı olan (van - kar)ı alır.

Wekê :

şivan	çoban,
gavan	siğirtmaç,
bêrivan	sağımci,
natorvan	kır bekçisi,
cotkar	çift süren.

Balafır : Uçak

Balafırgeh : Havaalanı

Balafırban : Pilot

Baldar : Dikkatli

Baldari : Dikkatlilik

Bale : Aptal, ahmak

Balgıh : Yastık

Balışne : İşlenmiş yastık yüzü

Balor : Tomar, toparlama

Balor kırın : Tomar yapmak, toparlamak

Balûpal : Geniş, engin

Balyoz : Sefir, büyük elçi

Balyozhane : Elçilik

Ban : Çatı, dam, yüksek yer, bir üst yer

Bane : Mandıra

Banedar : Mandıracı, süt işleriyle uğraşan

Banek : Alışkanlık, adet

Bang : Ezan, ses

Banger : Toprağı sıkıştırıran silindir

Bangdan : Ezan okumak, ilân etmek

Bani : Yamaç

Ban kırın : Çağırmaç

Ban kırın : Dam yapmak, çatı yapmak

Dıxwazi ew navê ji van her du edatan (van û kar), dıxwazi meslekê din hatibine çerikırın (i) yekê li dawiya navê tê nivisın. Navê wi meslekê tê humatê.

İster, isim bu iki edattan biri ile veya bir meslekten de oluşsa bu ismin arkasına (i) eki konduğunda bu mesleğin adı ortaya çıkar.

Wekê :

şivan - şivani	çoban - çobanlık
gavan - gavani	siğırtmac - siğırtmacılık
cotkar - cotkari	çift süren - çift sürme
xebatkar - xebatkari	işçi - işçilik
hekim - hekimi	hekim - hekimlik
û êd...	v.b. gibi...

Heke ew meslek yan ji ew nav bı tipê dengdêr bıqede, di neqeba dengdêra navê û dengdêra meslekida (t)ya kelijandîne dıkeve navberê.

Eğer isim veya mesleği gösteren isim sesli bir harfle biterse, ismin sesli harfi ile meslek ekinin arasına (t) kaynaştırma harfi girer.

Wekê :

mela - melati	hoca - hocalık
axa - axati	ağa - ağalık

2 — Heke xwediti tê da hebe edata xweditiyê (dar) hıldide. Wekê; mal - maldar, dıkan - dıkandar, kole - koledar û êdın...

Eğer mülkiyet anlamını içeriyorsa mülkiyet edatı olan (dar) edatını alır. Mal - malsahibi, dükkân - dükkâncı, köle - kölesahibi v.b. gibi...

3 — Ku maneê ciyê (mekanê) di navê da hebe edata ciyeyîê (geh, stan, xane) hıldide. Evên han heke dabaşa ciyê vekiri be (geh-stan) heke ciyê girti be ji (xan) tê xebitandın.

Mekan manası içeren isimlerde (geh-stan-xane) mekan edatlarını alır. Eğer açık yer anlamında ise (geh-stan), kapalı yer anlamında ise (xane) kullanılır.

Wekê :

çêrangeh,	otlak,
Asêgeh,	engebeli (sarp),
daristan	orman,
Kurdistan,	Kürdistan,
nexweşxane	hastahane,
leşkerxane	kışla,
pirtukxane	kütüphane,
û êdın...	ve bunun gibi...

4 — Heke pişê diyar bıke, navê wi şola ku dıke û lêkera wi bı hev ra tê nivisın. Ew nava pişedari tê humatê.

Eğer sanat belirtiliyorsa, o işin adı ve ey-lemının fiili birlikte, o sanatın adını ortaya çıkarırlar.

Bano (Banû) : Kız, bayan

Banin : Sahip çıkmak, birine ısınmak, anlaşmak

Banok : Sahip çıkmayı sağlayan kişi (hayvanlar için)

Banreş : Dama toprak atma, damı topraklama

Bapir : Dede, büyük baba

Baq : Büket demet

Baqil : Bakla

Bar : Yük

Baran : Yağmur

Baranparêz : Yağmurluk

Bare : Kere, kez, defa

Bareg : Cephane, tersane

Baregeh : Karargâh

Barek : Bir yük

Bargemi : Gemi yükü

Bargir : Yük hayvanı

Barik : İnce, dar

Barin : Yağış

Barin : Yağmak

Bazbend : Kolluk, tesirli muska

Barkêş : Yük taşıyan hayvan

(Nakliyat)

Bar kırın : Yüklemek ve taşınmak

Barût : Barut

Wekê :

kar - karker	iş - işçi
zêr - zêrker	altın - altıncı (kuyumcu),
deng - dengbêj	ses - ses sanatkarı,
şoreş - şoreşker	devrim - devrimci,
cot - cotkar	çift - çiftçi,
ajotin - ajotvan	sürmek - sürücü
aş - aşvan	degirmen - değirmenci
û êd...	v.b. gibi...

5 — Ji navê cins, navki din bête çêkîrîn, sîfte ew nav tê pîrani kîrîn paşê (i, û, e) yeki dawîya wida tê nivîsin.

Cins isimden başka bir isim yapılırsa, önce isim çoğul yapılır sonra sonuna (i, û, e) eklenerek yazılır.

Wekê :

mêr - mêran - mêrani
erkek - erkekler - erkeklik,
xort - xortan - xortani
delikanlı - delikanlılar - delikanlılık,
jin - jinan - jinani
kadın - kadınlar - kadınlık

Jİ REWŞAN NAV ÇÊKİRIN —
SIFATLARDAN İSİM YAPMA

Ew rewşê ku bî tîpa bêdeng bîqede (a) yeki lî dawîyê tê nivîsin. Paşê (i)ya ku jê nav tê çêkîrîn tê danîn. Dî zmanê Kurdi da du tîpê

dengdêr dema rastê hev bê (y)ya kelîjandînê dîkeve navê.

Sifat sessiz harfle bittiğinde, kelimenin sonuna (a) harfi yazılır. Sonra, ondan isim oluşturulan (i) eklenir. Kürtçede iki sesli harf yan yana geldiğinde araya (y) kaynaştırma harfi girer.

Wekê :

reş - reşayi	siyah - siyahlık
nızım - nızımayi	alçak - alçaklık (binalarda)
gewr - gewrayi	gri - grilik
rînd - rîndayi	güzel - güzellik
freh - fretayi	geniş - genişlik

Heke rewş bî tîpa dengdêr bîqede wekê (mîna) jî navan nav çêdîbûn tê çêkîrîn. Paşê ev qaide rewşan tê zêde kîrîn.

Eğer sıfat sesli harfle bitiyorsa, isimden isim yapmada olduğu gibi yapılır, sonra da bu kaide sıfatlara eklenir.

Wekê — örnek :

spi - spiti - spitayi
beyaz - beyazlık - beyazi
şêlû - şêlûti - şêlûtayi
bulanık - bulantılı - bulantı
ronahi - ronahiti - ronahitayi
aydın - aydınlık - aydınavari

Barxane : Evin bütün eşyası, depo, anbar

Bask : Kanat kol

Baş : İyl

Baştır : Daha iyi

Başûr : Güney

Bav : Baba

Bawer : İnan

Bawer kîrîn : İnanmak

Baweri : İnanç

Bawesir : Basur

Baweşîn : Yelpaze

Bawîşk : Esneme bükme

Bawîşkin : Esnemek

Baxçe : Bahçe

Baxçevan : Bahçevan

Baz (Bazî) : Şahin (kuş)

Bazdan : Koşmak atlamak

Bazar : Pazar

Bazîn : Bilezik

Bazîrgan : Tüccar

Bazîrgani : Ticaret

Bazûr : Fırtına

Bedbext : Mutsuz, kara talihli

Bedbexti : Mutsuzluk

Bedel : Karşılık

Beden : Vücut, beden, kale duvarı, bir yapının ön cephesi

JI LÊKERAN ÇÊBÛNA NAVAN —
FİİLLERDEN İSİM YAPMA

Jı hemî lêkerê kurmancî nav, yanê navê
wi kes û wi şolê dîke çêdibîn. Qertafa wan
(er - ox - ok - ek)in.

Bütün Kürtçe fiillerden isim, yani o işin
ve kimsenin adı yapılır. Ekleri, (er - ox - ok -
ek) dir.

(er) bî tenê çend peyvan da tê xebitan-
dın wekê; pêjer, bêjer, niviser û êd.

(er) sadece birkaç kelimedede kullanılır. Pi-
şirici, söyleyen, yazar gibi.

(ek) jî pîr ne firehe. Lê dî gelek lêkeran
dîke nav. Wekê: kolek, birek, û êd...

(ek) bu da geniş değildir. Fakat birçok
fiili isim yapar. Kazıcı, kesici v.b. gibi...

(ok - ox) tevayîye. Yanê hemî celebên lê-
keran dîke nav. Ev herdu qertaw dî ciyê hev-
da tèn xebitandin. Lewra menayêk dîdın.

(ok - ox) geneldir. Yani her fiili isim ya-
par. Bu iki ek birbirinin yerine kullanılır. Çün-
kü birbirinin anlamını verirler.

Wekê — örnek :

kırın - kirox - kirok
satılmak - müşteri
fırotın - fırotox - fırotok
satmak - satıcı

vexwarin - vexwarox - vexwarok

içmek - içici

avkırin - avkirox - avkirok

sulamak - sucu (sulamak anlamında)

—oOo—

Bedl : Elbise üst, giysi

Beden parêzi : Vücut koruyan

Bedev : Güzellik

Bedilandin : Şeklini değiştirmek,
dönüştürmek

Bedreki : Fenalık, kötülük, kötü
yüreklilik

Bedxwaz : Düşmanca karşı gelen

Belecın : Kiskanmak

Behecog : Kiskançlık

Behecokî : Kiskançlık

Behesin : Tartışmak

Behitin : Şaşırarak

Behitandin : Şaşırtarak

Behêtin : Şaşkınlık

Behin : Sıçramak, olgunluğunu ge-
çirmek (bitki için)

Behit : Acaip tuhaf

Behiv (Bavih) : Badem

Beho : Bu nedenle bundan ötürü

Behr : Pay, deniz

Bej : Kara parçası mc. Sonsuz yer

Bejin : Boyu, pos adam

Bejin bost : Cüce

Bejmêr : Layık

Bela : Bela risk, kaza

Belam : Fakat, ama

Belaş : Parasız

Belav : Dağınık

Belav bûn : Dağılmak

Belav kırın : Dağıtmak

Belavök : Bildiri

Belavela : Darma dağın

Belçim : Ağaç yaprağı

Belek : Alaca

Belangaz : Zavallı

Balengazi : Zavallılık

Belê : Evet

Belg : Yaprak (bitki için)

Belitang : Papion, kıravat

Ben : İp

Bend : Kısı, makale, baraj

Bende : Esir köle

Bendek : Mania, güçlük

Bendemayin : Beklemek

Bendewar : Gönülden bağlı

Bendewari : Gönülden bağlılık

Bendêr : Limon

Bengore : Çorap ipi

Bendik : Çocuk kundağının ipi

Beniçk : Sakız
Beq : Kurbağa
Ber : Taş, ürün
Ber : Kilim
Ber : Ön, karşı
Ber avêtin : Yavru düşürmek (hayvanlar için doğumda)
Ber ...ve cûn : Karşılama
Berafi : Müzakere
Beraftın : Hafifletmek
Beran : Koç
Beranek : Başparmak
Beranin : Düşünmek
Berari : Para yardımı
Beraş : Değirmen taşı
Beraşo : Çamaşır yıkanan yer
Beraz : Domuz
Berbang : Sabah erken
Barbar : Sorumlu, yükümlü
Barbar : Eşit
Barber : Rakip
Barberi : Rekabet, anlamsızlık, çelişki
Barbejin : Boy uzunluğunda yazılan muska
Barbes : Mineral
Barbûk : Gelin getiren kadın
Berçav : Gözlük

Berçav kırın : Takdim etmek
Berçem : Çay kenarı
Berçenik : Kursak (kuşlar için)
Berçin : Kıskaç
Berdandest : Müzakere, fasıla, a-teşkes
Berdar : İdam
Berderazi : Önyargı
Berdest : Hazır
Berdesti : Öğrenci, mürid
Berdevk : Sekreter
Berdêl : Birbirine kız kardeşini vererek evlenmek
Berdeqani : Sapan
Berebere : Git - gide
Beredayi : Başiboş, terkedilmiş, işe yaramaz
Berê (beri) : Önce, evvel
Berevaji : Karşı ters, tersyüz
Berevan : Savunma
Berevani : Savunucu
Berêz : Sayın, saygın, muhterem
Berf : Kar
Berfende : Karlık (karın depo edildiği yer)
Berfin : Kardan, karla ilgili, çok karlı, kar yağışı fazla olan yer
Berfing : Kar küreği

Bergeh : Bir evin dışında kalan kısım
Berger : İdareci
Bergeran : Hazırlık, hazırlama
Berhev kırın : Toplamak, biriktirmek
Berhewa : Boş anlamsız
Berik : Gülle
Berisan : Hesap
Berisandin : Hesaplamak
Berizin : Sataşmak
Beri : Önce, ön
Berik : Cep
Berin : Çöl
Berk : Teçizat
Berkar : Çırak, garson
Bereket : Bereket
Berkêşan : Üretim
Berjêr : Aşağıya doğru
Berkêşk : Çekmece
Bermal : Evin tabanı
Bermali : Ev kadını
Bereketi : Önemli, saygıdeğer
Berketin : Üzülme
Bermayi : Artan, artık, kalıntı
Bernavk : Ön isim, soyadı

Dûmahik heye — Devamı var

BERKÊŞAN :

Mırov ji bona jiyana xwe û nequt kırına retûtê (neslê) mırovan lı guhertına xwezayinê (tabiatê) xebitine û dıxebıtın û bı vi ewayê pıxwe ji dıguherın. Şertê jıyanê pêkanına berkêşanêye ji bo vi qasê pergalê berkêşanê cêdıkın. Û roj bı roj pêş ve dıbın. Ew bûyera guherandına xwezayinê û berkêşan bı armanç û bı hışıye. Lewra bı nêzikahı gızdarê jına mırovane, mırovan bı hev ra xebıtına berkêşane bı hev tesir dıkın, komeka tinine homatê. Ji bo vi yekê berkêşan tım û tım qerekerêki cıvaki nişan dıde. Du aliyê berkêşanê heye: hêzên berkêşanê û tevlayên berkêşanê.

Berkêşan, bı belav kırın, guhertın û bı qutkırın ve gırêdayıye û wusan tê zanın. Berkêşan bı her gavên dırokê da cureki berkeşanê nişan dıde. Ev curê berkêşan evanın: Curê sıftehi, koledari, feodalı, sermayedari (kapitalizm) û sosyalistı.

Dı van curên berkêşanê da her sınıf gorê ten-têla xwe lı pêşberê pergalên berkêşanê, ji berkêşan beşa xwe hıldıde.

PERGALÊN BERKÊŞANÊ :

Çı tıştı dı pêkanına berkêşanê da tê xebıtandın jê ra pergalên berkêşanê tê gotın. Ev pergal gorê deman (dewran) guherine û dıguherın.

ÜRETİM

İnsan, yaşaması ve insan neslinin tükenmemesi için doğayı ve bu nedenle de kendisini değiştirir. İnsanın yaşam koşulu olan üretimdir ve bu nedenle yeni üretim araçları yapılır ve gündün güne geliştirilir. Bu doğanın değiştirilmesi ve üretim olayı amaçlı ve bilinçlidir. Çünkü, insan yaşantısı ile yakından ilgilidir, insanlar birlikte üretime katılır, birbirlerine tesir eder ve topluluklar oluştururlar. Bu nedenle, üretim her zaman toplumsal bir karakter gösterir. Üretimin iki unsuru vardır: Üretim güçleri ve Üretim ilişkileri.

Üretim; dağılım, değişim ve tüketim ile bağlantılıdır ve bunlarla bilinir. Üretim tarihin her çağında bir üretim tarzını belirtir. Bu üretim tarzı; ilkel, köleci, feodal, kapitalist veya sosyalisttir. Bu üretim tarzında, her sınıf üretim araçları karşısındaki durumuna göre üretimden pay almıştır.

ÜRETİM ARAÇLARI :

Üretimin gerçekleşmesinde kullanılan herşeye üretim araçları denir. Bu araçlar çağlara göre değişmiştir ve değişiyor. Örneğin; ilk insanlarda sopa ve taştan balta, bugün ise madenî araçlar, makinalar v.b.

Bu araçlarla insanlar doğayı değiştirmişler ve

METİNDEKİ BAZI KELİMELERİN TÜRKÇE KARŞILIĞI

Berkêşan : Üretim

Qut : Tüketim

Pergal : Alet

Gızdar : Alâkadar, ilgili

Ked : Emek

Vekolan : Yorumlamak

Wekok : Mirovên sıftehi kıcır û bıvırê kevir; İro ji pergalên modern tê xebitandin.

Bı van pergalan mirovan xwezayin (tabiat) gu herine û diguherin. Dı arikariya van pergalan berkêşan tê homatê. Bı pergalên çıqas xwezayin tê guherandin ew qas ji pergalên berkêşanê nûh çêdibin û pêşve dıçin.

Dı nava jiyana cıvaki kijan sınıf pergalên berkêşanê lı destê xwe digirin ew sınıf sınıfa serdeste.

HÊZÊN BERKÊŞANÊ :

Hêza xebatê, ji bo berkêşanê pır giringe. Lewra hêza xebatêye ku pergalê berkêşanê dixebitine û dıde xebatê. Hêza xebatê, ji hêz, ponijin, vekolan û ji hişê mirovan tê humatê. Şıxwe, hêza xebatêye ku pergalên berkêşanê çêdike û pêş da dibe. Disa, hêza xebatêye ku bı arikariya pergalên berkêşanê xwezayî diguherine. Jı bo vi yekê nasin û hin buna hêza xebatê giringe.

Hêza xebatê binyata ekonomi - politikêye. Bı pêş ve çûna pergalên berkêşanê hêz, ceribin, pêkhatin, jêhatin û serederiya mirovan ji pêş ve dıçe. Hate zanin ku hêza xebatê lı pergalên berkêşanê; pergalên berkêşanê ji lı ser hêza xebatê tesir dıke. Yanê lı hev tesir dıkin û pêş ve dıçin. Pıştı hin buna hêza xebatê û pergalên berkêşanê û lı hev tesir kırına wan, inca dabaşa «hêzên berkêşanê» tê kırın.

değiştiriyorlar. Bu üretim araçları vasıtası ile üretim yapıyor.

Böylece üretim araçları ile ne kadar doğa değiştiriliyorsa, üretim araçları da o kadar yenileşiyor ve gelişiyor.

ÜRETİM GÜÇLERİ

İş gücü üretimde çok önemlidir. Çünkü, üretim araçlarını çalıştıran çalışmaya sunan iş gücüdür. İş gücü; insanın, gücü düşüncesi, yorumlaması ve zekâsından oluşur.

Zaten, üretim araçlarını yapan ve geliştiren de işgücüdür. Yine iş gücüdür ki, üretim araçları vasıtası ile, doğayı değiştirir. Bu nedenle iş gücünü bilmek ve öğrenmek önemlidir.

İş gücü, ekonomi - politiğin temelidir. Üretim araçlarının gelişmesiyle, insanların gücü, tecrübesi, becerisi, çalışkanlığı da gelişir. İş gücünün üretim araçlarına; üretim araçlarının da iş gücüne etkisi anlaşılır. Yani birbirlerini etkiliyorlar ve gelişiyorlar. Üretim araçlarının, iş gücünün ve birbirlerine tesirinin anlaşılmasından sonra şimdi de üretim güçlerinden bahsetmek gerekir.

Üretim güçleri, nitelik olarak birbirinden farklı üç esastan oluşur: İnsanın maddî iş gücü, insanın manevî gücü (tecrübe, düşünce, beceri ve yeteneği) ve üretim araçları.

Hêze berkêşanê : Üretim güçleri

Tevlayi : İlişki

Kıcır : Sopa

Tewr : Kazma

Bêr : Kürek

Gû : Kanal

Zevi : Tarla

Berkêşandın : Üretmek

Hêzên berkêşanê ji sê binyatê çawaniyê ji hev cıda tê humatê: Hêza xebatên mirovan yê maddî, hêza mirovan yê manevî (cerap, ponjin, pêkanin, jêhatin û êd.) û pergalên berkêşanê.

Dî vê gerdûna (dinê) maddî da, hêzên berkêşanêye ku jiyana mirovan dî gehijine û pêş da dibe.

TEVLAYA BERKÊŞANÊ :

Tevlaya berkêşanê dî beriya her tîştê da çawaniyeki cıvatî nişan dide. Dî serida, ji bo berkêşanê bî hevra mamêla kırına mirovan, hev kırına cıvatan û lî ser hev tesir kırına wan hatî bû dabaş kırına. Jî ber vê yekê lî rexê hêzên berkêşanê tevlaya berkêşanê divê bête kırına.

Mırov heyinên maddî, bî serê xwe, tenê nıkarrın, pêk binın. Jî bo yê pêkanina heyinên maddî, katûkeş (cıvat) divên, yanê mırov ne bî tenê bî serê xwe, bî hevpişki nava cıvat dijîn. Dî vi warê da ji cerabê mırovên kevna rê heya iro feyde dibinın. Heke, mırovan bî tenê bî serê xwe berkêşan pêkbannina ne mırov, ne jî berkêşan dıhate tentêla (halê) iro. Bızor mırov cerabê xwe, zanina xwe, hêzê xwe, pêkhatına xwe û jêhatına xwe lî ber hev datîne û lî hev ra pêş ve dıçın.

Jî bo çandinê, hesinker gêsın; xerat hevcar (cot) û nır, nalbent nalkırına lingê gayan, natorvan paraztına çandinayi; gavan, xwedikırına gayan û cotkar jî cot kırıne pêk tinın paşın çandin tê hu-

Maddî evrende, insan yaşamını ileri götüren ve geliştiren üretim güçleridir.

ÜRETİM İLİŞKİLERİ :

Üretim ilişkileri herşeyden önce, toplumsal bir nitelik gösterir. Başta, üretimde insanların birlikte çalışmalarından toplumu oluşturmalarından ve birbirlerini etkilemelerinden söz edildi. Bu nedenle üretim güçlerinin yani sıra üretim ilişkilerinden de bahsetmek gerekir.

İnsanlar maddî varlıkları tek başlarına yaratamazlar. Bu maddî varlıkların yaratılması için topluluk gerekir yani insanlar tek başlarına değil toplum içinde ortak yaşarlar. Hatta bu anlamda ilk insanların tecrübelerinden bugüne kadar yararlanılmaktadır. Eğer insanlar tek başlarına üretime katılsalardı, ne insan ne de üretim bu günkü duruma gelemezdi. İnsanlar ancak tecrübelerini bilgilerini, güçlerini, becerilerini, yeteneklerini birleştirerek ve birlikte gelişirler.

Örnek : Ekin ekmek eyleminde; demirci, sapan demirini; marangoz, sapanı ve boyunduruğu; nalbant, öküzlerin nalını; kırıbekçisi ekilenlerin korunmasını; sığır çobanı sığırlara sahiplik; ve çiftçi de tarlanın sürülmesini yapar. Sonra ekin oluşur, işçi sapların biçilmesini, değirmenci tahılın öğütülmesini, fırıncı da ekmeğin pişirilmesi işini yapar ve ekmeği ortaya çıkar.

Gırıng : Mühim
Bızvın : Kıılmıdamak,
Bızvın : Kıılmıdamak, hareket etmek
Ponjin : Düşünmek
Pêş de bırn : İlerlemek
Werger : Çevirmen
Guhestın : Değiştirmek
Ceribin : Tecrübe etmek
Pêkhatın : Becermek, anlamak
Jêhati : Çalışkan
İnce (wêca) : Bu kez

matê û pale çinina oranê, aşvan hêrana dexilê, nanpêj ji pehtina nanê pêktine. Peşi nan tê huma-tê.

Wekokek din :

Cotkar di qada axê da dixebitin, berê (mah-sûlê) digehinin didine axê û disa cotkar titinê dîcî-nin ew titin tê firotin û diçe destê xwediyê karxa-nê (fabriqe). Dî karxanê da karker li ser wê titinê dixebitin cigaran çêdikin. Karxanedar (sermayedar) wan cigaran difiroşe cigarekêşan.

Jî van curên (celebên) tevlaya çiqas ku mina hev dixwiyên jî, çawaniya wan di bînda jî hev ci-daye. Lewra yê dî wekoka paşinda hati dayin da mijoke tineye guhertin heye. Çawan dixwiyê jî, her-kes jî xwe ra dixebite û beşa xwe hildide.

Dî vekoka paşida dixwazi tevlaya dî nivbera cotkar û axê, û dixwazi tevlaya nivbera karkeran û karxanedarê da mijan heye. Yanê axa, cotkaran, karxanedar karkeran dimêje. Dî van tevlayan da axa û karxanedar mêtokene. (Yanê xwediyê pergalên berkêşanêne). Lewra xwediyê qad û karxanenin. Cotkar û karker jî mêtine. Lewra cotkar û karker tinê xwediyê kedane.

Çiye axa û karxanedar (sermayedar) xwediyê pergalên berkêşanênin, bê xebat û kêferat beşê giran jî berkêşanê radikîn. Çiye cotkar û karker xwediyê keda xwe bî titêne û bî wi xebat û kêfe-

Başka bir örnek; köylüler ağanın toprağında çalışırlar, yetiştirdikleri ürünleri ağaya verirler ve yine, köylü tütünü toplar ve tütün fabrika sahibine satılır. Fabrikada işçiler bu tütün üzerinde çalışırlar, sigara yaparlar, fabrikatör (sermayedar) bu sigaraları satır.

Bu ilişki çeşitleri hernekadar birbirlerine benzeseler de, temelde nitelik olarak birbirlerinden ayrılırlar. Çünkü birinci örnekte, görüldüğü gibi sömürren yoktur, mübadele vardır. Görüldüğü gibi herkes kendisi için çalışıyor ve kendi payını alıyor.

Sonraki örnekte ise, ağa ve köylü veya işçi ile fabrikatör arasındaki ilişkilerden hangisi olursa olsun sömürü vardır. Yani, ağa köylüleri, fabrika sahibi de işçileri sömürüyor. Bu ilişkilerde ağa köylüleri, fabrika sahibi de işçileri sömürüyor. Çünkü bunlar toprağın ve fabrikanın sahibidirler. (Üretim araçlarının sahibidirler). Köylüler ve işçiler ise sömürülendirler çünkü yalnız emek sahibidirler. Ağa ve sermayedar üretim araçlarına sahip olduklarından, çalışmadan ve zahmetsiz üretimden en büyük payı alırlar. Köylü ve işçi ise, sadece emeklerine sahip olduklarından, bunca çalışma ve zahmetin karşılığı küçük bir pay, yani ölmeyecek kadar bir pay alırlar.

Bu, demirci ile köylü, köylü ile değirmenci, köylü ile fırıncı; ağa ile köylü, fabrika sahibi ile işçi, fabrika sahibi ile sigara alıcıları veya işçilerin ken-

Bımyat : Kök, esas, temel
Gerdûn : Dünya
Rex : Yan
Kotûkes : Toplum
Vin : Gerekmek
Hepvîşk : Ortak
Bızor (pızor) : Ancak

rata xweyê giran, beşek hindik yanê qwiteki nemir radikın.

Vaye, ew tevlaya dı nivbera hesinker û cotkar û aşvan; cotkar û nanpêj; yê nivbera axa û cektar, karxanedar û karker, karxanedar û cigarekêş da û yek ji nivbera karkeran û cotkaran da pıxwe, pıxwe heye. Ji van hemiyan ra tevlaya berkêşanê tê gotin. Hate xwiyan ku tentêla mirovan dı hemberê pergalên berkêşanê tê gotin. Hate xwiyan ku tentêla mirovan dı hemberê pergalên berkêşanê da cih û beşê wan dı nav berkêşanêda kış dıke û nişan dıde.

CURA BERKÊŞANÊ :

Hêzên berkêşanê û tevlaya berkêşanê cura berkêşanê tinine humatê.

Ji diroka mirovani heya roja me, pênc (5) curê berkêşê tê ditin :

Cura berkêşanê qomûnala sıftehi,

Cura berkêşanê koledari,

Cura berkêşanê axati (feodali),

Cura berkêşanê sermayedari (qapitalisti),

Cura berkêşanê sosyalisti.

Ji van her pênc curên berkêşanê cura berkêşanê qomûnala sıftehi û yê sosyalisti ne tê da, yê din li ser binyata mêjanê hatine danin. Lewra di cura berkêşanê koledari, feodali û sermayedariyê da xwediyê pergalên berkêşanê sınıfeki cıvakiye,

di aralarında; köylülerin kendi aralarında var olan ilişkilerin hepsine üretim ilişkileri denir.

Görülüyor ki; insanların üretim araçları karşısındaki durumları, onların üretimdeki yerlerini ve paylarını gösteriyor ve belirtiyor.

ÜRETİM TARZI :

Üretim güçleri ve üretim ilişkileri üretim tarzını oluşturur.

İnsanlık tarihinde, günümüze kadar beş üretim tarzı görülür.

İlkel komünal üretim tarzı, köleci üretim tarzı feodal üretim tarzı, kapitaist üretim tarzı ve sosyalist üretim tarzı.

Bu beş üretim tarzının ilkel komünal ve sosyalist üretim tarzlarının dışında diğerleri sömürü temeli üzerinde oluşmuşlardır. Çünkü köleci, feodal ve kapitalist üretim tarzlarında, üretim araçlarının mülkiyeti bir sosyal sınıfın elindedir. Bütün üretim araçları bunların kontrolündedir. Çalışan sınıfın ise sadece emek mülkiyeti vardır, bu emeklerinin kontrolünü de yine sömüren sınıf kendi kontrolüne almıştır. Çok çalışma, az yemekten başka hakları yoktur.

Fakat ilkel komünal ve sosyalist üretim tarzlarında, sömüren ve sömürülen bahsi yapılamaz. Çünkü, bu düzenlerde, üretim araçları bir sınıfın mül-

Nir : Boyunduruk

Hevcar : Sapan

Wekok : Örnek

Oran : Sap (buğday sapı, ekin sapı)

Dexil : Tahıl

Pehtın : Pişirmek

Karxane : Fabrika

Mêjok : Sömüren

pergalên berkêşanê dı sehiya wan danın. Dı xweditiyê sınıfa xebatkar ji bî tenê keda wan heyê û ev sahiya keda wan ji wan sınıfê xwinmêj hıldaye sehiya xwe. Pır xebat hindik xwarın, zêdetir mafê wan tineye.

Lê dı curê berkêşanê qomûnala siftehi û sosyalistiyê da, dabaşa mijoke û mêtîya nayê kırın. Lewra dı van rıstan da (nızaman da) pergalên berkêşanê ne dı destê sınıfeki daye, malê hemiyane. Yanê xwedi pergal û xwedi ked keddar pıxweye.

Hêzên berkêşanê dı nava cura berkêşanê da pır bî lebate (aktife). Hêzên berkêşanê bî tevlaya berkêşanê ra dıçe. Dı vi çüynê da gêhêjin û pêş ve çün heyê gehineka dom dıke. Dı vi gehinekê da, tevlaya berkêşanê bî hêzên berkêşanê ra engel dibe û destura pêş ve çünê na de. Dı van gavan da şertên şoreş tê guhertın. Ev bûyer dı her cura berkêşanê da dixwiyên û dibe sebeba guhertına cura berkêşan.

BINGEH :

Hêzên berkêşanê û tevlaya berkêşanê dı hev da curê berkêşanê anine hûmatê, hatı bû dabaş kırın. Ev curê berkêşanê ne bingehê.

Bingeha aboriya civatan, ji hemî tevlaya berkêşanê ku dı cura berkêşanê da hebû tê hûmatê. Yanê ew tevlaya nivbera karker û cotkaran xwe,

kiyetinde değıldir, herkesin malıdır. Yani araçların ve emeğın sahibi, emekçının kendisidir.

Üretim güçleri, üretim tarzı içinde çok aktiftir. Üretim güçleri, üretim ilişkileri ile birlikte ilerler. Bu ilerleyişte, gelişim ve ileri gidiş bir safhaya kadar devam eder. Bu safhada, üretim ilişkileri üretim güçlerine engel olur ve gelişmesine müsaade etmez. Böyle anlarda devrimin koşulları oluşur ve üretim tarzı değışir. Bu olay her üretim tarzında görülür ve üretim tarzının değışmesine neden olur.

ALT YAPI :

Üretim güçleri ile üretim ilişkileri birlikte üretim tarzını oluşturduğundan bahsetmiştik. Üretim tarzı alt yapı demek değıldir. Alt-yapı bir üretim tarzındaki üretim ilişkilerinin tümüdür. Yani, işçiler ile köylülerin kendi aralarında, köylü ile ağa, burjuva ile proleter arasındaki ilişkilerin tümüdür.

• Kısaca üretim ilişkileri, insanların üretim araçları karşısındaki durumları, ve üretimden aldıkları paydır.

Bu ilişkilerin hepsi alt-yapıyı oluşturur. Nasıl ki, bütün varlıkların çelişkileri içinde ise, üretim tarzının çelişkisi de içindedir.

Üretim tarzı değıştiğinde içindeki çelişkiler kendini belli etmez. Fakat üretim güçleri geliştikçe üre-

Mêjoketi : Sömürücülük
Kêferat : Eziyet, zahmet
Qwit : İnsan yiyeceğinin tümü
Pût : Hayvan yemi
Qeys : Ölçü

pıxwe; û nivbera cotkar û axê; nivbera karker û burjuva û êd.

Bı kurtayi tevlaya berkêşanê, ravastana mirovan dı pêşberê pergalên berkêşanêye û jı berkêşanê beş hıldana mirovaneye. Ev tevlayên hemî bi hev ra bingehê tinine humatê.

Çawan mıxırıkê hemî heyinê dı hinduriyê wı daye, wısan mıxırıkê cura berkêşanê jı dı hinduriya xwe daye.

Gavên cura berkêşanê diguhere, ew mıxırıkıye dı nivbera sınıfanda (xweyê pergalên berkêş û xweyê kedê) heye, xwe diyar nake, û ne engele jı bo pêş ve çûna hêzên berkêşanê. Gavên ku ev mıxırık digehe gehineka antagonist (hevranebor) dibe engel jı bo pêş ve çûna hêzên berkêşanê jı bo cura berkêşanê nû şoreş destpê dıke.

Wekok :

Sermayedaran (birjuva) lı ser axan (feodalan) şoreşa xwe çêkır, xweditiya pergalên berkêşanê kete destê sermayedaran. Dı vi gavê da tevlaya berkêşanê jı bo pêş ve çûna hêzên berkêşanê engel ne bû. Bı dem, ser da borinê da tevlaya berkêşanê hate gehinekeki wısan ku bû engel jı bo pêş ve çûna hêzên berkêşanê jı aliyê karkeran (proletaran) ve şoreş hate çêkırın. Pıştê şoreşa karkeran cura berkêşanê nûh tê humatê. Jı wı cura berkêşanê ra cura berkêşanê sosyalisti tê gotın. Dı sosyalizmê da xweditiya pergalên berkêşanê ked-

tim araçları ile üretim ilişkileri arasındaki çelişki kendini gösterir ve devrim olur.

Üretim tarzı değiştiğinde, bu sınıflar arasındaki çelişki (üretim araçlarının sahipleri ile emek sahipleri arasındaki çelişki) kendini göstermez ve üretim güçlerinin gelişmesine engel olmaz. Bu çelişki antagonist safhaya ulaştığında üretim güçlerinin gelişmesine engel olur ve yeni bir üretim tarzı için devrim yapılır.

Örnek :

Burjuvazi feodaliteye karşı devrimini yaptı. Üretim araçlarının mülkiyeti burjuvazinin eline geçti. Bu anda, üretim ilişkileri, üretim güçlerinin gelişmesine engel değildi. Zaman geçtikçe üretim ilişkilerinin üretim güçlerinin gelişmesine engel olduğu bir aşama geldi. Ve proleterya tarafından devrim yapıldı. İşçi devriminden sonra yeni bir üretim tarzı oluştu. Bu üretim tarzı, sosyalist üretim tarzıdır. Sosyalizmde üretim araçlarının mülkiyeti emekçinin kendisindedir. Bu nedenle antagonist bir çelişkidir. Bu nedenle antagonist bir çelişkidir. Üretim ilişkileri üretim güçlerinin gelişmesine engel değildir.

ÜST YAPI :

Üst-yapı, alt yapı tarafından belirlenir. Yani üretim tarzının devamı için ne gerekli ise, o üst-yapıdadır. Çünkü üst-yapı kendi başına değildir, alt

Mıxırık : Çelişki
Weş : Sürat
Sehi : Kontrol
Mêti : Sömürülen

dar pıxwene, ji bo wi yekê, dabaşa mıxırkiyê antegonist (hevranebori) nayê kırım. Tevlaya berkêşanê ne engele ji bo pêş ve cûna hêzên berkêşanê.

SERGEH

Sergeh ji aliyê bingehê ve tê kîş kırım. Ji bo doma çura berkêşanê ra çı divê ew bî wesita sergehê pêktê. Lewra sergeh bî serê xwe ni ne, bî bingehê ve girêdayiye. Gava sergeh bête gotin jê; felsefe, dad (hukuk), rêzan (siyaset), dewlet, ol (din), hal (adet), piş (senat) û êdın, tê fehm kırım.

Yanê ji bo rûniştin, pêş ve cûn û dom kırım çura berkêşanê çı divê (birûbawer û teşkilât) ew ji nava sergehêye.

Her çiqas ji aliyê bingehê ve sergeh tê afirandin, dema ku bingehê guhertin ew diguhere, lê demeki jiyana xwe yê ne serdest tajo (diajo) piştê wî bermayeki hışk jê dimîne.

Her bingeha nû sergeha xwe, pıxwe dı afirîne. Ji vi şol afirandinê, bingeh gorê xwe biraki ji birûbawer û teşkilata sergehê çura berkêşanê kevin da hebûn lı xwe tine, yê nû ji lê zêde dıke.

Wekok :

Komara (cumhuriyeta) Tırkiye yê sermayedari (qapitalisti) lı ser xwindikariya Osmaniya yê feodal hate çêkırım, ji sergeha Osmaniya, Din û dewlet û êd. Hılda, û lı xwe ani rewşa xwindikariti wergeran-

-yapıya bağıdır. Üst-yapı denildiğinde ondan, felsefe, hukuk, politika, devlet, din, adet, sanat v.b.. anlaşılır.

Yani üretim tarzının, yerleşmesi, gelişmesi ve devamı için ne gerekli ise (fikir ve kurum) hepsi üst-yapıdadır.

Her ne kadar üst-yapı, alt-yapı tarafından oluşturuluyor ve alt-yapı değiştiğinde o da değişiyorsa da, bir müddet daha egemen olmayan bir şekilde devam eder. Sonra ondan kuru bir kalıntı (devam edemeyecek olan) kalır.

Her yeni alt-yapı kendi üst-yapısını da birlikte oluşturur. Bu oluşturma işinde; alt-yapı, bir önceki üretim tarzındaki bir takım kurum ve fikirlerini kendine uygun olarak alır, bir kısmını da yeni oluşturur.

Örnek :

• Kapitalist Türkiye Cumhuriyeti, feodal Osmanlı İmparatorluğu üzerinde kurulduğunda Osmanlı üst-yapısından din ve devleti v.b.. aldı ve kendine uygun hale soktu. Hükümdarlığı cumhuriyet, feodal orduyu, millî ordu haline getirdi. Din de yeni üretim tarzına göre değiştirildi. Yeni üretim tarzına gerekli olanlar bırakıldı, diğerleri atıldı. (Örneğin : Şeyhülislâmlık ve kadılık kaldırıldı).

Üst-yapı nasıl kendi alt yapısının yerleşmesi

Rıst : Düzen

Xweyi : Sahip

Hevranebor : Antagonist

Teşkilat : Kuruluş, kurum

Birûbawer : İdeolojik, fikir

Pûç kırım : Mâhf etmek

Rêzik : Kanun

Bergeh : Cehennem

de komaritiyê; leşkerê feodaliyê wergerande leşkerê netewayetiye û êd.

Oî (dîn) jî gorê cura berkêşanê nû hate guherîtin, çî jî berkêşana nû ra diviya ew man yê dîn hatin avêtin.

Bazxeberê (mesela) şeyxulislamiti û qaditi hate rakirin. Sergeh jî bo runîştin û pêş ve çûna bingeha xwe çawan pêşberê sergeha cura berkêşanê berri tekoşin daye, wisan jî, jî bo dom kirin û parastina bingeha xwe bî hêzên nû (yanê ew hêzên ku di hindûr da derdikevin û cura berkêşaneki nû dîxwazîna) ra tekoşin dide.

ve gelişmesi için, bir önceki üretim tarzının üst yapısına karşı mücadele verdi ise; üretim tarzının devam etmesi ve korunması için de, yeni güçlere (yani eski üretim tarzının içinden çıkan ve yeni bir üretim tarzı isteyen güçler) karşı da mücadele verir.

AYIN OLAYLARI VE YORUMLARI

— Anti-emperyalist, anti-sömürgeci ve anti-faşist sosyalist basın üzerinde ırkçı-faşist baskılar gün geçtikçe daha da yoğunlaşıyor.

Sömürgeci, faşist-ırkçı güçler gün geçtikçe Kürt halkının anti-sömürgeci ulusal demokratik uyanışı ve tepkisi ile Türkiye emekçilerinin sosyalist mücadelesi karşısında büyük bir telaş ve panik içinde daha da saldırganlaşmışlardır. Üniversitede devrimci öğrenci gençlik üzerinde faşist baskılar yoğunlaşıp devrimci gençler kurşunlanırken, işçilerin, ekonomik, politik mücadelesi engellenmekte ve Kürt halkı üzerindeki sömürgeci militarist baskılar arttırılmaktadır. Bununla birlikte sosyalist, demokratik basına karşı da gerici sömürgeci güçlerin baskısı artmıştır.

Halkımızın anti-sömürgeci ulusal demokratik bilincinin geliştirilmesinin aracı ve mücadele organı olan **RIZGARI'**nin yığınlara ulaştırılması mahkemenin yasaklama kararıyla engellendi, yazı işleri müdürü Mehmet UZUN tutuklandı ve dergilere matbaada el konuldu.

Devrimci Gençlik dergisinin yazı işleri müdürü Taner AKÇAM tutuklanmış, derginin sahibi Melih Pekdemir'in

gıyaben tutuklanmasına mahkemece karar verilmiştir. **Halkın Kurtuluşu** dergisinin sahibi Zeki GÜMÜŞEL ve **Aydınlık** dergisi sahibi Doğan YURDAKUL gözaltına alınmıştır. Ayrıca Komal Yayınevinin yayınladığı «19. yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadele» Bilim ve Sosyalizm Yayınlarından «Komünist Manifesto», Suda Yayınlarından «Lenin (Leon Troçki)» ve Habora yayınlarından «Parti Öğretisi» v.b. gibi kitaplar mahkemece yasaklanmış ve sorumluları hakkında dava açılmıştır.

Sosyalist basın üzerindeki faşist-ırkçı baskılara karşı mücadeleyi geliştirmek her sosyalistin ve her demokratın görevidir. Bugünlerde dergimizin de katıldığı «Basına Özgürlük» imza kampanyasından başka demokratik direniş biçimlerine geçmeden önce, basın özgürlüğü imza kampanyasını son sayısında yansıtan Halkın Sesi dergisine iki noktada eleştirimiz olacaktır. Eğer bu eleştirilerimiz doğrultusunda Halkın Sesi «Basın Özgürlüğü» kampanyasıyla ilgili olarak özeleştirisini yapmazsa, «Basına Özgürlük» ve «Faşist-İrkçi Baskılara Hayır» kampanyası doğru devrimci çizgide geliştirilemez. Bu eleştirilerimiz aynı zamanda kampanyaya öncülük eden arkadaşlara iletilmiştir. Eleştirilerimiz;

Birincisi: Kürt halkının anti-sömürgeci ulusal-demokratik bliincinin geliştirilmesi ve mücadele organı olan RIZGARİ ve Kürt halkının sosyo-ekonomik yapısı ve tarihi ile ilgili araştırmalarla uğraşan Komal Yayınevi üzerindeki faşist-ırkçı baskılar; RIZGARİ'nin yığınlara ulaşmadan toplatılması ve Komal Yayınlarından birkaçına mahkemece

yasaklama verilmesi ortadayken kulakardı edilemez. Halkın Sesi, **burjuva demokrat karakterleri bile** çok uluslu Türkiye koşullarında tartışmalı olan (ki çok uluslu ülkelerde demokrat olmak oldukça zordur) **birçok yayını** kapağına vururken, RIZGARİ dergisinden ve Komal Yayınevinden bahsedilmemektedir. Eğer bu tavır kasıtlı ve bilinçli olarak ortaya konulmuşsa (somut durumun tahlili bugün bu sonucu ortaya getirmektedir) Halkın Sesi'nin niteliğini birinci sayımızda yazdığımız ve ikinci sayımızda devam eden ve ileride de eleştirisi yapılacak Kemalistlerin safında görmek zorunluluğu ortaya gelecektir...

İkincisi; Türkiye işçi sınıfı hareketinin ve Kürt halkının anti-sömürgeci ulusal demokratik kurtuluş hareketinin devrimci birliğini sosyalist ilkeler doğrultusunda savunmak ve korumak sosyalist unsurların, grupların ve kuruluşların görevlerindedir. Onun için, devrimci hareketimizin bir yönü için sömürgeci, ırkçı ve muhbir olan bir unsur grup veya kuruluş diğer yönü için devrimci ve demokrat olamaz. RIZGARİ'nin birinci sayısında Kemalizmin ve Kemalistlerin eleştirisi yapılırken : sözde burjuva-demokrat Kemalistlerden örnekler verilmiştir. Fikret OTYAM'da bunlardan birisidir. Ve bir özeleştiri içinde değildir. Buna rağmen, Halkın Sesi «Yurtsever Basına Özgürlük» kampanyasını kitlelere ulaştırmak isterken Fikret OTYAM'ın demecini ve resmini derginin orta sayfasına vermiştir. Bu durum devrimci unsurlar, gruplar ve kuruluşlar arasında güvensizliğe yol açmakla kalmaz, sömürgeci ve faşist-ırkçı egemen güçlerin kasıtlı ve programlı bir şekilde halklarımız ara-

sında yarattıkları çelişmeleri ve güvensizliği derinleştirir. Bu konuda her türlü titizliği teori ve pratiğimizde göstermek bir görevdir.

Basın üzerindeki faşist-ırkçı baskılara karşı mücadele halklarımızın devrimci, demokratik ve ulusal mücadelelerinin bir parçasıdır. Ondan ayrı düşünmek ve salt olarak mevcut yasalar çerçevesinde bu mücadelenin sonuçlanmasını istemek ve savunmak büyük bir yanlıştır...

— **Emperyalist-sömürgeci sistemin Yüksek Askeri Savunma Birliği ve dünya halklarının baş düşmanı NATO'yu kuruluş yıldönümünde lanetliyoruz.**

Emperyalist-sömürgeci dünya sisteminin çöküşe gitmekte olduğu çağımızda; emperyalist-sömürgeciler, anti-emperyalist ve anti-sömürgeci ulusal kurtuluş hareketleriyle, uluslararası işçi sınıfı hareketiyle ve sosyalist dünya ile mücadele etmek için çok karmaşık siyasal ve askerî bir mekanizmayı gerçekleştirmiştir.

Karşı-devrimci eylemlerini bütün emperyalist-sömürgeci dünyasına yaymış olan bu gerici mekanizma;

— Çok sayıda emperyalist-kapitalist ve sömürgeci ülkenin oluşturduğu askeri ve siyasal ittifakları,

— Emperyalist-sömürgeci güçlere bağımlı ve sömürge ülkeler ile imzalanmış ikili askeri ve siyasal antlaşmaları,

— Sömürge ve bağımlı Asya, Afrika ve Latin Ameri-

ka ülkelerinin toprakları üstünde 'ana stratejik savunma görevini' yerine getiren kara, deniz, hava üsleri,

— Siyasal bağımsızlığa kavuşan ülkelerin denizlerine yakın alanlarında tehdit aracı olarak dolaşmakta olan askeri deniz filoları,

— Bağımlı ve sömürge ülkelerde emperyalist sömürgeci güçlerin çıkarlarına uygun olarak ulusal kurtuluş hareketlerine ve uluslararası işçi sınıfı hareketine karşı katliamcı bir şekilde kullanılan, paralı askerlerden oluşan ordulardır

NATO, CENTO, ANSUZ, SEATO vb. gibi uluslararası askeri, siyasal ve ekonomik kuruluşlar yukarıda belirlediğimiz niteliklerin kapsamı içinde oluşturulmuş olup emperyalist-sömürgeci güçlerin çıkarlarına hizmet ederler. Amaç; çöküşe gitmekte olan emperyalist-sömürgeci dünya sisteminin uzun vadeli yaşamasıdır. Biz burada saydığımız tüm askeri ve siyasal ittifaklar üzerinde durmuyoruz. NATO'nun kuruluşunun 27. yıldönümü dolayısıyla, NATO'nun kuruluşu, uluslararası emperyalist karakteri üzerinde kısaca duracağız.

II. Emperyalist paylaşım savaşından sonra Alman faşizmi ve militarizmi yenilmiş, Sovyetler Birliği ve halklar savaşından daha güçlü çıkmıştır. Bununla birlikte Amerika Birleşik Devletleri emperyalist-sömürgeci dünya sisteminin lideri olarak, batılı kapitalist-emperyalist ülkeleri askeri ve siyasal bir ittifak içinde birleştirmek çabaları 5 Nisan 1949 yıllarında Kuzey Atlantik Antlaşmasıyla NATO gibi bir askeri birlikte birleştirmiştir.

«NATO, —eğer tabiri caiz ise— sömürgecilerin en yüksek askeri birliğini temsil eder. NATO üyesi devletlerin muazzam askeri gücü bugün sömürücülerin hizmetinde bulunmaktadır. Bu güçler, birçok kez NATO üsleri aracılığıyla, Asya ve Afrika'nın ulusal kurtuluş kuvvetlerinin üzerine saldırtılmıştır. Örneğin, 1958'de emperyalizmin Orta-Doğuya müdahalesi sırasında, bu üsler İngiliz ve Amerikan birliklerinin taşınması için kullanılmıştır. Aynı üsler Kongo'ya (Kinshasa), Amerika ve Belçika'nın ortak müdahalesinde önemli bir rol oynamıştır. Ne varki NATO üstlerinin işlevi bunlardan ibaret değildir. NATO birlikleri ve onun üsleri, Angola ve Mozambik ulusal kurtuluş hareketini cezalandırmak için gönderilen paralı askerlerin yanında da dolaylı olarak yer almışlardır. Fakat NATO üyelerinden aldığı askeri ve ekonomik yardım sayesinde Portekiz, Afrika sömürgelerinde 100.000 kişilik bir ordu besleyebilmekte ve ulusal kurtuluş hareketine karşı verdiği mücadele için her yıl 120 milyar dolardan fazla para harcayabilmekteydi.» (1)

Yukarıda açık niteliği belli olan, emperyalist sömürgeci politikanın gelişiminden açıkça görülen ve dünya halklarının başına büyük bir bela kesilen NATO'ya Türkiye'de üyedir. Türkiye, **ikili** siyasi veya askeri antlaşmalarla emperyalizme bağımlı olduğu gibi, NATO'ya üye olmakla Kürt halkının (Türkiye ve Orta-Doğuda) anti-sömürgeci kurtu-

(1) Çağımızda Ulusal Kurtuluş Savaşları ve Üçüncü Dünya, E. Juko - A. İskenderof, Konuk Yayınları, s. 90.

luş hareketinin, Türkiye İşçi Sınıfı hareketinin ve Orta-Doğudaki halkların ulusal kurtuluş hareketlerine karşı emperyalist sömürgeci güçlerin çıkarlarını ekonomik, siyasi ve askeri planda savunan ana stratejik bir savunma bölgesidir.

NATO'ya karşı mücadele anti-sömürgeci anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelemizin bir parçasıdır. 11 demokratik kuruluş 5 Nisanda ortak bir bildiri yayınlayarak NATO'nun emperyalist saldırgan karakterini belirlemişler ve «NATO'ya hayır» kampanyası açmışlardır.

— **Halkımızın anti-sömürgeci tepkisi büyüyor, ve boyutlanıyor:**

21 Mart Mardin Mitingi.

21 Mart Kürt halkının özgürlük mücadelesinin simgesi Newroz günü olduğu gibi aynı zamanda «ırkçılığı lanetleme günüydü.»

21 Mart 1976 günü Mardin'de «faşizmi, hayat pahalılığını ve işsizliği protesto mitingi» ve mitingin yapıldığı gün Newroz kutlandı. 10 bini aşan halk kitlelerinin izlediği mitingte özellikle Kürt halkı üzerindeki sömürgeci eylemler, ırkçı-şöven ve militarist baskılar nefretle dile getirildi ve protesto edildi.

Mitingte yapılan konuşmalarda; tarihi süreç içinde Kürt halkının geçirdiği toplumsal aşamalar ve milli direnme hareketleri ortaya konulduğu gibi, bu mücadelelere karşı, emperyalist-sömürgeci güçlerin Kürdistan'ın Orta-Doğu genelinde ve Türkiye üzerinde imhacı politikaları,

jenosit eylemleri, asimilasyoncu ve ırkçı eylemleri teşhir edildi. Aynı şekilde çağımızda ezilen dünya halklarının emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı sürdürdükleri anti emperyalist, anti-sömürgeci mücadelenin gün geçtikçe boyutlandığını ve Kürt halkının Orta-Doğuda gelişen ulusal demokratik kurtuluş mücadelesi vurgulanırken, sömürgeci militarist güçler mitingi provakasyona getirmek istediler. Fakat emellerine ulaşamadılar. Çünkü, halkımızın gelişen bilinci bu tür provakasyonları ortadan kaldıracak kadar boyutlanmıştır.

Mitingte geniş halk yığınlarının attıkları sloganlardan kitleye hakim olanlar; «Kahrolsun Sömürgecilik», «Kahrolsun Faşizm», «Kahrolsun Militarizm», «Kurdara Azadi» ve «Yaşasın Halkımızın Ulusal Demokratik Mücadelesi» idi. Miting tertip komitesi, mitinge çağrı niteliğinde bir bildiri yayınladı. Bu bildiri buraya aynen alıyoruz:

«Çağımız ezilen ulusların sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı ulusal kurtuluş ve sosyal devrimler çağıdır. Günümüzde ezilen, sömürülen ulus ve halkların gelişen devrimci mücadelesi emperyalizme ve sömürgeciliğe ağır darbeler vurmaktadır. Bizler sömürgeci güçler tarafından tutsak edilen, emperyalizme bağımlı bir ülke içerisinde sömürge bir ulusun YURTSEVERLERİ olarak «FAŞİZMİ-HAYAT PAHALILIĞI ve İŞSİZLİĞİ» protesto mitingini tertiplemiş bulunuyoruz. Sömürgeci güçlerin halkımız üzerindeki ırkçı-şöven baskıları —geçmişte olduğu gibi— günümüzde daha yoğun bir şekilde sürdürülmektedir.

Dün ÖZALP'ta, VİRANŞEHİR'de, LİCE'de, BEYTÜŞEBAB'da, NUSAYBİN'de sürdürülen katliamlar bugünde MİDYAT'ta, İDİL'de ve MALATYA'da açık bir şekilde devam ettirilmektedir.

Aynı, güçler, gelişen işçi sınıfı ve ezilen halklar üzerindeki baskılarını yoğunlaştırmışlardır. İşçilerin demokratik hakları olan grevlerin panzerlerle bastırılması ve tertiplenen oyunlar sonunda Zeytinburnu'nda öldürülen işçiler ve emekçiler bunun en açık örneğidir. Gün geçmiyorki devrimci yurtsever gençler üniversite kapılarında kurşunlanmasın ve öldürülmesin,

Halkımız üzerinde yoğunlaşan bu katliamcı ve imha politikaları sınır bölgelerinde ve tüm halkımız üzerinde açık bir şekilde görülmektedir, kasıtlı olarak her alanda geri bırakılmış halkımız geçimlerini temin etmek için başka yerlere mevsimlik işçi olarak göç etmektedirler. Yoksul halkımızın diğer bir kesiminde sırt hamalı olarak geçimini sağlamak için kaçakçı-ağalarına hizmet etmek zorunda bırakılmıştır. Sırt hamalı olarak geçimini sağlamak zorunda bırakılan yoksul halk kurşunlanmaktadır. Öldürülmektedir. Kaçakçı-ağalar ise, elini kolunu sallaya sallaya serbestçe dolaşmaktadırlar. Bunlarla beraber şehrimizdeki çimento fabrikasına kasıtlı olarak işçi getirilmekte, halkımıza ekonomik ambargo uygulayarak başka yerlere göçe zorlanmaktadırlar. Yoksul halkımız SÖMÜRGEÇİLERİN bu oyunlarını iyi bilmek-

tedir. Yoksul halkımızın yanında yer alan bizler, halkımızın bir parçası olarak bu mitingi tertiplemiş bulunuyoruz. Tüm halkımızın bu eyleme katılmasını istiyoruz.

**KAHROLSUN EMPERYALİZM VE SÖMÜRGEÇİLİK!!!
YAŞASIN HALKIMIZIN ULUSAL KURTULUŞ VE
DEMOKRASİ MÜCADELESİ...**

**KAHROLSUN FAŞİZM VE MİLİTARİZM.
YAŞASIN EZİLEN ULUSLARIN VE HALKLARIN
KURTULUŞU, KARDEŞLİĞİ VE BİRLİĞİ»**

- Halkımızın bir parçası olan öğrenci gençlik üzerinde faşist-ırkçı ve şövenist baskılar arttırılırken devrimci öğrenci gençliğin devrimci-demokratik mücadelesi de buna paralel olarak gelişmektedir.

Devrimci Kürt gençliği üzerinde sürdürülen baskılar, sömürgeci güçlerin halkımız üzerinde sürdürdükleri faşist-ırkçı ve asimilasyoncu politikanın devamıdır. Halkımızın anti-sömürgeci ulusal demokratik uyanışından ve bilinçlenmesinden korkan gerici-sömürgeci sınıflar, halkımızın dinamik bir gücü olan, halkımızın sorunlarına karşı titizlik ve hassaslık gösteren öğrenci gençliğin bilinçlenmesinden ve mücadelesinden de korkmaktadırlar. Bu durum karşısında, son günlerde devrimci öğrenci gençlik üzerinde çeşitli yöntemler ve provakasyon eylemleriyle baskılar yoğunlaştırılmıştır.

Bitlis'te faşist-ırkçı politikanın öğrenim ve öğretim kesimindeki uygulayıcıları yeni tertipler peşindedirler. **Bitlis Demokratik Kültür Derneği** bu faşist-ırkçı ve sömürgeci politikayı halk yığınları arasında politik çalışmalarlarıyla teşhir ettikleri gibi, bir bildiri de yayınlarak «Okullarda Boykotların Kaldırılmasını» istemişler ve gerici güçlerin politikalarını halkımıza duyurmuşlardır. Bildiride şunlar anlatılmaktadır:

«Çağımız ezilen mazlum dünya halklarının emperyalist-sömürgeci sisteme karşı zaferler kazandığı çağdır. Bütün değerleriyle yok edilmek istenen mazlum halklar, kurtuluş bayraklarını sömürsüz toplumların kurulması için yükseltmektedirler. Dünya halkları emperyalist-sömürgeci güçlere karşı, dünya ilerici güçlerinin yardım ve desteğini alarak bu çağdışı sisteme ağır darbeler indirmektedirler ve özgür-bağımsız toplumlarını kurmaktadır. Bu genel belirleme içinde ülkemizde de emperyalist-sömürgeci güçlerin günümüzdeki uygulayıcısı MC iktidarı hergün işçileri ve köylüleri, öğrencileri ve memurları çağdışı yöntemlerle sömürmekte, ezmekte, katletmekte ve halkımız üzerindeki ırkçı-şöven baskılarını gelenek haline getirmektedirler.

BİTLİSTE BU POLİTİKANIN UYGULAYICILARI VE UŞAKLARI YENİ OYUNLAR TERTİPLEDİLER :

26.3.1976 günü halkımızın düşmanı faşist bir öğretmenin yoldan geçen gençlere küfür etmesi üzerine çıkan kavgadan sonra aynı öğretmen okulda bulu-

nan faşist idarecilerle beraber sınıflara girerek «CAN GÜVENLİĞİ KALMADI, KOMÜNİSTLER OKULU İŞGAL ETTİ, DERS YAPMIYORUZ, BOYKOTA GİDİN» demişler ve okulda bulunan 140'dan fazla öğrenciyi dışarı çıkarmışlardır.

29.3.1976 günü okulun boykotta olduğunu okula giden öğrencilere söyleyen faşist idareci öğretmenler derslere girerseniz sizi sınıfta bırakırız diyerek öğrencileri tehdit etmişlerdir. Bitlis'te yoksul halk çocuklarının okumalarını istemeyen insanlık düşmanı faşist öğretmenler 30.3.1976 günü de Ticaret Lisesi'nde boykota giderek öğrencileri dışarı atmışlardır. Sömürgeci uşaklar çağdışı, giderek insanlık dışı olan ırkçı-faşist (Turancı) görüşlerini yurtsever öğrencilere zorla kabul ettiremedikleri için öğrencilere notla gözdağı verip ve zaman zaman erkek kardeşlerimize İBNE ve kızkardeşlerimize OROSPU dahi demişlerdir. Tüm bunlara rağmen yurtsever öğrencilerin oyuna gelmediklerini ve faşist görüşlerini kabullenmediklerini gören faşist taslakları, anayasa ile teminat altına alınan eğitim ve öğretim hakkını gasbederek okulu keyfi olarak kapatmışlardır. Bugün bu uygulamaları yapanlar Türkiye'yi Amerika'ya satan, hırsızlık ve talan üzerine kurulu düzenlerini devam ettirmek isteyen emperyalist-sömürgeci güçler ve onların uşaklarıdır.»

BİTLİS DKD Bildirisi, emperyalist-sömürgeci güçlerin son yıllarda Doğu-Anadolu bölgesinde işledikleri ci-

nayetleri sıralamakta ve mevcut eğitim sistemi sömürgeci eğitim sistemi olarak nitelendirilmektedir.

Diyarbakır'da Öğretmen Lisesi, faşist-ırkçı öğrencilerin ve yöneticilerin işgali altındadır. Eğitim Enstitüsünden stajyer olarak gelen devrimciler faşist-ırkçı yöneticilerin yönetiminde saldırıya uğramışlar ve yaralanmışlardır. TÖB-DER Diyarbakır şubesi gençlik üzerinde devam eden faşist-ırkçı ve şövenist baskıları protesto eden bildirisinde özetle şöyle demektedir:

«ÖĞRETMEN LİSESİNDE FAŞİSTLERİN İŞGALİ DEVAM EDİYOR.»

STAJYER BİR ÖĞRETMEN, ÖĞRETMEN LİSESİNDE FAŞİSTLERCE AĞIR YARALANDI. ADLİYEDEN DÖNEN BİR GRUP ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ FAŞİSTLERCE KURŞUN YAĞMURUNA TUTULDU?

ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ İRKÇİ ŞÖVEN FAŞİST BASKILARI PROTESTO İÇİN BOYKOTTAYKEN SÜRESİZ KAPATILDI.

.....
İlimizde de son günlerde yoğunlaşan ve taban aramaya yönelik olan ırkçı-şöven ve faşizan baskıların gelişimi şöyledir:

Öğretim yılının başından beri MİLLİYETÇİ CEPHE iktidarının atadığı FAŞİST İDARECİLER ve ÖĞRENCİLER tarafından işgal edilen Öğretmen Lisesinden 46 öğrenci sürüldü. Çok sayıda öğrenci okulu terketti. Bazı yatılı öğrencilerde SABAHÇI KAHVELERDE

VE SOKAKLARDA SEBAHLAMAKTADIRLAR. İrkçi-şöven ve faşist ideolojinin karargahı haline getirilen bu okulda devrimci öğretmen ve öğrenciler hergün saldırıya uğramaktadırlar. Bu saldırıların biri de Diyarbakır Eğitim Enstitüsü öğrencisi Bedri KAYA'ya yapıldı. Bedri KAYA 23.3.1976 Salı günü okul müdürü faşist öğretmen ve öğrencilerin taşlı sopalı saldırılarına uğrayarak ağır şekilde yaralanmıştır. Bu olayda, okulda bulunan bazı polisler saldırganların saldırılarını önleyecekleri yerde Bedri KAYA'yı tutarak daha feci dövülmesine yardımcı olmuşlardır. Bedri KAYA hastahaneye kaldırılarak ilk tedavisi yapılmış ve 25 gün rapor verilmiştir. Hastahanedeki karakola getirilen ve bir müddet gözaltında yaralı olarak kaldıktan sonra Savcılığa götürülen Bedri KAYA ilk sorgusundan sonra saldırganlarla BERABER SERBEST BIRAKILMIŞTIR? Bedri KAYA bir grup öğretmen ve öğrenci ile beraber Adliyeden dönerlerken faşistlerce kurşun yağmuruna tutulmuşlardır. Bu saldırıda Yaşar AKTOP isimli bir MHP'li komando silahıyla beraber yakalanmıştır.

İlimizin, Endüstri Meslek Lisesinde, İRKÇİ-ŞÖVEN-FAŞİST baskılar sürüyor. Okul müdürü sınıflarda öğrencilere: «KÜRTÇE BİLİYOR MUSUNUZ» şeklinde sorular sormaktadır. «EVET» diyen öğrencilere dayak atmakta, KÜFÜR ETMEKTE VE «PİS KOMÜNİSTLER SİZİN YERİNİZ RUSYADIR» şeklinde deyimler kullanmaktadır. Bu okuda birinci sönestr 200 öğren-

ciye yemek çıkarken ikinci sönestr bu sayı 100'e indirilmiştir. Ayrıca bu yıl birçok öğrenci keyfi olarak okuldan sürülmüştür. Öğrenciler bu durumları protesto için 23.3.1976 günü boykota başlamışlardır. Okul süresiz kapatılmıştır.» diyerek faşist-ırkçı güçlerin yoğunlaştırdığı baskılar protesto edilmekte, kapatılan okulların açılması istenilmekte ve faşizme, sömürgeciliğe karşı aktif mücadele önerilmektedir.

— Bingöl'de protesto yürüyüşü.

Bingöl'de faşist-ırkçı güçlerin çıkardıkları olaylar üzerine yurtsever öğrenci gençlik halkla birlikte bir protesto yürüyüşü yapmışlardır. 1974-75 yıllarında Bingöl'de çıkan olayların maddi temelinde, yıllardan beri sömürgeci güçlerin halkımızı bölmek için kışkırtmalarla ortaya çıkardıkları alevi-sünni çatışmasıdır. Günümüzün yaşayan sömürgecileri tarihi geçmişte büyükbabalarından devraldıkları yöntemi uygulamaya çalışmışlardır. Bugün bu tarihi ihaneti tüm yurtseverler, devrimciler ve halkımız bilmektedir. Bu yıl alevi-sünni çatışmasını kullanamayan sömürgeci güçler kendi maşaları olan uydu-aracı güçleri daha tehlikeli bir şekilde kullanma yoluna gitmişlerdir. Gerici güçler, Bingöl'deki son olaylara ve gelişmelere sağsol çatışması görünümü vermek istemektedir. Oysa sağsol çatışması değil, faşist ırkçı güçlerin ve onların uşaklarının saldırısı açık seçik ortadadır. Son olayların gelişimini kaba hatlarıyla şöylece tesbit edebiliriz.

Liseli öğrencilere saldıran MHP'nin faşist saldırgan militanları, devrimci öğrencilere «komünist» diyerek halkı tahrik etmek istiyorlar, Fakat halk bu tahrike gelmeyerek onların çirkef yüzlerini ortaya çıkarıyor. Böylece karşı-devrimcilerin silahı ters tepmiş oluyor. MHP'nin faşist saldırgan militanları bu olayı yaratmakla kalmayarak hergün yeni bir olay tezgahlıyorlar. Örneğin 18.3.1976'da Bingöl Lisesinde bir devrimci öğrencinin üzerine faşistler saldırıyor ve olay büyüyor. Olay polis müdahalesiyle sonuçlanıyor. 15 devrimci öğrenci mahkemece tutuklanıyor. Öğrenci velileri öğrencilerinin haksız bir şekilde tutuklanmasını ileri sürerek işe müdahale ediyorlar ve devrimci öğrencilerin serbest bırakılmasını istiyorlar. Birkaç gün sonra bu tutuklu öğrenciler serbest bırakılıyor.

Yine, 19.3.1976 günü bir grup MHP'li militan TÖB-DER binasına saldırıyor. Bunun üzerine halk ve yurtsever gençlik olay yerinde toplanarak olayı lanetliyor. Büyüyen tepki bir protesto yürüyüşüne yol açıyor. Halk ve yurtsever öğrenci gençlik omuz omuza bir yürüyüş tertipleyerek faşist ırkçı saldırganların provakasyonlarını teşhir ediyorlar. Bütün kitle «Kahrolsun Faşistler» ve «Kahrolsun Türkeş» diye bağırıyorlar. Bunun üzerine yürüyüşün izinsiz olduğu gerekçesiyle dava açılıyor.

— **Silvan, ve Viranşehir'de faşistler yeni oyunlar tezgahlıyor.**

Silvan Lisesinde devrimci öğrencilerle gerici öğrenciler arasında çıkan tartışmadan sonra olaylar büyüme-

ye başlamıştır. Gerici kesimin temsilciliğini bu olayda Silvan ağalarından ve beylerinden birisinin (Yümlü) oğulları yaptılar. Okuldaki tartışmadan sonra ağanın çocukları baskıları artırmak için büyük bir provakasyon tezgahlayarak köylüleri de buna alet etmişlerdir. Liseyi basan köylüler ağanın sömürü ve baskısı altında inim inim inleyen, toprakları köylülere ait olduğu halde ağa tarafından gasbedilen köylerin köylüleriydi. Fakat ağanın, ekonomik sömürü ve baskısına dayanarak oluşturduğu bu saldırıya karşı, yurtsever öğrenciler ve onları destekleyen halkın gücü ağır basmıştır. Okulda ve caddelerde ağa ve ağanın adamları püskürtülmüştür. Olayda iki devrimci öğrenci aynı zamanda iki kardeş yaralanmıştır.

Devrimci öğrenciler ve halk bu olayı protesto etmek için bir yürüyüş yapmışlar ve bazı taleplerde bulunmuşlardır. Talepleri kaba hatlarıyla şöyle sıralamak mümkündür:

- a) Devrimci öğrencilerle tartışan ağanın çocuklarının başka bir liseye nakli,
- b) Ağa ailesinin devrimci öğrencilerden ve Silvan Kültür Derneğinden yaralı öğrenci arkadaşlarının ailelerinden özür dilemeleri,
- c) Lisedeki faşist-ırkçı baskının kaldırılmasını istemişlerdir.

Baskıcı güçler halkın ve devrimci gençliğin demokratik muhalefeti karşısında gerileyerek taleplerin yerine getirileceğini bildirmişlerdir.

Aynı şekilde Doğu-Anadolu bölgesinde öğrenciler ve

halk üzerinde sürdürülen sömürgeci faşist politika, bir halkasını da son günlerde Viranşehir'de oluşturmuştur. Faşistlerin saldırısıyla başlayan ve büyüyen olaylar polis ve diğer militarist güçlerin müdahalesiyle sonuçlandırılmıştır. Fakat bu sonuçlanma yeni provakasyonların ve oyunların tezgahlanmasını da getirecektir.

— Ergani'de geniş aramalar.

Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde son yıllarda Doğu ve Güney-Doğuanadolu bölgesinin genelinde devam eden komando aramaları devam ettirilmektedir. Şehir merkezinde devrimci ve yurtsever güçler üzerinde baskılarını kurmak amacıyla hergün kahveler aranmakta, caddelerde vatandaşın üzeri aranmakta ve bu aramalar şehir merkeziyle bağlı kalmamaktadır. Günlerdir köylerde de «silahtan arındırma» (asker-sivli bürokratların kendi deyimleriyle) eylemi devam ettirilmektedir. Bu aramalar salt silahtan arındırma olarak nitelendirilirse büyük bir safdillik olur. Amaç, halkımızın gelişen ulusal demokratik, anti-sömürgeci uyanışının ve bilinçlenmesinin sindirilmesidir. Bunu tüm devrimciler, yurtseverler bildikleri gibi, Ergani halkı da bilmektedir. Gericici güçlerin her gün yeni bir provakasyon hazırlayacakları da bilinmektedir.

— Kızıldere katliamı Türkiye'nin bir çok yerinde protesto edildi.

12 Mart döneminde son yılların en büyük katliamlarından birisi 10 yurtsever devrimcinin Kızıldere'de kat-

ledilmesidir. Fakat bu katliam tarihte süregelen katliamların ne ilki ne de sonu değildir. Emperyalizme bağımlı sömürgeci güçler hergün yeni bir katliam sahnelemektedirler.

O dönemin faşist-ırkçı ve sömürgeci güçleri kendi koydukları yasaların bile dışına çıkarak Kızıldere'de Mahir ÇAYAN, Cihan ALPTEKİN, Sinan Kazım ÖZÜDOĞRU, Ömer AYNA, Hüdaî ARIKAN, Sabahattin KURT, Saffet ALP, Ahmet ATASOY, Ertan SARUHAN, Nihat YILMAZ'ı savunmasız bir şekil de bombalarla imha ettiler. Katledildikleri gün 30 Marttır... Tüm devrimciler ve yurtseverler bugünün barbarlığını ve vahşetini nefretle hatırlıyorlar.

— Lice katliamından sonra Doğubeyazıt ve Karlıova...

Doğuanadolu bölgesinde yıllardan beri depremler olur. Bunu tüm dünya bilmektedir. Bu depremlerde binlerce insan çoluk çocuk ölmüştür. Bu durum Doğu Anadolu bölgesinin deprem alanı olduğun tarihi olaylarda açıkça ortaya koyduğu halde zaten asimilasyon ve jenosit eylemleriyle Kürt halkını yoketmek isteyen sömürgeci güçler hiçbir tedbir almamışlardır. Sonuçta Doğu Anadolu bölgesindeki depremler, bir **doğa** afeti olmaktan çıkıp bir katliama dönüştürülmüştür.

Son yıllarda onbinlerce insanın yokolmasına sebep olan Lice depreminin ekonomik ve sosyal yaraları sarılmadan bu büyük katliamın üzerine Doğubeyazıt ve Karlı-

ova depremi gelmiştir. Doğubeyazıt'ta 3 Nisan 1976 günü saat 20 sıralarında deprem olmuş 10 kişi ölmüş, 5 kişi ağır yaralanmış ve yüzlerce ev yıkılmıştır.

28.3.1976 günü Karlıova'da olan (saat 17) depremde üç köy en fazla hasar gördü. Can kaybı olmamakla beraber 7 yaralı ve çok sayıda hayvan ölüsü var. Evi yıkılan köylüler kar üstünde ölmek için doğa koşullarıyla cebelleşiyorlar. Devlet güçlerinin 1.3.1976 tarihine kadar en küçük bir müdahalesi olmamıştır. 30.3.1976'da Karlıova depremi TRT'de kısa bir haberle geçirilmiştir. Yol açma çalışmalarına başlandığı bildirilmekle beraber 2.3.1976 tarihine kadar yol açma çalışmalarına başlanmamıştır. Bu ölüme terkedilmişliğin en belirgin bir örneğidir.

Karlıova ve Doğubeyazıt köylüsü her gün ölümünü beklemekten bıkmış durumdadır. 1966 depreminden bu yana devlet, konutların yapılacağını söylemekle beraber bu bir siyasi palavra olmaktan öteye gitmemiştir. 1966 depreminden bu yana Karlıova ve çevresinde iki deprem daha olmasına rağmen halen köylerde konutlar yapılmamıştır. Köylüler her yıl can güvenliklerinin sağlanması için Ankara'ya heyetler göndermekte, her yıl «inşallah yapacağız» cevabını alarak geri dönmektedirler.

Halkımız gündün güne bunun siyasi bir katliam olduğunu daha iyi bir şekilde anlamakta ve tavrını buna göre koymaktadır. Örneğin bu depremden sonra Bingöl valisi Karlıova'ya geldiğinde, Kaymakam, Savcı ve Belediye Reisinden başka kendisini kimse karşılamamıştır.

Urfa'da Terör

Türkiye'yi bir uçtan bir uca kuşatan baskı, terör, sindirme eylemleri Urfa'da ki **anti-sömürgeci ulusal demokratik** gelişmeleri boğazlamaya çalışıyor. Burjuvazinin çıkarlarına uygun hale getirilerek sahte bir reform olmaktan öte bir anlamı olmayan «Toprak Reformu»nun rezaletine karşı duran Urfa emekçilerini susturmak için her gün saldırılar düzenleniyor ve provakasyonlar tertip ediliyor.

Merkezi otorite, bu eylemlere karşı duran ve teşhir eden Urfa Kültür Derneği'ni kapatarak işin üstesinden geleceğini sanmaktadır. Öte yandan ilerici öğretmenlere saldırılmakta, UPİSAŞ iplik fabrikasında işçileri baskı altında tutmak istemektedirler.

Urfa Kültür Derneği 5 Nisan'da yayınladığı bildiride durumu şöyle anlatıyor:

«Toprak Reformu Müşteşarlığından tutun da, Milli Eğitim Müdürlüğü'ne kadar her yere kendi çanak yalayıcılarını, ırkçı-faşist komandoları yerleştiren egemen sınıflar, halkımızın karşısına her gün yeni baskı yöntemleriyle çıkıyorlar. Önce Urfalılar'ın demokratik derneği halka gerçekleri yansıttığı, toprak reformu yolsuzluklarını dile getirdiği için korkulu bir rüya haline gelmiş ve çalışamaz duruma getirebilmek için her yol denenmiş nihayet hiç bir gerekçe gösterilmeden bir ay süreyle kapatılmıştır.»

Urfa Kültür Derneği'nin bildirisi halktan yana olan yurtsever öğrencilere yapılan baskıyı anlatmakta, 2 öğ-

rencinin gerekçesiz olarak lise'den sürüldüğünü kız öğrencilere sarkıntılık edildiğini belirterek, Ticaret Lisesi'ne dinamit attığı sabit olan bir Ülkü Ocağı mensubunun da yargılanmadan serbest bırakıldığını anlatmaktadır. Ayrıca UPİSAŞ'da tezgahlanan oyunları da sergileyen Urfa Kültür Derneği bildirisini şöyle devam etmemektedir: «UPİSAŞ iplik fabrikasında yapılan referandum'da işçileri korkutmak, işçi düşmanı patron sendikası olan MİSK'e oy vermeğe zorlamak için işçilere saldırılmış, fabrika içinde silahlar sıkılmıştır. Buna rağmen yiğit UPİSAŞ işçileri satılmış patron uşaklarına gereken dersleri vermişler ve büyük çoğunlukla TEKSTİL toplu sözleşme hakkını söke söke almıştır.

30 Ocak 1976 günü sömürgecilerin uşağı faşist Ülkü Ocakları TÖB-DER'e silâhlı saldırı düzenlemiştir. İŞÇİLER - KÖYLÜLER - ÖĞRETMENLER - ÖĞRENCİLER - MEMURLAR - ANALAR - BABALAR : bu baskılara karşı sessiz durmayalım. Halkımızın **sömürgecilere karşı** verdiği mücadelede birleşelim. Baskılar, zulüm, katliam, halkımızın devrimci mücadelesini engileyemeyecektir. Zafer işçi sınıfının ve mazlum halklarındır.

KAHROLSUN EMPERYALİZM VE SÖMÜRGEÇİLİK
YAŞASIN UPİSAŞ İŞÇİLERİNİN DEVRİMCİ
MÜCADELESİ
YAŞASIN HALKIMIZIN ULUSAL KURTULUŞ VE
DEMOKRASİ MÜCADELESİ»

—oO—

ŞORIŞİM AZADIXWAZİM

CEGERXWİN

Şorişim bahoz û mijim

Pijqin û gijim hawir dırjım

Diteqim dipeqim dijmin dikujim

Pêtim agirim xwe ranagirim

Kuştin û talan firmêsk û giryan

Halan û şewat ketim rojhilat

Dıqurjım dijmin dikujım

Agirım

Venamırım : agirê dilê diya

Dilê sêwiye dilê hejara

Dilê bêzara dilê birçiya

Bı pêş ve dıçım dıqurjım

Şorişim

Şorişa Kurdım bı ah û derdim

Ew Kurdên gernas, cengawer, mêrxas

Destên xwe dan hev xencer û tîfing

Hawir dibazın bı halan û ceng

Weke şêr wek piling

Dijmin dikujim

Şorişim

Şorişa kurdên azadixwazım

Ez şer naxwazım mafê xwe dixwazım

- ezen ulus milliyetçiligi
- sömürgecilik
- eritre kurtuluş mücadelesi
- şeyh said 1925
- zmanê kurdi
- cegerxwin
- ferhenk ● rēzman

TÜSTAV

10 lira

